

Aleksandra Pirkmajer Slokan*

Pregled pouka latinščine v slovenski javni osnovni šoli (1958–2016), 2. del⁴²²

An overview of Latin lessons in the Slovene state primary school (1958–2016), part 2

Izvleček

Osnovnošolski pouk latinščine je kljub nenaklonjenim razmeram prispeval – upamo si trditi – pomemben delež v slovenskem izobraževalnem sistemu. Članek prinaša pregled pouka latinščine v slovenski javni osnovni šoli od njegovega začetka do danes (1958–2016). Latinščina, tradicionalno gimnazijski predmet, se je začela poučevati v osnovni šoli po ukinitvi osemletne klasične gimnazije leta 1958, ko sta bili uzakonjeni enotna osemletna osnovna šola in štiriletna gimnazija. Tedaj je pouk klasičnih jezikov utrpel nepopravljivo škodo. Stara grščina se je prenehala poučevati, latinščina pa je za učence v starosti od enajst do petnajst let dobila status fakultativnega predmeta in bila potisnjena na obrobje. Kljub vse slabšim razmeram se je njen pouk ohranjal dalje, v različnih obdobjih na različnih šolah in v različnih oblikah, kontinuirano vse do danes pa le na Osnovni šoli Prežihovega Voranca, Ljubljana. V devetletnem programu

Abstract

In spite of unfavourable conditions, it can be claimed that primary school Latin lessons have made an important contribution to the Slovene educational system. The article offers an overview of Latin lessons in the Slovene state primary school from their beginning until today (1958–2016). Latin, traditionally a gymnasium subject, began to be taught in primary school after the abolition of the eight-year classical gymnasium in 1958, when new legislation introduced the unified eight-year primary school and four-year gymnasium. At that time, the teaching of classical languages suffered irreparable damage. Old Greek stopped being taught, while Latin acquired the status of an elective subject for pupils between the ages of eleven and fifteen and was thus pushed to the margins. In spite of the worsening conditions, Latin teaching persisted at different times at different schools and in different forms, while the Prežihov Voranc Primary School

* Aleksandra Pirkmajer Slokan, prof., od leta 1988 do upokojitve leta 2014 učiteljica latinščine in angleščine na OŠ Prežihovega Voranca, Ljubljana, soavtorica razstave in kataloga *Lingua Latina: razstava o latinščini v javni osnovni šoli 1958–2015*, e-pošta: apirkmajerslokan@gmail.com.

⁴²² Gl. op. 1 (številke opomb in naslovi/podnaslovi poglavij se nanašajo, kjer ni drugače navedeno, na *Pregled*). Članek je bil zaradi obsežnega gradiva razdeljen na dva dela, ki vsebinsko predstavljata nedeljivo celoto: prvi del (1.–4. desetletje, 1958–1998) in drugi del (5.–6. desetletje, 1998–2016). Prvi del je bil objavljen v predhodni, tematski številki revije *Šolska kronika: revija za zgodovino šolstva in vzgoje*, letnik 25, leto 2016, številka 1–2, str. 105–180 (v nadaljevanju: *Šolska kronika* 1–2/2016). Za uvod in sklep gl. *ibid.*, str. 106–110 in 176–177. Za slikovno gradivo gl. razstavni katalog *Lingua Latina: razstava o latinščini v javni osnovni šoli 1958–2015*, Ljubljana: Slovenski šolski muzej, 2015, 34 str.

so se razmere še zaostriale in pouk latinščine se je znašel v hudi krizi – kljub interesu javnosti, da se klasično-humanistični izobraževalni program ohranja ne le v zasebni, ampak tudi v javni osnovni šoli.

in Ljubljana is the only school where it has been taught continuously to this day. When nine-year primary school was introduced, the situation worsened even further and Latin lessons faced a real crisis – in spite of the public interest that the classical-humanities educational programme continue not only in private schools but also in state public schools.

Ključne besede: latinski jezik, javna osnovna šola, fakultativni predmet, izbirni predmet, interesne dejavnosti

Key words: Latin language, state primary school, optional subject, elective subject, extra curricular activities

PETO DESETLETJE (1998–2008)⁴²³

Sobivanje osemletnega in devetletnega programa. Slovo »novih« latinskih paralelk.⁴²⁴ Razmah interesnih dejavnosti kot nadomestka pouka.⁴²⁵ Zmanjšanje števila »latinskih šol« in učencev latinščine.

Če je za četrto desetletje (1988–1998) veljalo, da je pouku latinščine v javni osnovni šoli prineslo izboljšanje in začasno stabilizacijo razmer,⁴²⁶ moramo za peto desetletje (1998–2008) žal ugotoviti prav nasprotno. To »reformno« desetletje, ki je bilo priča prehajanju osemletnega v devetletni program (kot posledici postopnega uresničevanja določil nove šolske zakonodaje),⁴²⁷ je bilo polno sprememb, nasprotij in negotovosti.⁴²⁸ Začelo se je na videz obetavno, ob njegovem izteku pa je pouk latinščine kazal žalostno podobo. V novih razmerah (devetletni program je med drugim prinesel skrajšanje pouka s štirih na tri leta, ukinitvev latinskih paralelk ter izločilno konkurenco med latinščino in živimi tujimi jeziki)⁴²⁹ se je število šol in učencev, če primerjamo prva in zadnja leta petega desetletja, zmanjšalo za več kot

423 Za povzetek poglavja gl. *Šolska kronika* 1–2/2016, str. 171–174 (Peto desetletje).

424 Gl. op. 27 in 260.

425 V *Pregledu* latinske interesne dejavnosti vsebinsko ločimo na »prave« (nadgradnja pouka latinščine kot fakultativnega oz. izbirnega predmeta) in »neprave« (njegov nadomestek) (gl. op. 257, 259 in 342).

426 Gl. *Šolska kronika* 1–2/2016, str. 145–171 (Četrto desetletje).

427 Gl. op. 231. Zakon o osnovni šoli z dne 14. 2. 1996 je stopil v veljavo 15. 3. 1996 (gl. *Uradni list RS*, št. 12/96, 29. 2. 1996); sledila je vrsta sprememb in dopolnil.

428 5. desetletje (in tudi 6.) je med drugim zaznamovala pogosta menjava šolskih ministrov: dr. Slavko Gaber 14. 5. 1992–29. 7. 1999, dr. Pavel Zgaga 29. 7. 1999–7. 6. 2000, dr. Lovro Šturm 7. 6. 2000–30. 11. 2000, dr. Lucija Čok 30. 11. 2000–19. 12. 2002, dr. Slavko Gaber 19. 12. 2002–3. 12. 2004, dr. Milan Zver 3. 12. 2004–21. 11. 2008.

429 Gl. op. 22–24 in 258.

trikrat⁴³⁰ in pouk se je, enako kot v osemdesetih letih prejšnjega stoletja, spet omejil le na Ljubljano. Še dodatno se je prepолоvil tudi delež učencev, ki so zaključili celoten (tedaj še štirileten)⁴³¹ osnovnošolski program,⁴³² kar je v gimnaziji povzročilo ponovno zamrtje nadaljevalne latinščine⁴³³ in s tem njenega kontinuiranega osemletnega učenja.⁴³⁴ Zmanjšanje števila »latinskih šol« je imelo za posledico tudi ukinitve samostojne Študijske skupine za latinščino v osnovni šoli⁴³⁵ in opustitev državnega tekmovanja v znanju latinščine v osnovni šoli Certamen Latinum.⁴³⁶

Vzroka za tolikšno poslabšanje razmer nikakor ne gre iskati v pomanjkanju interesa učencev in staršev – nasprotno, javnost se je še dalje zavzemala za ohranitev zgodnjega klasično-humanističnega izobraževanja (11–15 let),⁴³⁷ ampak v neustreznih normativnih okvirih. Ti so bili posledica nepripravljenosti šolskih oblasti, da bi prisluhnile strokovnjakom za področje osnovnošolskega pouka latinščine, oziroma odsotnosti njihove resnične skrbi za njegovo nadaljnjo usodo, skratka pomanjkanja politične volje za reševanje te problematike. Dejstvo je, da je bila ta pouku latinščine v vsej njegovi skoraj šestdesetletni zgodovini izkazana le v devetdesetih letih, med pripravami na devetletni program,⁴³⁸ ko je bilo v interesu šolskih oblasti, da se formalno uredi in poenoti status izbirnih predmetov, med njimi tudi latinščine.⁴³⁹ V času, ko se je devetletni program udeleževal tudi v praksi, je interes pristojnih spet umanjkal in šole so ostale glede pouka latinščine prepuščene same sebi, skupaj z vrsto nerešenih problemov, na katere je vsaj OŠ Prežihovega Voranca pravočasno opozarjala.⁴⁴⁰

430 Prim.: v obdobju 1998–2003 je bilo letno 600–740 učencev na 13–17 šolah, v šol. l. 2007/08 pa le 215 na petih šolah.

431 V prehodnem obdobju (do l. 2008) se je štiriletni pouk ohranjal kot kombinacija fakultativne latinščine v 5. razredu osemletke in izbirnega predmeta Latinščina I–III v 7.–9. razredu devetletke.

432 Prim.: v šol. l. 1998/99 je štiriletni program končalo 24 odstotkov vseh učencev latinščine (169 od 715), v šol. l. 2001/02 pa le 12 odstotkov (90 od 740).

433 V novem tisočletju se nadaljevalni program v gimnazijo (ne javno in ne zasebno) ni več vrnil (gl. op. 20 in 86). Za več gl. *Šolska kronika* 1–2/2016, str. 119 (Konec tradicionalnega klasično-humanističnega izobraževanja).

434 Kontinuiran osemletni (oz. sedemletni, gl. op. 372) program latinščine bo v bližnji prihodnosti najverjetneje uspelo spet vzpostaviti le Škofijski klasični gimnaziji, predvsem v povezavi z OŠ A. Šuštarja (gl. op. 4), javni klasični gimnaziji pa šele v primeru izboljšanja razmer v javni osnovni šoli.

435 L. 2003 (gl. op. 391).

436 L. 2007 (gl. op. 394).

437 Gl. arhiv OŠ P. Voranca, arhiv Društva klasikov, zasebni arhiv avtorice (v *Pregledu*: ZAA, hrani SŠM).

438 Za priprave v okviru projekta ZRSŠ Pouk latinščine v osnovni šoli (v *Pregledu*: Projekt) gl. *Šolska kronika* 1–2/2016, str. 162–167 (Eksperimentalni projekt).

439 Program devetletke se je delil na »obvezni program« (obvezni predmeti, obvezni izbirni predmeti, ure oddelčne skupnosti) in »razširjeni program« (podaljšano bivanje, jutranje varstvo, dodatni pouk, dopolnilni pouk, interesne dejavnosti, neobvezni izbirni predmeti). Za več gl. Zakon o osnovni šoli (gl. op. 427).

440 Gl. *Šolska kronika* 1–2/2016, str. 162–163 (Regijski centri?) in 166–167 (Prednosti in pomanjkljivosti); za predloga programov Osnovna šola s poudarkom na poučevanju latinščine (1999/2000) in Zgodnje učenje latinščine (2006/07) gl. dalje.

Šolsko leto 1998/99 – leto (neosnovanega) optimizma

V tem šolskem letu, ki je bilo zadnje leto Projekta⁴⁴¹ in ponekod tudi zadnje pred začetkom uvajanja devetletnega programa, se je latinščino učilo več kot sedemsto⁴⁴² učencev na štirinajstih šolah: osmih v Ljubljani, treh v Mariboru in treh v Murski Soboti. Pouk latinščine so izvajale: OŠ Prežihovega Voranca in OŠ Mirana Jarca od leta 1958 (prva kontinuirano, druga s prekinitvami); OŠ Ledina od leta 1986; OŠ Vič, OŠ Toneta Čufarja in OŠ Valentina Vodnika od leta 1987 (zadnji dve s kratkim premorom v začetnem obdobju); OŠ Trnovo in OŠ Ludvika Pliberška od leta 1989; OŠ Šentvid od leta 1990; OŠ Slave Klavore in OŠ bratov Polančičev od leta 1991 (obe sta latinščino uvedli z nastopom Projekta); OŠ Murska Sobota I, OŠ Murska Sobota II in OŠ Murska Sobota III od leta 1995.⁴⁴³ Število učencev je bilo od šole do šole zelo različno,⁴⁴⁴ največ so jih imele izvajalke Projekta: OŠ Prežihovega Voranca 169 (tri latinske paralelke in sedem skupin),⁴⁴⁵ OŠ Toneta Čufarja 89 (štiri skupine), OŠ Slave Klavore prav tako 89 (štiri latinske paralelke), OŠ bratov Polančičev 86 (štiri latinske paralelke) in OŠ Ledina 34 (štiri skupine).⁴⁴⁶ Preostalih devet šol je imelo skupno 248 učencev, od tega največ OŠ Trnovo (54, šest skupin) in OŠ Šentvid⁴⁴⁷ (50, štiri skupine); sledile so OŠ Murska Sobota III (31, tri skupine),⁴⁴⁸ OŠ Valentina Vodnika (30, tri skupine), OŠ Ludvika Pliberška (25, dve skupini), OŠ Murska Sobota I (19, tri skupine), OŠ Vič (17, ena skupina), OŠ Murska Sobota II (13, tri skupine) in OŠ Mirana Jarca (devet, dve skupini).⁴⁴⁹

Vseh štirinajst šol se je ponašalo z določeno kontinuiteto pouka (med njimi ni bilo »šol enodnevnic«)⁴⁵⁰ in polovica jih je realizirala štiriletni program. Skoraj četrtina učencev se je to leto latinščino učila – kar je še posebej pomembno – četrto

441 Ob zaključku Projekta ZRSŠ uradne evalvacije ni objavil oz. je šole izvajalke niso prejele.

442 V šol. l. 1998/99 je bilo v Sloveniji 715 učencev latinščine, od tega 467 (65 odstotkov) na petih šolah v Projektu.

443 Za nazive šol pred l. 1992 gl. op. 237.

444 Podatke so avtorici *Pregleda* posredovali učitelji mesec ali dva po začetku posameznega šolskega leta. Zaradi poznejšega osipa lahko navedene številke v določenih primerih odstopajo od dejanskih. Gl. *Šolska kronika* 1–2/2016, str. 107–108 (Pridobivanje podatkov).

445 Število (169) je bilo slučajno enako številu vseh učencev, ki so to leto končali štiriletni program (gl. op. 432).

446 Številke v oklepaju povedo, koliko učencev se je učilo latinščino v 5., 6., 7. in 8. razredu (1., 2., 3. in 4. leto): OŠ P. Voranca 169 (51, 46, 35, 37), OŠ T. Čufarja 89 (17, 25, 24, 23), OŠ b. Polančičev 86 (14, 17, 28, 27), OŠ S. Klavore 89 (13, 23, 25, 28), OŠ L. Ledina 34 (2, 2, 16, 14).

447 Za »latinski oddelek« na OŠ Šentvid (8.a/b 1998/99 12 učencev) gl. op. 59. Za več gl. *Šolska kronika* 1–2/2016, str. 153 (OŠ Šentvid); prim. op. 302.

448 OŠ M. Sobota I 19 (9, 4, 6, 0), OŠ M. Sobota II 13 (3, 6, 4, 0), OŠ M. Sobota III 31 (15, 10, 6, 0); v M. Soboti se je latinščina poučevala v 8. razredu od l. 1999 dalje (vir: Ciril Koštric).

449 Za večino šol zunaj Projekta je bilo za šol. l. 1998/99 mogoče pridobiti le okvirne podatke: OŠ Vič je imela le začetni tečaj, vse preostale pa tudi 1. in (z izjemo OŠ M. Jarca in OŠ L. Pliberška) 2. nadaljevalni tečaj; 3. nadaljevalni tečaj so imele OŠ M. Jarca, OŠ L. Pliberška, OŠ Trnovo in OŠ Šentvid, kjer se je latinščino učilo 4. leto 40 učencev (po posameznih šolah: 3, 15, 10, 12).

450 V *Pregledu* ime za šole, ki so latinščino uvedle za eno samo generacijo oz. le za leto, dve ali tri (gl. op. 202).

leto⁴⁵¹ in to je predstavljalo, če upoštevamo fakultativnost predmeta, neobvezujoče vpisne kriterije in tudi siceršnje neurejene razmere,⁴⁵² precejšen uspeh. V okviru iztekajočega se Projekta so bile na novo odprte tudi tri – kot se je kmalu izkazalo, v Sloveniji žal poslednje – latinske paralelke petega razreda, ena v Ljubljani (na OŠ Prežihovega Voranca) in dve v Mariboru (na OŠ bratov Polančičev in OŠ Slave Klavore). Vse tri so bile sestavljene iz pretežno matične šolske populacije (notranje latinske paralelke); mariborski vzporednici sta bili po številu izredno šibki,⁴⁵³ ljubljanska pa se je zaradi osipa v kratkem spremenila v »nelatinski« oddelek.⁴⁵⁴

Zaradi ponovne vzpostavitve večje kontinuitete pouka se je že v predhodnem desetletju postopoma izoblikoval nov,⁴⁵⁵ stalnejši učiteljski kader⁴⁵⁶ in v šolskem letu 1998/99 je že peto leto zapored delovala Študijska skupina za latinščino v osnovni šoli,⁴⁵⁷ ki je igrala pomembno povezovalno vlogo (na oblikovanje nove šolske zakonodaje pa ni imela vpliva).⁴⁵⁸ Na državnem tekmovanju Certamen Latinum so bili to leto med dobitniki zlatih Sovretovih priznanj in pohval učenci petih šol, kar je bil – če upoštevamo za osnovnošolske razmere visok nivo zahtevnosti tekmovanja – izredno lep uspeh.⁴⁵⁹ Konec leta 1998 je bil sprejet učni načrt za latinščino v devetletnem programu,⁴⁶⁰ na OŠ Prežihovega Voranca pa so se že začenjale priprave na »šolsko stoletnico«, pomembno za zgodnji klasično-humanističen izobraževalni program tudi v državnem merilu. To leto je začel v javni

451 V šol. l. 1998/99 se je 4. leto učilo 24 odstotkov vseh učencev latinščine (169 od 715): na petih šolah v Projektu 28 odstotkov (129 od 467), na preostalih devetih pa 16 odstotkov (40 od 248). Prim.: na OŠ P. Voranca 22 odstotkov (37 od 169) – tolikšen osip je bil posledica »popularnosti« predmeta tj. velikega (neprehtanega) vpisa k latinščini v 5. razredu.

452 Gl. *Šolska kronika* 1–2/2016, str. 119–121 (Fakultativnost).

453 5.c 1998/99 OŠ b. Polančičev 14 učencev (štiriletni program je končalo osem učencev); 5.c 1998/99 OŠ S. Klavore 13 (končalo 11). Prim. op. 296–298.

454 5.c 1998/99 OŠ P. Voranca 25 učencev: v 5. oz. na začetku 6. razreda je sedem učencev latinščino opustilo (gl. op. 139), preostalih 18 je končalo štiriletni program. Prim. op. 322 in 334 (notranje latinske paralelke); *Šolska kronika* 1–2/2016, str. 157–158 (zunanje latinske paralelke).

455 Prva generacija »osovnošolskih« profesorjev latinščine je v celoti prenehala poučevati že konec 70. let (gl. op. 57 in 61); po l. 1978 je imela stalnega profesorja sprva le OŠ P. Voranca.

456 Gl. *Šolska kronika* 1–2/2016, str. 167–168 (Kadri). Prim. seznama učiteljev v 3. in 4. desetletju (gl. op. 248 in 398).

457 V šol. l. 1998/99 so bila kot vsako leto (razen v šol. l. 1997/98 in 2000/01, ko je ZRSŠ začasno prekinil delo študijskih skupin) tri srečanja; udeležilo se jih je v povprečju po deset učiteljev, tretjega tudi vodja Projekta.

458 Gl. op. 391. Bila je nekakšen »debatni klub«; na osnovi zapisnikov srečanj je pedagoški svetovalec ZRSŠ analiziral predloge in mnenja ter ustrezno ukrepal. Za več gl. zapisnike srečanj, poročila o delu, pogodbe o delovanju študijske skupine in avtorstvu vodje v letih 1994–2003 idr.; dokumentacijo hrani ZRSŠ, del tudi SŠM (ZAA).

459 5. državno tekmovanje je bilo 8. 4. 1999; potekalo je sočasno na OŠ P. Voranca (za šest ljubljanskih šol) in na OŠ b. Polančičev (za dve mariborski; murskosoboške to leto še niso tekmovali, gl. op. 448). Priznanja in pohvale so dobile: OŠ P. Voranca (9), OŠ T. Čufarja (4), OŠ M. Jarca (2), OŠ Ledina (1) in OŠ Trnovo (1); za OŠ M. Jarca gl. op. 284.

460 Gl. op. 373. Učni načrt je pripravila Predmetna kurikularna komisija za latinščino in grščino, imenovana 28. 6. 1996 za dobo dveh let (za pripravo kurikularne prenove, na oblikovanje nove šolske zakonodaje ni imela vpliva).

gimnaziji po dveletnem poskusnem obdobju delovati program »nove klasične gimnazije«⁴⁶¹ in Gimnazija Poljane ter Prva gimnazija Maribor sta za skupino dijakov realizirali tudi nadaljevalni program latinščine.⁴⁶² Skratka, začetek petega desetletja je veliko obetal.

Stoletnica zgradbe OŠ Prežihovega Voranca

Šolsko leto 1998/99 je potekalo v znamenju priprav na praznovanje, ki je formalno zaznamovalo stoletnico šolskega poslopja, zgrajenega leta 1899 za namen tedanje C. kr. Državne višje gimnazije v Tomanovi ulici⁴⁶³ in nato leta 1959 v celoti predanega OŠ Prežihovega Voranca, šoli z dvema učnima jezikoma, slovenskim in srbohrvaškim.⁴⁶⁴ Dejansko pa je počastilo stoletnico kontinuiranega izvajanja (tedaj za to šolo še vedno nadvse aktualnega)⁴⁶⁵ pouka latinščine v jubilejni zgradbi – kar je bil v Sloveniji unikum, prvih šest desetletij v okviru klasične gimnazije in naslednja štiri na predmetni stopnji slovenske⁴⁶⁶ osnovne šole. Priprave na praznovanje, ki je zajelo ter s poukom latinščine kot rdečo nitjo združilo dve tako različni obdobji,⁴⁶⁷ so potekale v sodelovanju z nekdanjimi učenci, gimnazijci in osnovnošolci, ključna pa je bila podpora šolskega vodstva⁴⁶⁸ in kolektiva,⁴⁶⁹ od katerih je proslava zahtevala veliko dodatnega dela.⁴⁷⁰ Slednjima, še prav posebej ravnatelju Marjanu Gorupu gre velika zahvala za naklonjenost in pomoč, ki sta ju izkazala pouku latinščine, in to kljub dejstvu, da na prelomu tisočletja v zbornici – zaradi dolgoletnega zapostavljanja klasično-humanističnega izobraževanja v slovenskem šolstvu – skorajda ni bilo več učiteljev, ki bi se imeli tudi sami priložnost učiti

461 Program so izvajale Gimnazija Poljane, Prva gimnazija Maribor, Prva gimnazija v Celju in Gimnazija Škofja Loka; zasebna Škofijska klasična gimnazija je začela spet delovati l. 1993 (gl. op. 15, 21, 73 in 85).

462 Skupine »nadaljevalcev« so bile v vseh primerih nadaljevalne latinščine po l. 1980 vključene v oddelke z začetno latinščino (gl. op. 20, 86 in 433–434).

463 Od l. 1900 osemletna (državna, klasična) gimnazija (za nazive gl. *Zbornik ob 100-letnici 1999*). Tomanova ulica (od l. 1893) je bila l. 1952 preimenovana v Prežihovo ulico.

464 Gl. *Šolska kronika* 1–2/2016, str. 112–118 (Izginevanje sledi za osemletno klasično gimnazijo; Dediščina nižje/višje klasične gimnazije).

465 V šol. l. 1998/99 je imela OŠ P. Voranca 169 učencev latinščine, od tega 51 v 5. razredu (25 v latinski paralelki 5.c in 26 v skupinah 5.a in 5.b, v vsaki po 13). V devetletki je število drastično upadlo: s 194 v šol. l. 2002/03 (zadnje leto popolne osemletke) na 50 v šol. l. 2008/09 (prvo leto popolne devetletke).

466 Za oddelke s srbohrvaškim učnim jezikom gl. op. 53.

467 Pobudnice praznovanja v takšni obliki so bile nekdanja dijakinja Klasične gimnazije dr. Bogdanika Pirc Marjanovič ter nekdanji učenki latinskih paralelk OŠ P. Voranca dr. Marjeta Šašel Kos in avtorica *Pregleda* (vse tri tudi matere učencev latinskih paralelk te šole). Ravnatelj Marjan Gorup je pobudo podprl in imenoval Pripravljalni odbor (arhiv OŠ P. Voranca).

468 Gl. op. 318 in 368. Šolsko vodstvo je med drugim priskrbelo glavnino finančnih sredstev.

469 Del kolektiva je sicer menil, da je zasnova proslave preširoka (preveč usmerjena v preteklost) in za osnovnošolske razmere prezahtevna.

470 Posebej je treba omeniti prispevek slavistke Pavle Strmole, ki je med drugim pripravila tudi članek *Iz kronike Osnovne šole Prežihovega Voranca* (*Zbornik ob 100-letnici 1999*, str. 29–38).

latinsko.⁴⁷¹ Generacija starejših, klasično izobrazjenih profesorjev se je do tedaj že upokojila, mlajši, ki so se jo učili v gimnaziji po »otoplitvi« razmer konec osemdesetih in v devetdesetih letih, pa so (v majhnem številu) prišli šele pozneje.

Šola je ob jubileju izdala vsebinsko bogat, ilustriran »stoletni zbornik«⁴⁷² ter pripravila vrsto razstav⁴⁷³ in drugih odmevnih dogodkov. Osrednji je bila slavnostna prireditev v Cankarjevem domu novembra 1999, kjer so se srečale in družno nastopile različne generacije učencev, od najstarejših do najmlajših.⁴⁷⁴ Sledil ji je večerni sprejem v prostorih šole slavljenske, ki ni nikoli prej ne pozneje sprejela tolikšne množice obiskovalcev (šolski kolektiv je skupaj z učenci odigral vlogo gostitelja). »Šolski zbornik« je vseboval stoletne sezname (1899–1999),⁴⁷⁵ strokovne članke⁴⁷⁶ in dragocene spominske prispevke.⁴⁷⁷ Na slavnostni akademiji v Cankarjevem domu so nekdanji maturanti Klasične gimnazije v Ljubljani⁴⁷⁸ predstavili tudi svoj, drugače zasnovan »zbornik klasikov«,⁴⁷⁹ ki je posegel v preteklost do daljnega leta 1563⁴⁸⁰ in se, kar se zgradbe v Prežihovi ulici tiče, ustavil pri letu 1961.⁴⁸¹

Ob praznovanju so nekdanji učenci pokazali izjemno solidarnost in navezanost na klasično-humanistični izobraževalni program,⁴⁸² širša javnost pa zanj veliko mero posluha. Temu pa se žal niso pridružile pristojne šolske oblasti, ki bi tedaj še lahko preprečile njegov zaton v prihajajočem devetletnem programu. Jubileje so obhajale in izdajale zbornike tudi druge šole, a po letu 1958 nobena

471 Od vseh, ki so bili v tem obdobju zaposleni na OŠ P. Voranca, se je latinščino učila le peščica učiteljev, ki so hodili v gimnazijo na Hrvaškem oz. se srečali z latinščino na fakulteti (torej v srednji šoli ali pozneje, osnovnošolske izkušnje pa z izjemo avtorice *Pregleda* ni imel nihče, gl. op. 314).

472 *Zbornik ob 100-letnici šolskega pouka v zgradbi sedanje Osnovne šole Prežihovega Voranca, Ljubljana* (ur. Aleksandra Pirkmajer Slokan et al.), Ljubljana 1999, 279 str. (v *Pregledu: Zbornik ob 100-letnici 1999*).

473 Osrednja je bila Razstava ob stoti obletnici šolskega pouka v sedanji zgradbi OŠ Prežihovega Voranca, Ljubljana, avtorice Barbare Kranjc Bratož, nekdanje učenke latinske paralelke te šole (hrani SŠM).

474 V Gallusovi dvorani CD v soboto, 27. 11. 1999, ob 18. uri. Za več gl. programski list in video posnetek prireditve (ZAA, hrani SŠM).

475 Profesorjev in dijakov iz gimnazijskega obdobja (*Zbornik ob 100-letnici 1999*, str. 123–189) ter šolskega osebja in učencev iz osnovnošolskega obdobja (*ibid.*, str. 191–262).

476 Med njimi članek nekdanjega dijaka Klasične gimnazije v Ljubljani akademika prof. dr. Vasilija Melika *Preteklost ljubljanske klasične gimnazije* (*ibid.*, str. 13–21).

477 Med njimi članek nekdanjega dijaka, profesorja in naposled zadnjega ravnatelja Klasične gimnazije v Ljubljani prof. Miroslava Ravbarja *O šoli in ravnatelju* (*ibid.*, str. 48–50) (gl. op. 45).

478 Ti so marca 2000 ustanovili Društvo klasikov s sedežem na OŠ P. Voranca; prvi predsednik je bil prof. dr. Boris Klun.

479 *Ljubljanski klasiki 1563–1965* (ur. Živka Črničev et al.), Ljubljana 1999, 725 str. (v *Pregledu: Ljubljanski klasiki 1999*).

480 Gl. op. 13.

481 Matura 1965 na II. gimnaziji v Šubičevi ulici in I. gimnaziji–Bežigrad; na slednji je bil nadaljevalni program realiziran le za generacijo 1961–1965 (paralelka k, gl. op. 76). Gl. *Šolska kronika 1–2/2016*, str. 116–119 (Dediščina višje klasične gimnazije).

482 Vsi, ki jih je Pripravljalni odbor zaprosil za sodelovanje, so z veseljem (gratis) prispevali svoj delež (s prispevki za zbornik, sodelovanjem na prireditvah in pri razstavah idr.).

s tolikšno predanostjo in naklonjenostjo zgodnjemu klasično-humanističnemu programu kot OŠ Prežihovega Voranca leta 1999.⁴⁸³ Ko je ta šola leta 2008 v skromnejši obliki obhajala svojo petdeseto obletnico, je latinščini namenila sicer pomembno, a ne več vodilno mesto (kakršnega na pragu devetletne osnovne šole tudi v resnici ni več imela).⁴⁸⁴ Tu in tam se je sicer tudi katera druga šola s ponosom spomnila svojega fakultativnega pouka latinščine, na primer OŠ bratov Polančičev,⁴⁸⁵ večina pa mu je v svojih publikacijah namenila le nekaj besed ali pa ga – kot »enega od« neobveznih predmetov oziroma krožkov – v celoti prezrla.⁴⁸⁶

Razcvet interesnih dejavnosti kot nadgradnje pouka

Peščica osnovnih šol je latinščini *poleg* rednega pouka (sistemiziranih ur, namenjenih usvajanju z učnim načrtom določenih vsebin)⁴⁸⁷ za njegovo *nadgradnjo* dodelila tudi določeno število nesistemiziranih ur interesnih dejavnosti,⁴⁸⁸ OŠ Prežihovega Voranca pa celo eno ali dve tedenski uri iz fonda dodatnega pouka.⁴⁸⁹ Interesne dejavnosti v funkciji nadgradnje pouka (»prave« interesne dejavnosti), katerih velik del so mentorji opravili gratis, so za učence predstavljale nagrado in motivacijo, hkrati pa so na svoj poseben način pomagale nadoknaditi manjkajočo tretjo tedensko uro rednega pouka ter z raznolikimi vsebinami in specifičnim načinom dela v veliki meri pripomogle k posodobitvi metodike pouka. Poleg »pravih« so obstajale še »neprave« latinske interesne dejavnosti,⁴⁹⁰ ki so vsebinsko predstavljale nadomestek (ne nadgradnje) fakultativnega oziroma pozneje izbirnega predmeta. Nekateri učitelji so v prostem času tudi v tem primeru učenje jezika občasno dopolnjevali z dejavnostmi, ki so predstavljale njegovo nadgradnjo, tako da je prihajalo do nenavadne kombinacije »pravih« in »nepravih« latinskih interesnih dejavnosti.⁴⁹¹

483 Za 200-letnico Klasične gimnazije v Mariboru (1758–1958) gl. *Šolska kronika* 1–2/2016, str. 112 (Izginevanje sledi za osemletno klasično gimnazijo); *Klasična gimnazija v Mariboru* 1992, str. 85.

484 Gl. *Zbornik ob 50-letnici OŠ Prežihovega Voranca, Ljubljana* (ur. Damjan Perš et al.), Ljubljana 2008, 63 str.

485 *Sledi, ki ne zbledijo: zbornik ob 60-letnici Osnovne šole bratov Polančičev Maribor* (ur. Tanja Gobar et al.), Maribor 2007, 104 str.

486 Npr. kratka omemba latinščine v *Ledina: osnovna šola v Ljubljani od leta 1855: jubilejni zbornik ob 150-letnici šole* (ur. Gabrijela Škraba), Ljubljana 2005, 163 str.; za OŠ M. Jarca gl. op. 125.

487 Latinščini kot fakultativnemu predmetu v osemletki (5.–8. razred, 11–15 let) oz. izbirnemu predmetu v devetletki (7.–9. razred, 12–15 let) sta bili namenjeni po dve sistemizirani tedenski uri na oddelek oz. skupino. Prim. op. 93; *Šolska kronika* 1–2/2016, str. 147 (Paralelke, skupine, krožki).

488 Interesne dejavnosti so bile nesistemizirane (tj. niso štele v učno obveznost) in imele so manjši letni fond ur (praviloma so se začele oktobra).

489 V letih 1998–2001 dve tedenski uri dodatnega pouka, sicer po eno (oz. izjemoma nobene, npr. v šol. l. 2014/15) (gl. op. 342).

490 Gl. op. 425 in 439.

491 Gl. *Šolska kronika* 1–2/2016, str. 262–263 (Nada Grošelj, Začetki pouka latinščine na OŠ Ledina). Do takšne kombinacije je prihajalo tudi v 6. desetletju, npr. OŠ Zalog po l. 2012 (mentorica Ana Ratajc).

Začetki sistematičnega razvoja »pravih« interesnih dejavnosti sežejo v drugo polovico osemdesetih let, med prvimi sta jih uvedli OŠ Ledina (leta 1986) in OŠ Prežihovega Voranca (leta 1988).⁴⁹² Največji razcvet so doživele v drugi polovici devetdesetih let oziroma na prelomu tisočletja. V takšni ali drugačni obliki jih je občasno realizirala praktično vsaka »latinska šola«, ⁴⁹³ le malokatera pa jih je razvijala sistematično in kontinuirano skozi daljše obdobje. Največkrat so potekale v obliki ogledov muzejskih zbirk in razstav, epigrafskih delavnic ter ekskurzij po Sloveniji in v tujino (slednjih je zdaleč največ organizirala OŠ Trnovo, po Sloveniji pa OŠ Prežihovega Voranca), redkeje pa kot raziskovalna dejavnost (raziskovalni tabori ter projektne in raziskovalne naloge).⁴⁹⁴ Najdlje in v največjem obsegu jih je razvijala (in jih še razvija) OŠ Prežihovega Voranca, ki je raznolike dejavnosti združila pod skupnim imenom *Per vias antiquas*,⁴⁹⁵ druga po obsegu je bila OŠ Trnovo.⁴⁹⁶ *Per vias antiquas* so orale ledino in kot celota predstavljale posebnost v slovenskem merilu. Šolsko leto 1998/99, ko so obhajale že svojo deseto obletnico, je bilo eno najbolj plodovitih, saj so bile zaradi priprav na praznovanje šolske stoletnice dejavne vse njihove sekcije: arheološko-zgodovinska, dramsko-recitacijska, likovna, epigrafska, novinarska in najzahtevnejša med njimi – raziskovalna.⁴⁹⁷

Prva (poskusna) faza uvajanja devetletnega programa (1999/2000–2002/03)

V devetletnem programu je latinščina dobila status triletnega (tridelnega) izbirnega predmeta (Latinščina I–III), umeščene v tretjo triado (7.–9. razred, 12–15 let), medtem ko je bila v osemletnem štiriletni fakultativni predmet na predmetni stopnji (5.–8. razred, 11–15 let).⁴⁹⁸ Hkrati je v obeh programih obsta-

492 Pobudnica in mentorica je bila na OŠ Ledina prof. Andreja Grošelj, na OŠ P. Voranca pa avtorica *Pregleda*. Na prvi šoli je tedaj učenje latinščine potekalo kot interesna dejavnost, na drugi kot fakultativni pouk.

493 Gl. op. 357; za več gl. *Šolska kronika* 1–2/2016, str. 200–292 (prispevki mentorjev).

494 Gl. op. 287 (OŠ Trnovo), op. 295 (OŠ Šentvid), op. 305 (OŠ T. Čufarja), op. 359 (OŠ P. Voranca).

495 Po starodavnih poteh. Gl. op. 359. Za več gl. *Šolska kronika* 1–2/2016, str. 159–162 (*Per vias antiquas*) in 214–223 (Anja Ragolič, Vloga rimskih napisov pri pouku latinščine – vloga Osnovne šole Prežihovega Voranca Ljubljana); *Rustica Latina* : glasilo učencev latinskega jezika OŠ Prežihovega Voranca, letniki I–XII/1993–2013 (hranijo SŠM, NUK in OŠ P. Voranca); ZAA – fascikli *Per vias antiquas*, Fotografsko gradivo, Video gradivo, Časopisni članki (hrani SŠM).

496 Za več o OŠ Trnovo gl. *Šolska kronika* 1–2/2016, str. 275–284 (Ana Ratajc, Latinščina na OŠ Trnovo).

497 V šol. l. 1998/99 in 1999/2000 so bili pod mentorstvom avtorice *Pregleda* realizirani (po sekcijah): ogledi Emone, enodnevna izleta Ajdovski gradec–Drnovo in po rimski cesti v Akvilejo; dramski nastopi na dnevih odprtih vrat šole, večer skečev s priredbo Plavtove *Aulularia*, nastop na slavnostni akademiji v CD; epigrafske delavnice in razstava; glasilo *Rustica Latina* VII/1999 (naklada 500); 11. in 12. tabor (Sevno na Trški gori, Krašči na Goričkem; skupno 13 dni); tri raziskovalne naloge: Lapidarij za osnovnošolce, Naših prvih deset latinskih taborov, Latinščina naša vsakdanja (nagrajena na mestni ravni).

498 Gl. op. 487.

jala tudi možnost nesistematiziranih latinskih interesnih dejavnosti.⁴⁹⁹ Prehod iz osemletnega v devetletni program, ki se je začel na prvih šolah postopoma izvajati leta 1999 (na zadnjih pa leta 2003),⁵⁰⁰ je na večini v sorazmerno kratkem času povzročil opustitev latinščine v celoti, ponekod pa kot nadomestek izbirnega predmeta uvedbo interesnih dejavnosti.⁵⁰¹ Za latinščino pogubne posledice je bilo bolj kot v prvi fazi (1999–2003) v vsej njihovi razsežnosti občutiti v drugi fazi uvajanja novega programa (2003–2008). Nekaj najmočnejših »latinskih šol«, med njimi OŠ Prežihovega Voranca in OŠ Trnovo, je namreč do vključno šolskega leta 2002/03 zadržalo osemletni program (in z njim štiriletni fakultativni pouk latinščine) ter začelo prehod v devetletnega šele v zadnjem možnem roku, s šolskim letom 2003/04. Tako je na primer prva generacija, ki je delala v celoti po devetletnem programu (vpisana v prvi razred leta 2003), zapustila OŠ Prežihovega Voranca šele leta 2012 (to je bila hkrati v vsej zgodovini te šole edina generacija, ki se je učila latinščino le tri leta, šele od dvanajstega leta dalje).⁵⁰²

Šolsko leto 1999/2000

To šolsko leto se je začelo z veliko medijsko pozornostjo, največjo po letu 1975,⁵⁰³ tokrat po zaslugi odmevnega praznovanja stoletnice zgradbe v Prežihovi ulici. Pouk latinščine na tej šoli je bil tudi sicer (po letu 1988 največkrat v povezavi z interesnimi dejavnostmi *Per vias antiquas*) sorazmerno pogosto – v primerjavi z drugimi osnovnošolskimi predmeti celo zelo pogosto – omenjen v medijih,⁵⁰⁴ predvsem tiskanih in na radiu, kar je odražalo velik interes javnosti, na odločitve šolskih oblasti pa žal ni imelo vpliva. V tem šolskem letu je prišlo tudi do posodobitve na učbeniškem področju: po skoraj treh desetletjih uporabe *Fundamenta Latina I* (in slaba štiri desetletja od njegovega nastanka)⁵⁰⁵ se je začel postopoma uvajati ilustriran učbeniški komplet *Latinščina za vsakogar*.⁵⁰⁶

499 Latinske interesne dejavnosti so se praviloma izvajale od vključno 5. razreda osemletke oz. 6. razreda devetletke dalje; ponekod so izjemoma vključevale tudi mlajše učence (npr. OŠ Vič, OŠ V. Vodnika).

500 Gl. op. 231. Najprej so postopoma prešli razredi 1. in 3. triade, nato 2. triade; kot zadnji je prešel 5. razred osemletke (kjer je bila latinščina fakultativni predmet) v 6. razred devetletke, kjer ni bilo ne fakultativne (ta je bila ukinjena) ne izbirne latinščine (ta se je začela v 7. razredu).

501 Fakultativni pouk iz časov osemletke je bil s šol. l. 2008/09 v celoti ukinjen (ohranile pa so se nesistematizirane interesne dejavnosti).

502 Na OŠ P. Voranca so se vse preostale generacije začele učiti latinščino pri 11 letih: vse predhodne so se vključile v 5. razredu osemletke v fakultativni pouk, vse naslednje pa v 6. razredu devetletke v latinsko interesno dejavnost, uvedeno l. 2009.

503 Gl. *Šolska kronika* 1–2/2016, str. 132–133 (Časopisna polemika).

504 Do večje medijske pozornosti je spet (tretjič) prišlo v šol. l. 2013/14. Gl. ZAA – fasc. Časopisni članki (hrani SŠM).

505 Osnovnošolci (in tudi mnogi srednješolci) so *Fundamenta Latina I* uporabljali najmanj v letih 1972–2002. Gl. *Šolska kronika* 1–2/2016, str. 138–140 (Učbeniki).

506 Gl. op. 416–417. Kot prvi ga je začel poskusno uporabljati 5. razred, nato so nanj postopoma prešli vsi razredi in ga uporabljali najmanj do šol. l. 2007/08, ko je izšel učbenik *Lingua Latina* iste avtorice.

Kljub navidezno optimističnemu začetku so se v tem letu dogajale že tudi neljube spremembe: po osmih letih (1991–1999) je bilo to prvo šolsko leto brez Projekta (ta je z zagotovljenimi namenskimi finančnimi sredstvi zagotavljal vsaj minimalno mero stabilnosti)⁵⁰⁷ in po dvanajstih (1987–1999) prvo, ki se je začelo brez novih latinskih paralelk (njihovo zamiranje se je v Ljubljani nakazalo že v prvi polovici devetdesetih let, kmalu po začetku Projekta).⁵⁰⁸ Še več, v Mariboru se je napovedovalo celo ponovno zamrtje osnovnošolskega pouka latinščine v celoti (kljub uspešnemu predhodnemu desetletju je to leto k latinščini vpisovala nove učence le OŠ Slave Klavore).⁵⁰⁹ Tako je postalo že na začetku novega tisočletja očitno, da devetletnemu programu za pouk latinščine kljub večletnim pripravam ni uspelo ustvariti ustreznih razmer.⁵¹⁰ OŠ Prežihovega Voranca je, da bi preprečila zniževanje standardov, že doseženih v osemletnem programu, v dogajanje posegla s predlogom programa Osnovna šola s poudarkom na poučevanju latinščine. Žal neuspešno.

Predlog programa Osnovna šola s poudarkom na poučevanju latinščine

OŠ Prežihovega Voranca je v šolskem letu 1999/2000, tri leta in pol pred začetkom svojega prehoda v devetletni program,⁵¹¹ opozorila nase ne le s praznovanjem stoletnice, ampak tudi s predlogom programa Osnovna šola s poudarkom na poučevanju latinščine,⁵¹² pozneje dopolnjenim in preimenovanim v Osnovna šola s poudarkom na klasično-humanističnem izobraževalnem programu. To je bila prva in hkrati do sedaj (če izvzamemo predlog programa Zgodnje učenje latinščine, ki se je nanašal na drugo triado)⁵¹³ edina uradna pobuda za ohranitev štiriletnega pouka latinščine v javni devetletni osnovni šoli ter s tem (v povezavi s štiriletnim nadaljevalnim programom v klasični gimnaziji) za oživitev njenega kontinuiranega osemletnega učenja.⁵¹⁴

507 Projekt se je l. 1999 zaključil. Gl. *Šolska kronika* 1–2/2016, str. 162–167 (Eksperimentalni projekt).

508 Gl. *Šolska kronika* 1–2/2016, str. 151–152 (OŠ M. Jarca) in 154–155 (OŠ Ledina in OŠ T. Čufarja). Za poslednje tri latinske paralelke gl. op. 453–454.

509 V Mariboru se je pouk izvajal s presledki do l. 1980 (gl. op. 107), ko je prvič zamrl, a se je l. 1989 za dobro poldrugo desetletje vrnil. Za več gl. *Šolska kronika* 1–2/2016, str. 122–123 (Osnovne šole s fakultativno latinščino) in 152–154 (OŠ L. Pliberška, OŠ b. Polančičev in OŠ S. Klavore).

510 Gl. *Šolska kronika* 1–2/2016, str. 108–110 (Zgodovinski okvir).

511 OŠ P. Voranca je izvedla prehod v devetletni program v letih 2003–2008 (gl. op. 231).

512 Program Osnovna šola s poudarkom na poučevanju latinščine sta v šol. l. 1999/2000 oblikovala Marjan Gorup (ravnatelj OŠ P. Voranca) in avtorica *Pregleda*, pri čemer jima je bila v veliko pomoč prof. dr. Breda Pogorelec. Avtorja sta svoj predlog v šol. l. 2006/07 dopolnila, v šol. l. 2010/11 pa prenovila in poimenovala Osnovna šola s poudarkom na klasično-humanističnem izobraževalnem programu (ZAA, hrani SŠM; arhiv OŠ P. Voranca). Za prvotni predlog programa gl. *Keria* IV/1 (2002), str. 83–89.

513 Predlog programa Zgodnje učenje latinščine: Pouk latinščine v drugi triadi (4.–6. razred) je oblikovala avtorica *Pregleda* v šol. l. 2006/07 (ZAA, hrani SŠM). Ravnatelj OŠ P. Voranca Marjan Gorup ga je julija 2007 predložil v presojo pristojnim šolskim organom (arhiv OŠ P. Voranca).

514 Gimnaziji nadaljevalne latinščine od uvedbe devetletke dalje ni uspelo več realizirati (gl. op. 433–434).

Predlog se je zavzemal za delitev pouka v dva dela: enoletni »pripravljalni« (6. razred, 11 let) in triletni »poglobljeni« klasično-humanistični izobraževalni program (7.–9. razred, 12–15 let). Prvi del naj bi (v skladu s posodobljenim predlogom) obsegal obvezni izbirni predmet⁵¹⁵ Latinščina I (70 ur) in neobvezno interesno dejavnost⁵¹⁶ Antična kultura in civilizacija I (35 ur). Drugi del naj bi obsegal obvezni izbirni predmet⁵¹⁷ Latinščina II–IV (7. in 8. razred po 70 ur, 9. razred 64 ur) in neobvezni predmet⁵¹⁸ Antična kultura in civilizacija II–IV (7. in 8. razred po 35 ur, 9. razred 32 ur). Predlog je predvideval ponovno oblikovanje latinskih paralelk in vrnitev latinščine v šesti razred. Učenec, ki bi ob zaključku pripravljalega dela ugotovil, da v tretji triadi ne želi nadaljevati programa, bi se lahko iz njega izpisal.

Za realizacijo predloga bi bilo latinščini treba priznati status klasičnega jezika,⁵¹⁹ s čimer bi se izločila iz konkurence z živimi tujimi jeziki, in vzpostaviti – ob doslednem upoštevanju načela regionalnosti – mrežo območnih osnovno-šolskih latinskih centrov, predvsem v krajih s klasično gimnazijo (lahko pa tudi drugod), kjer bi bilo mogoče izvajati nadaljevalni program. Učni načrt za predmet Latinščina I–IV bi temeljil na že sprejetem učnem načrtu za tridelni izbirni predmet,⁵²⁰ učni načrt za predmet Antična kultura in civilizacija I–IV, kjer naj bi vsak del predstavljal zaključeno celoto,⁵²¹ pa bi lahko črpal iz izkušenj *Per vias antiquas* in drugih interesnih dejavnosti. Predlog programa, dokončan marca leta 2000, je bil poslan v presojo pristojnim šolskim organom,⁵²² a kljub pozitivnim strokovnim ocenam⁵²³ ni bil deležen (politične) podpore niti ni bil uradno obravnavan. Enako usodo sta doživela tudi poznejši prenovljeni program⁵²⁴ in predlog programa Zgodnje učenje latinščine.

515 Oz. obvezni 2. tuji jezik, če bo ta uveden v 2. triado.

516 Oz. izbirni predmet, če bo izpolnjen pogoj v op. 515.

517 Oz. obvezni 2. tuji jezik, če bo ta vrnjen v 3. triado.

518 Realiziran kot dodatni pouk (sistemizirane ure) oz. kot izbirni predmet, če bo izpolnjen pogoj v op. 517.

519 Prim. op. 26.

520 Gl. op. 373; gl. tudi Aleksandra Pirkmajer Slokan, *Letna priprava za latinsko interesno dejavnost 6. razreda: Uvod v učenje latinščine*, šol. l. 2012/13, 19 str. (arhiv OŠ P. Voranca; ZAA, hrani SŠM).

521 Tako zasnovan predmet bi pozdravila marsikatera šola, ki se sicer za izbirni predmet Latinščina I–III (iz različnih vzrokov) ni mogla odločiti.

522 Ravnatelj Marjan Gorup je predlog aprila 2000 poslal Ministrstvu za šolstvo in šport RS ter Strokovnemu svetu RS za vzgojo in izobraževanje (arhiv OŠ P. Voranca). Šola kot predlagateljica uradnega odgovora ni dobila.

523 S strokovnimi mnenji so predlog podprli: akademik prof. dr. Kajetan Gantar (v dopisu z dne 2. 3. 2000), prof. dr. Primož Simoniti (7. 3. 2000), doc. dr. Matjaž Babič (7. 3. 2000), prof. dr. Peter Legiša (14. 3. 2000), dr. Marjeta Šašel Kos (15. 3. 2000) ter Barbara Kranjc Bratož in dr. Rajko Bratož (19. 3. 2000). (ZAA, hrani SŠM)

524 Predlog programa Osnovna šola s poudarkom na klasično-humanističnem izobraževalnem programu je bil 2. 11. 2010 poslan ministru za šolstvo in šport dr. Igorju Lukšiču, direktorici Urada za razvoj šolstva dr. Andreji Barle Lakota, predsedniku Nacionalne strokovne skupine za pripravo Bele knjige o vzgoji in izobraževanju v RS dr. Janezu Kreku ter predsedniku Strokovnega sveta RS za splošno izobraževanje Janezu Mežanu. (ZAA, hrani SŠM)

Število šol in učencev

V letih 1999–2003 se je, če bi upoštevali le številčne podatke, osnovnošolski latinščini godilo bolje kot kadarkoli, čeprav se je Projekt končal in se je ponekod že uvajal devetletni program. Število učencev se je po začetnem padcu v šolskem letu 1999/2000,⁵²⁵ ki so ga povzročile predvsem spremembe v Mariboru,⁵²⁶ v šolskem letu 2001/02 povzpelo na več kot 740,⁵²⁷ kar je bilo največ dotlej (in tudi pozneje ta številka ni bila nikoli presežena). Število »latinskih šol« je v letu 2002/03 (kot tudi v dveh predhodnih šolskih letih), ko je marsikatera šola še zadnjič delala v celoti po osemletnem programu, doseglo zavidljivo številko sedemnajst.⁵²⁸ Če pa pogledamo pod površino teh podatkov, se pokaže drugačna slika: številke so se povečale predvsem zaradi »šol enodnevnic«,⁵²⁹ delež učencev, ki so zaključili štiriletni program, pa se je, nasprotno, skoraj prepolovil.⁵³⁰

V tem obdobju sta dve šoli zunaj Ljubljane latinščino že tudi opustili: OŠ Ludvika Pliberška leta 1999 po desetih letih pouka (1989–1999)⁵³¹ in OŠ Murska Sobota II leta 2002 po sedmih (1995–2002).⁵³² Presenečenje pa je pripravila OŠ bratov Polančičev, ki v šolskem letu 1999/2000 v petem razredu sploh ni imela latinščine, čeprav je osem let uspešno sodelovala v Projektu in še leto pred tem oblikovala (čeprav le zelo majhno)⁵³³ latinsko paralelko (leta 2005 je pouk latinščine na tej šoli v celoti zamrl). Nasprotno pa je latinščino na novo, lahko bi rekli poskusno, uvedlo (in večinoma tudi kaj hitro opustilo) devet šol,⁵³⁴ od tega osem v Ljubljani: OŠ Vrhovci (2000/01),⁵³⁵ OŠ Danile Kumar (2000–2002), OŠ Vide Pregarc (2000–2003), OŠ Gornja Radgona (2000–2004),⁵³⁶ OŠ Majde Vrhovnik (2001–2004), OŠ Franca Rozmana-Staneta (2002/03), OŠ Milana Šuštaršiča

525 Prim: v šol. l. 1998/99 715 učencev na 14 šolah, 1999/2000 600 učencev na 13 šolah (16-odstotno zmanjšanje).

526 Prim: v šol. l. 1998/99 200 učencev na treh šolah, 1999/2000 118 na dveh šolah (41-odstotno zmanjšanje).

527 Šol. l. 2001/02: po nekaterih virih celo 760 (gl. op. 444); šol je bilo 17 (Ljubljana 11, Maribor 2, M. Sobota 3, G. Radgona 1). Prim. op. 430.

528 V šol. l. 2002/03 je bilo 713 učencev na 17 šolah (Ljubljana 12, Maribor 2, M. Sobota 2, G. Radgona 1).

529 Gl. op. 450. Latinščina je v Ljubljani postala »modna muha«: l. 2000 so jo uvedle štiri nove šole, v naslednjih štirih letih pa še pet, vse za zelo kratek čas.

530 Prim. op. 451. Število slovenskih učencev, ki so se učili latinščino 4. leto, je bilo v posameznih šolskih letih 1999/00–2002/03 naslednje: 136 (od skupno 600, 23 odstotkov), 115 (od 633, 18 odstotkov), 90 (od 740, 12 odstotkov), 107 (od 713, 15 odstotkov).

531 Zaradi upokojitve vodje tečaja.

532 OŠ M. Sobota II je ob prehodu na devetletni program ni uvrstila med izbirne predmete (vir: Ciril Koštric).

533 5.c 1998/99, 14 učencev. Prim. op. 296–297 in 453.

534 Nekatere so imele latinščino že tudi prej oz. pozneje: OŠ R. Jakopiča 1972–1976 (latinska paralelka), OŠ M. Šuštaršiča 1986–1989 in 1995–1997, OŠ M. Vrhovnik 1982–1984, 2007–2010 in 2015/16, OŠ V. Pregarc 1986/87.

535 V oklepaju je navedeno šolsko leto oz. obdobje, ko je šola izvajala pouk latinščine.

536 OŠ G. Radgona je s prvo generacijo realizirala štiriletni program; za opustitev latinščine l. 2004 gl. op. 310.

(2002–2004) in v drugi polovici petega desetletja še OŠ Riharda Jakopiča (2003–2007)⁵³⁷ ter OŠ Maksa Pečarja (2004–2007).⁵³⁸

OŠ Prežihovega Voranca v šolskih letih 1999/2000–2002/03⁵³⁹

V teh štirih letih je imela OŠ Prežihovega Voranca približno četrtno vseh učencev latinščine v Sloveniji.⁵⁴⁰ V petem razredu, ki je do leta 2008 delal še po osemletnem programu, je vpis k latinščini ostajal visok oziroma je celo naraščal⁵⁴¹ – in prav za peti razred, kjer je bilo zanimanje učencev in staršev za pouk latinščine največje, je šolska oblast v devetletnem programu načrtovala njegovo ukinitve in jo leta 2008 kljub prošnjam in pobudam⁵⁴² te šole tudi izvedla. Šolsko leto 1999/2000 je OŠ Prežihovega Voranca prvič po štirih desetletjih začela brez oddelkov s srbohrvaškim učnim jezikom⁵⁴³ in hkrati z izjemo tretjega desetletja (natančneje obdobja 1975–1986)⁵⁴⁴ tudi prvič brez nove latinske paralelke petega razreda.⁵⁴⁵ Leta 1999 je namreč dokončno opustila njihovo oblikovanje,⁵⁴⁶ saj odpiranje »zunanjih« ni bilo več mogoče,⁵⁴⁷ formiranje »notranjih« pa je bilo že v samem načelu sporno.⁵⁴⁸ To leto (kot že tudi nekaj predhodnih) se je namreč v peti razred zaradi latinščine prepisalo premalo zunanjih učencev za odprtje nove paralelke in šola je, da ne bi posegala v strukturo matičnih oddelkov oziroma da

537 OŠ R. Jakopiča je za generacijo 2003/04–2005/06 realizirala izbirni predmet Latinščina I–III (število učencev po posameznih letih: I 15, II 12, III 10). Izvajala je tudi interesno dejavnost: v šol. l. 2005/06 začetni tečaj (35 učencev); v šol. l. 2006/07 začetni (26) in 1. nadaljevalni tečaj (5); l. 2007 je latinščino opustila.

538 Za učitelje na posameznih šolah gl. dalje (Kadri).

539 Gl. op. 368.

540 Na OŠ P. Voranca je bilo število učencev latinščine v posameznih šolskih letih 1999/00–2002/03 naslednje: 158 (od 600 slovenskih učencev, 26 odstotkov), 146 (od 633, 23 odstotkov), 184 (od 740, 25 odstotkov), 194 (od 713, 27 odstotkov).

541 Na OŠ P. Voranca se je k latinščini vpisalo v povprečju 80 odstotkov petošolcev, l. 2001 celo 86 odstotkov (71 od 82); zadnja leta osemletke se je delež še povečal: 94 odstotkov l. 2005, 88 odstotkov l. 2006, 86 odstotkov l. 2007.

542 Gl. op. 512–513.

543 Potem ko je šola l. 1991 prenehala vpisovati novince v srbohrvaške oddelke, se je njihovo število postopoma zmanjševalo (gl. op. 317); zadnji je zaključil osnovno šolo l. 1999 (8.E 1998/99, 10 učencev). Prim. op. 119.

544 Gl. *Šolska kronika* 1–2/2016, str. 130–137 (Ukinitve latinskih paralelk; OŠ P. Voranca) in 141–143 (OŠ P. Voranca).

545 Delna izjema je bilo že šol. l. 1997/98, ko je šola sicer odprla »nepravi« notranji latinski paralelki 5.a in 5.b (v vsaki je štiriletni program končalo 13 od 25 učencev), a ju je zaradi nepretehtanega vpisa (k latinščini so se ob koncu 4. razreda vpisali vsi učenci) že v 5. razredu prekvalificirala v »nelatinska« oddelka (podobne »latinske paralelke« so običajno ohranjale status kljub visokemu osipu; gl. op. 383). Gl. *ibid.*, str. 149–151 (Vpisni kriteriji) in 155–159 (OŠ P. Voranca).

546 Gl. *ibid.*, str. 159 (Opustitev latinskih paralelk).

547 Poslednja zunanja latinska paralelka je bila oblikovana l. 1996 (gl. *ibid.*, str. 157).

548 Za »zunanje/notranje« oz. »prave/neprave« latinske paralelke gl. *ibid.*, str. 147–149 (Paralelke, skupine, krožki).

bi se izognila oblikovanju »nepravih« notranjih latinskih paralelk, oblikovala tri (močne) latinske skupine⁵⁴⁹ in nobene latinske paralelke.

Med matično šolsko populacijo sta več kot desetletna tradicija *Per vias antiquas* in odmevno obhajanje šolske stoletnice zanimanje za latinščino še povečala in, kar je bilo še posebnega pomena, začasno vplivala tudi na zmanjšanje osipa.⁵⁵⁰ Delež učencev, ki so zaključili štiriletni program, se je glede na vse učence osmega razreda pri generacijah, vpisanih v peti razred leta 1999 in leta 2000, povečal na 64 odstotkov, medtem ko je pri vpisanih leta 1997 in leta 1998 znašal 52 oziroma 50 odstotkov, v desetletju pred tem pa v povprečju le 41 odstotkov.⁵⁵¹ Latinska skupina 8.b 2003/04, vpisana v peti razred leta 2000, je štiriletni program zaključila, kot edina v vsej zgodovini te šole, celo brez osipa.⁵⁵² OŠ Prežihovega Voranca je v šolskem letu 2002/03, ki je bilo zadnje pred njenim začetkom uvajanja devetletnega programa, uspelo še zadnjič dvigniti število učencev latinščine na zavidljivo nekdanjo raven – 194 učencev.⁵⁵³

Usodno za obstoj latinskih paralelk je bilo, da ta šola s svojo drugačno, klasično-humanistično programsko usmeritvijo (realizirano žal le skozi latinščino kot »enega od« fakultativnih predmetov)⁵⁵⁴ med zunanjimi učenci ni mogla več vzbuditi dovolj interesa za prešolanje pri enajstih letih. Zaradi latinščine se je sicer še vedno vsako leto vpisalo precej učencev iz drugih šolskih okolišev, a po novem, da bi se izognili poznejši menjavi šole, že na razredni stopnji, največkrat v prvi razred (ti učenci ob oblikovanju oddelkov petega razreda niso veljali za »zunanje«, ampak za matično šolsko populacijo). V enotni osemletni osnovni šoli je namreč pripadnost razredni skupnosti v očeh učencev (in vse pogosteje tudi staršev) postala neprimerno pomembnejša od specifične programske usmeritve posameznih šol (tj. njihove ponudbe fakultativnih predmetov).

Najpomembnejši vzroki za presahnitev priliva zunanjih učencev ob prehodu na predmetno stopnjo so bili poleg že omenjenega (če odmislimo nepovezanost osnovnošolskega s srednješolskim programom ter v družbi vse večje splošno nepoznavanje klasično-humanističnega izobraževalnega programa) predvsem

549 L. 1999 se je k latinščini vpisalo 49 od 64 petošolcev (77 odstotkov): v oddelku 5.a 20 učencev (od 24), v 5.b 18 (od 22) in v 5.c 11 (od 18). Vsak oddelek je imel svojo latinsko skupino. Prim. op. 541.

550 Od 49 učencev, vpisanih l. 1999 (gl. op. 549), jih je štiriletni program končalo 41 (84 odstotkov); če odštejemo pet učencev, ki so jo opustili na začetku 5. razreda, je bil dejanski osip sedem odstotkov. Prim. op. 530.

551 Za deleže »latincev« na OŠ P. Voranca v preostalih obdobjih po l. 1958 gl. op. 319.

552 5.b 2000/01: k latinščini se je vpisalo 21 učencev (od 26); štiriletni program jih je končalo 21 (v 7. razredu je sicer ena učenka opustila latinščino, a jo je nadomestila nova, zunanja učenka). Prim. op. 321–322 in 385.

553 194 učencev v šol. l. 2002/03 je odražalo vpis v 5. razred v letih 1999–2002.

554 V osemletki so bili ponekod posamezni fakultativni predmeti v praksi privilegirani (zaradi interesa staršev in učencev, zadnjo besedo pa so imeli ravnatelji), npr. latinščina na OŠ P. Voranca (do l. 1998 oblikovanje latinskih paralelk, do l. 2002 ustrežnejši urnik itd.); v devetletki so bili obvezni izbirni predmeti med seboj povsem izenačeni (gl. op. 439).

odsotnost latinskih paralelek,⁵⁵⁵ slaba informiranost staršev in učencev s strani šolskih oblasti glede možnosti vključitve v štiriletni (*sic*) pouk latinščine pri enajstih letih (in s tem povezane pravice do menjave šolskega okoliša)⁵⁵⁶ ter v Ljubljani tudi drobitev programa zaradi (pre)široke ponudbe začetnih tečajev.⁵⁵⁷ Med vzroki je bilo tudi občasno nesmotrno ravnanje same šole, do katerega je pod velikim pritiskom učencev in staršev⁵⁵⁸ prihajalo ob oblikovanju latinskih paralelek petega razreda, in sicer po eni strani zaradi povsem neobvezujočih vpisnih kriterijev⁵⁵⁹ in po drugi zaradi nemoči šole, da bi se temu uprla in ukrepala v skladu s pedagoškimi načeli (šolska zakonodaja ji tega ni dopuščala).

V devetletnem programu se je temu pridružila še vse večja stabilnost šolskega prostora zaradi delitve pouka na triade. Medtem ko so se v osemletnem programu latinske paralelke oziroma skupine oblikovale v petem razredu (pri enajstih letih), ki je zaradi prehoda na predmetno stopnjo predstavljal prelovnico v poteku šolanja, se je v devetletnem ta ločnica zabrisala: po novem so se skupine izbirnih predmetov oblikovale v sedmem razredu (pri dvanajstih letih), ko je bilo za prešolanje iz več razlogov že prepozno.⁵⁶⁰ Vrnitev latinskih paralelek (kot predpogoj za uspešen štiriletni pouk latinščine) bi omogočila (ter s tem odpravila večino nastalih težav) mreža območnih latinskih centrov,⁵⁶¹ kot jo je predlagal v ta namen v šolskem letu 1999/2000 izdelani program Osnovna šola s poudarkom na poučevanju latinščine.⁵⁶²

Potem ko je OŠ Prežihovega Voranca leta 1999 opustila formiranje latinskih paralelek⁵⁶³ (če odmislimo poslednja »klasična oddelka« petega razreda iz šolskega leta 1958/59, je odprla skupno 48 latinskih paralelek, od tega 32 »tradicionalnih« v

555 OŠ P. Voranca se je znašla v začaranem krogu: brez zunanjih učencev (gl. op. 261) ni mogla oblikovati latinskih paralelek, hkrati pa je brez teh postajala nepriljubljena za zunanjo šolsko populacijo.

556 Prim. op. 159.

557 Prim. op. 117, 202 in 529. OŠ P. Voranca je v 4. desetletju (tudi zaradi neupoštevanja načela regionalnosti v okviru Projekta) dejansko izgubila svojo vlogo (neuradnega) območnega latinskega centra.

558 Prim. op. 254 in 275. Večina učencev in staršev se je upirala prestrukturiranju matičnih oddelkov, nekateri starši pa so, nasprotno, v latinskih paralelkah (zmotno) iskali rešitev za nakopičene probleme javnega šolstva.

559 Gl. *Šolska kronika* 1–2/2016, str. 149–151 (Vpisni kriteriji).

560 Na OŠ P. Voranca je bil l. 2007 evidentiran zadnji primer prešolanja zaradi latinščine na začetku 3. triade.

561 Realizacija bi bila mogoča brez spremembe zakonodaje, v okviru projekta (slovenskega ali evropskega), ki bi latinščini kot klasičnemu jeziku dodelil status štiriletnega obveznega izbirnega oz. obveznega 2. tujega jezika (gl. op. 515 in 517); tudi v tem primeru bi latinščino lahko šteli predvsem za organizacijski povezovali dejavnik (prim. op. 58).

562 Gl. op. 512.

563 Enako sta storili OŠ b. Polančičev in OŠ S. Klavore. Poslednje tri latinske paralelke, oblikovane l. 1998, so zapustile osnovno šolo l. 2002; od tedaj dalje v javni osnovni šoli ni bilo več latinskih paralelek. Gl. op. 453–454; *Šolska kronika* 1–2/2016, str. 159 (Opustitev latinskih paralelek).

letih 1959/60–1974/75 in 16 »novodobnih« v letih 1987/88–1998/99),⁵⁶⁴ je v šolskih letih 1999/2000–2002/03 oblikovala enajst starostno homogenih latinskih skupin, ki so imele latinščino neredko vključeno v temeljni urnik.⁵⁶⁵ Po sestavi in načinu dela (osip pa je bil celo manjši) so naslednje štiri skupine povsem spominjale na nekdanje notranje latinske paralelke: 5.a 1999/2000 (20 učencev latinščine),⁵⁶⁶ 5.b 1999/2000 (18 učencev latinščine),⁵⁶⁷ 5.b 2000/01 (21 učencev latinščine)⁵⁶⁸ in 5.c 2001/02 (22 učencev latinščine).⁵⁶⁹ V preostalih sedmih skupinah pa je latinščino do konca osmega razreda opustila v povprečju kar polovica učencev,⁵⁷⁰ največ po prvem letu učenja (zadnja leta osemletnega programa je peti razred vse bolj privzemal vlogo »pripravljalnega programa«). Največji osip v zgodovini te šole je imela skupina 5.c 2002/03 (od 16 učencev latinščine sta štiriletni program zaključili le dve učenki),⁵⁷¹ ki je bila del prve generacije, ki je na predmetni stopnji »kombinirala« osemletni in devetletni program.⁵⁷² Ob izteku starega in na začetku novega programa je bila torej šola priča tako svojemu najmanjšemu (nič odstotkov) kot največjemu osipu (87 odstotkov).⁵⁷³ Reformno obdobje je v pouk latinščine vnašalo veliko negotovosti, med drugim tudi povsem nepredvidljiv osip.

Preostale izvajalke Projekta in OŠ Trnovo

Če izvezamo OŠ Prežihovega Voranca,⁵⁷⁴ je bil na preostalih štirih šolah izvajalkah leta 1999 zaključenega Projekta (OŠ bratov Polančičev, OŠ Ledina, OŠ Slave Klavore in OŠ Toneta Čufarja) v šolskih letih 1999/2000–2002/03 vpis k latinščini v

564 Za več gl. *ibid.*, str. 127–135 (Tradicionalne latinske paralelke; Ukinitvev latinskih paralelek; OŠ P. Voranca, 147–149 (Paralelke, skupine, krožki) in 151–159 (Šole z latinščino); za edino mariborsko tradicionalno latinsko paralelko 5. razreda (1958/59) gl. op. 32 in 62.

565 Po l. 2002 se je urnik za latinščino na OŠ P. Voranca bistveno poslabšal: 6. in 7. šolska ura sta postali stalnici in posamezni oddelki so imeli latinščino občasno po dva dni zapored, blok uram pa se je šola še dalje izogibala. Prim. op. 268.

566 Gl. op. 549–550. Na 9. državnem tekmovanju (2003) je bilo nagrajenih devet učencev OŠ P. Voranca (8.a 1, 8.b 6 in 8.c 2) in štirje OŠ T. Čufarja.

567 Gl. op. 566.

568 Gl. op. 552. Na 10. državnem tekmovanju (2004) je bilo nagrajenih osem učencev OŠ P. Voranca (od tega sedem iz te paralelke) ter po en učenec OŠ T. Čufarja in OŠ Ledina.

569 V 5.c 2001/02 se je k latinščini vpisalo 21 učencev (od 28); štiriletni program jih je končalo 19 (91 odstotkov). Na 11. državnem tekmovanju (2005) so bili nagrajeni trije učenci OŠ P. Voranca (dva iz te paralelke) in ena učenka OŠ T. Čufarja.

570 Prim. op. 321–322.

571 Osip 87 odstotkov. V šol. l. 2002/03 so bile oblikovane tri latinske skupine: 5.a 15 učencev (štiriletni program je končalo 6 učencev), 5.b 19 (končalo 10 učencev), 5.c 16 (končali 2 učenki). Na 12. državnem tekmovanju (2006) je bilo nagrajenih pet učencev OŠ P. Voranca (8.a 1, 8.b 2, 8.c 2 (*sic*)) ter po en učenec OŠ R. Jakopiča in OŠ T. Čufarja.

572 Prvotno tri skupine (5.a, 5.b, 5.c 2002/03, fakultativna latinščina, gl. op. 571) so bile v 7. razredu preoblikovane v dve novi (7.a/b, 7.a/c 2003/04, izbirni predmet Latinščina I); s prestrukturiranjem se je izgubil občutek oddelčne pripadnosti, ki je vplival na zmanjšanje osipa, hkrati pa se je poslabšal tudi urnik.

573 Gl. op. 552 in 571.

574 Za število učencev na OŠ P. Voranca gl. op. 540–541.

petem razredu zelo različen, vsem, vključno z OŠ Prežihovega Voranca, pa je bilo skupno to, da so dokončno opustile zunanjo diferenciacijo (latinske paralelke)⁵⁷⁵ in v celoti prešle na fleksibilno organiziran pouk (latinske skupine). Največji vpis (in najmanjši osip) je ohranila, potem ko je že leta 1994 opustila oblikovanje latinskih paralelek, OŠ Toneta Čufarja: v skupinah petega razreda, vpisanih v letih 1999–2002, je imela 91 učencev, od katerih jih je štiriletni program zaključilo 83 (91 odstotkov), skupina 5.a/b/c, vpisana leta 2001, celo brez osipa.⁵⁷⁶ Na preostalih treh šolah je bil vpis k latinščini v petem razredu skromnejši: v teh štirih letih je OŠ Ledina⁵⁷⁷ vpisala 26, OŠ Slave Klavore⁵⁷⁸ 65 in OŠ bratov Polančičev⁵⁷⁹ 30 učencev. Prvi dve sta oblikovali starostno homogene skupine, OŠ bratov Polančičev pa je imela po letu 2000 heterogene skupine. Posebej je treba omeniti tudi OŠ Trnovo, ki sicer ni nikoli oblikovala latinskih paralelek niti ni postala izvajalka Projekta, a ji je med letoma 1998/99 in 2002/03 uspelo povečati število učencev latinščine za dobro polovico (s 54 na 88) in vzpostaviti tudi določeno kontinuiteto pouka (štiriletni program je zaključilo v povprečju po deset učencev letno).

Druga faza uvajanja devetletnega programa (2003/04–2007/08)

S šolskim letom 2003/04 so še zadnje šole – med njimi OŠ Prežihovega Voranca in OŠ Trnovo, ki sta tedaj imeli največ učencev latinščine⁵⁸⁰ – začele postopno uvajati devetletni program.⁵⁸¹ To je v prehodnem obdobju (2003–2008) pomenilo naslednje: učenci so se latinščino učili prvo leto v petem razredu kot

575 OŠ Ledina je oblikovala eno samo latinsko paralelko (1991), OŠ T. Čufarja tri (1991–1993), OŠ S. Klavore osem (1991–1998), OŠ b. Polančičev devet (1991–1998) in OŠ P. Voranca 48 (1959–1998, gl. op. 31–32), od tega 16 v letih 1987–1998. Za več gl. *Šolska kronika* 1–2/2016, str. 153–159; za OŠ M. Jarca gl. *ibid.*, str. 151–152.

576 Na OŠ T. Čufarja se je k latinščini v 5. razredu v posameznih letih 1999–2002 vpisalo: 25, 19, 23, 24 učencev; od teh jih je štiriletni program končalo: 23 (92 odstotkov), 18 (95 odstotkov), 23 (100 odstotkov), 19 (79 odstotkov); za l. 2000 se uradni (28 učencev; vir: Mira Reya Dobernik) in neuradni podatki (19 učencev; vir: Študijska skupina) razlikujejo (gl. op. 444).

577 Na OŠ Ledina se je k latinščini v 5. razredu v posameznih letih 1999–2002 vpisalo: 8, 6, 8, 4 učenci; od teh jih je štiriletni program končalo: 6, 4, 5, 0 (skupno 15 učencev oz. 58 odstotkov).

578 Na OŠ S. Klavore se je k latinščini v 5. razredu v posameznih letih 1999–2002 vpisalo: 12, 12, 21, 20 učencev; od učencev, vpisanih l. 1999, jih je štiriletni program končalo devet (glede preostalih treh skupin pa ni bilo mogoče pridobiti podatkov); šola je imela po štiri skupine letno: začetno, 1., 2. in 3. nadaljevalno.

579 Na OŠ b. Polančičev se je k latinščini v 5. razredu v posameznih letih 1999–2002 vpisalo: 0, 7, 10, 13 učencev; nobena skupina ni končala štiriletnega programa (morda ga je kateri od učencev individualno). V šol. l. 2001/02 je šola imela dve latinski skupini (začetna 10, 1. nadaljevalna 8) in v šol. l. 2002/03 prav tako dve (začetna 13, 1. nadaljevalna 14) (vir: Barbara Damjan); preostalih podatkov ni bilo mogoče pridobiti.

580 Število učencev v šol. l. 2003/04: OŠ P. Voranca 170, OŠ Trnovo 90, OŠ T. Čufarja 67, OŠ Šentvid 39, OŠ M. Sobota III 33, OŠ G. Radgona 26, OŠ M. Sobota I 25, OŠ M. Jarca 23, OŠ R. Jakopiča 15, OŠ Ledina 10 (za preostale šole ni bilo mogoče pridobiti točnih podatkov: OŠ V. Vodnika ok. 30, OŠ b. Polančičev 20–30, OŠ S. Klavore 20–30, OŠ Vič ok. 20, OŠ M. Vrhovnik ok. 10, OŠ M. Šuštaršiča ok. 5). S tem šolskim letom je začelo število učencev upadati.

581 Gl. op. 500.

fakultativni predmet po osemletnem programu, nato so »preskočili« šesti razred ter v sedmem, osmem in devetem razredu nadaljevali učenje izbirnega predmeta po devetletnem programu.⁵⁸² V tem obdobju bi bilo izbirni predmet primernejše kot Latinščina I–III imenovati Latinščina II–IV, saj so se učenci v zadnji triadi učili latinščino drugo, tretje in četrto leto. Takšno prehodno stanje, kjer se je zaradi kombinacije obeh programov še naprej poučevala štiri leta, je trajalo najdlje do konca šolskega leta 2007/08, ko je še zadnja generacija zaključila peti razred po starem programu.⁵⁸³ Leta 2008 je »osemletka« po petih desetletjih delovanja (1958–2008) dokončno zamrla in z njo štiriletni fakultativni pouk latinščine (5.–8. razred, 2 uri tedensko; skupno 274 ur). Od tedaj dalje so vse šole delale v celoti po devetletnem programu, kjer je (bila) latinščina umeščena v zadnjo triado kot triletni izbirni predmet (7.–9. razred, 2 uri tedensko; skupno 204 ure).

Šolska leta 2003/04–2007/08 so pomenila soočenje z realnostjo novega programa, na katerega šole kljub večletnim pripravam, kot se je že zelo kmalu pokazalo, niso bile pripravljene. O vzrokih, zakaj vodstvom posameznih zainteresiranih šol ni uspelo pravočasno izdelati strategije za ohranitev oziroma uvedbo latinščine, lahko le ugibamo.⁵⁸⁴ K temu je brez dvoma pripomoglo tudi to, da so priprave na devetletni program potekale v povsem specifičnih razmerah: najintenzivnejše so bile v okviru Projekta,⁵⁸⁵ ki je ohranjal štiriletni pouk (z možnostjo nadaljevalne latinščine v gimnaziji), spodbujal oblikovanje latinskih paralelek (z latinščino v rednem urniku) in omogočal odsotnost izločilne konkurence z drugimi neobveznimi predmeti (tudi živimi tujimi jeziki). Dejanske razmere v devetletnem programu pa so bile povsem drugačne: pouk se je skrajšal s štirih na tri leta (njegov začetek se je premaknil z enajst na dvanajst let in odzeta mu je bila dobra četrtnina sistematiziranih ur), oblikovanje latinskih paralelek ni bilo več mogoče (ostale so le skupine) in latinščina se je znašla v naboru številnih, med seboj pogosto povsem neprimerljivih izbirnih predmetov (ponekod so jih dali učencem na izbiro tudi po več deset hkrati) ter v izločilni konkurenci z živimi tujimi jeziki (učenec je za obvezni izbirni tuji jezik lahko izbral latinščino ali enega izmed ponujenih živih jezikov, ne pa obojega).⁵⁸⁶

Korak nazaj

V praksi je tudi ta reforma – podobno kot tista iz leta 1958 – za zgodnje klasično-humanistično izobraževanje pomenila velik korak nazaj. Nenadno

582 Prim. op. 572.

583 Ta generacija je l. 2008 zaključila 5. razred osemletke in preskočila v 7. razred devetletke; 9. razred je zaključila l. 2011; letih 1958–2011 je na OŠ P. Voranca končalo štiriletni program latinščine 1948 učencev.

584 Nekatere šole tega enostavno niso zmogle (zaradi množice sprememb, ki jih je prinesla devetletka), spet druge pa niso znale storiti (zaradi pomanjkanja tovrstnih izkušenj) oz. so se odločile za prednostno obravnavo drugih izbirnih predmetov.

585 Gl op. 397; za več gl. *Šolska kronika* 1–2/2016, str. 162–167 (Eksperimentalni projekt).

586 Prim. op. 22–24.

opuščanje latinščine oziroma nadomeščanje izbirnega predmeta z interesnimi dejavnostmi (kar je predstavljalo bistveno zmanjšanje standardov), ki je sledilo uvedbi devetletnega programa, je dokaz, ki ga ne moremo prezreti. Nova zakonodaja latinščini ne le da ni vrnila statusa klasičnega jezika (za kar se je zavzemala OŠ Prežihovega Voranca), ampak ji je v težnji po poenotenju izbirnih predmetov odvzela še tistih nekaj privilegijev, ki so ji v praksi⁵⁸⁷ preostali po letu 1958 (ohranjanje štiriletnega programa z možnostjo nadaljevalne latinščine,⁵⁸⁸ dopuščanje oblikovanja latinskih paralelk⁵⁸⁹ z latinščino v rednem urniku in odsotnost izločilne konkurence z živimi tujimi jeziki). V zameno je sicer latinščini (kot tudi številnim drugim izbirnim predmetom) omogočila umestitev v obvezni program,⁵⁹⁰ kar pa njenemu pouku v praksi ni zagotavljalo napredka.

Zgodnji klasično-humanistični izobraževalni program je ob tej šolski reformi utrpel še toliko večjo škodo zato, ker ni bila hkrati z omenjeno ponudbo latinščine (triletni izbirni predmet, interesne dejavnosti) vzpostavljena tudi mreža območnih centrov, kot jo je predlagala OŠ Prežihovega Voranca v programu Osnovna šola s poudarkom na poučevanju latinščine.⁵⁹¹ Ta bi s koncentracijo latinskih paralelk in ohranitvijo štiriletnega programa zagotovila ne le večjo kvaliteto in kontinuiteto pouka na osnovnošolski ravni, ampak bi omogočila tudi oživitev gimnazijskega nadaljevalnega programa in z njim osemletnega kontinuiranega učenja latinščine.

Minimalna realizacija izbirnega predmeta

Izbirni predmet Latinščina I–III (oziroma interesno dejavnost kot njegov nadomestek) je lahko ponudila vsaka šola, če je le imela usposobljenega učitelja in dovolj zainteresiranih učencev – kot je lahko v osemletnem programu pod istimi pogoji vsaka ponudila fakultativno latinščino (oziroma interesno dejavnost kot njen nadomestek). Zaradi različnih razmer na posameznih šolah se je začel pouk latinščine že v osemletnem programu razvijati v dveh smereh⁵⁹² in razlike med njima so se v devetletnem le še poglobljale: ponekod so sledili učnemu načrtu in dosegali glavnino zastavljenih standardov znanja, drugod pa so vse bolj poudarjali kulturno-civilizacijske vsebine na račun jezikovnih.⁵⁹³

Kljub širokim možnostim uvedbe izbirnega predmeta Latinščina I–III se je zanj odločalo izredno malo šol in še manj ga je v celoti realiziralo.⁵⁹⁴ V Sloveniji je vse tri njegove dele kontinuirano izvajala (in še izvaja) ena sama javna šola –

587 Prim. op. 554.

588 Gl. op. 20, 86, 372, 433–434 in 514.

589 Gl. op. 58.

590 Gl. op. 439.

591 Gl. op. 512 in 561; *Šolska kronika* 1–2/2016, str. 162–163 (Regijski centri?).

592 Gl. *Šolska kronika* 1–2/2016, str. 120–121 (Dve smeri).

593 Glede poimenovanja predmeta gl. op. 96.

594 S ponudbo izbirnih predmetov so šolska vodstva skušala po eni strani ugoditi željam učencev in staršev, po drugi pa svojim redno zaposlenim učiteljem zagotoviti polno učno obveznost.

OŠ Prežihovega Voranca. Preostale so vse do danes, če jim je že uspelo izvesti vse tri dele, to storile za eno samo generacijo učencev. Celo tiste, ki so v starem programu že imele dobro utečen fakultativni pouk, so v novem latinščino druga za drugo opuščale oziroma izbirni predmet nadomeščale z nesistematiziranimi, povsem neobvezujočimi interesnimi dejavnostmi.⁵⁹⁵ Nekatere je kot izbirnega predmeta sploh niso ponudile, spet druge so to storile, a vse prepogosto v izločilni konkurenci s (pre)številnimi drugimi predmeti, zaradi česar je bilo največkrat premalo prijav, da bi jo lahko realizirali.

Če upoštevamo število in izjemno raznolikost izbirnih predmetov, ki so se sčasoma znašli v ponudbi slovenskih osnovnih šol,⁵⁹⁶ je izjemna škoda (do katere je prišlo zaradi slabe obveščenosti izvajalcev zgodnjega klasično-humanističnega izobraževalnega programa s strani šolskih oblasti), da se v izbirni program niso poleg Latinščina I–III uvrstili tudi večdelni predmeti, kot so na primer Stara grščina I–II (tretja triada), Antična mitologija I–III (druga triada) ali Antična kultura in civilizacija I–IV (druga in tretja triada).⁵⁹⁷

Predlog programa Zgodnje učenje latinščine

V šolskem letu 2006/07 je OŠ Prežihovega Voranca dopolnila svoj predlog programa Osnovna šola s poudarkom na poučevanju latinščine⁵⁹⁸ iz leta 1999/00 in na novo izdelala predlog programa Zgodnje učenje latinščine, podnaslovljen Pouk latinščine v drugi triadi (4.–6. razred).⁵⁹⁹ S tem je skušala po eni strani preprečiti ukinitvev pouka latinščine v šestem razredu (ki je pretila za leto 2008) in po drugi zagotoviti, da bi bila latinščina v drugi triadi ob uvedbi izbirnih predmetov uvrščena v njihov nabor (kar se pozneje žal ni zgodilo). Avtorica *Pregleda*, ki je oblikovala program Zgodnje učenje latinščine, je na predlog šolskega vodstva (zaradi zahteve šolskih oblasti po enoviti obravnavi izbirnih tujih jezikov in dosledni delitvi pouka v triade)⁶⁰⁰ vanj vključila, kot že podnaslov pove, celotno drugo triado: »Predlagamo, da se sprejeti predmetnik za 2. triado devetletne osnovne šole modificira tako, da se Osnovni šoli Prežihovega Voranca, Ljublja-

595 »Interesne dejavnosti nimajo predpisanih učnih načrtov. To pomeni, da zanje ni opredeljenih standardov znanj, ki naj bi jih dosegli učenci. Učencev pri interesnih dejavnostih učitelji v šoli ne ocenjujejo, hkrati pa interesne dejavnosti kot oblika prostovoljnega sodelovanja niso evidentirane v nobeni dokumentaciji, ki beleži ali sporoča učenčev napredek.« (*Interesne dejavnosti za 9-letno osnovno šolo: program osnovnošolskega izobraževanja* (nosilka projekta Metoda Kolar), Ljubljana, 2008, str. 3–4.)

596 Za nabor izbirnih predmetov gl. spletno stran Ministrstva za izobraževanje, znanost in šport (dostopno: http://www.mizs.gov.si/si/delovna_podrocja/direktorat_za_pedsolsko_vzgojo_in_osnovno_solstvo/osnovno_solstvo/program/izbirni_predmeti, pridobljeno 15. 1. 2017) in spletne publikacije posameznih šol.

597 Zadnji bi (predvsem na območjih latinskih centrih) predstavljal dopolnilo jezikovnemu pouku. Prim. op. 96, 512, 516 in 518.

598 Gl. op. 512 in 522–523. Za več gl. Prva (poskusna) faza uvajanja devetletnega programa (1999/2000–2002/03): Predlog programa Osnovna šola s poudarkom na poučevanju latinščine.

599 Gl. op. 513.

600 Ta predpogoj se je odrazil tudi v poznejših priporočilih *Bele knjige 2011* (gl. dalje).

na⁶⁰¹ odobri vključitev v program zgodnjega učenja latinskega jezika v 2. triadi od vključno 4. do 6. razreda. Program zgodnjega učenja traja 3 leta in ima maksimalni skupni obseg 140 ur (4. razred 1 ura tedensko/35 ur letno, 5. razred 1 ura tedensko/35 ur letno, 6. razred 2 uri tedensko/70 ur letno). Nadgrajuje se lahko v 3. triadi devetletne osnovne šole z izbirnim predmetom latinščina. Učitelj je po izobrazbi klasični filolog (latinist).« Osebnostno je bila sicer mnenja, da je najprimernejša starost za začetek učenja enajst let in da bi bilo predmet ustrezneje poimenovati v skladu z učnimi vsebinami, in sicer Latinščina oziroma Latinščina z antično kulturo šele v šestem razredu (11 let), v četrtem in petem razredu (9–10 let) pa Antična mitologija ali Antična kultura,⁶⁰² kar pa zaradi enovite obravnave izbirnih tujih jezikov (v skladu z dosegljivimi podatki) tedaj ni bilo mogoče.

V predlogu je bilo zapisano, da se OŠ Prežihovega Voranca »že vrsto let poteguje za spremembo statusa latinščine v 3. triadi (iz izbirnega v obvezni drugi tuj jezik) in za uvedbo zgodnjega učenja latinščine v 2. triadi.« Utemeljitev predloga se je zaključila z mislijo, »da je bilo pred desetletji védenje o antični kulturi med Slovenci veliko bolj prisotno in naša naloga je, da ga ponovno oživimo in ujamemo korak z drugimi evropskimi narodi, v šolstvu katerih ni prihajalo do tolikšnih prelomov kot v Sloveniji. Poleg tega prihaja dandanes do vse večje poplave najrazličnejših informacij, pogosto tudi dvomljive kvalitete, po drugi strani pa je otrok zaradi prezaposlenosti staršev in odsotnosti starih staršev prepogosto vse bolj prepuščen samemu sebi. Naša naloga je, da mu pomagamo, da se nauči med ponujenimi informacijami kritično izbirati in izrabiti svoj prosti čas na dober, kvaliteten način, ki ga bo osrečeval.«⁶⁰³ Program ni bil deležen pozornosti pristojnih šolskih organov (enako kot je ni bil program Osnovna šola s poudarkom na poučevanju latinščine) in tudi ob oblikovanju nabora izbirnih tujih jezikov druge triade leta 2012 je bil v celoti prezrt.⁶⁰⁴

Začetek učenja pri dvanajstih letih?

Učni načrt za devetletno osnovno šolo,⁶⁰⁵ sprejet decembra 1998, je latinščino opredelil takole: »Latinščina je v osnovni šoli drugi, izbirni jezik, za katerega se učenci odločijo v zadnjem triletju. Praviloma traja učenje 3 leta, od 7. do 9. razreda, po 2 uri tedensko (po 70 ur v 7. in 8. razredu in 64 ur v 9. razredu) in ima skupni obseg 204 ure. Vendar pa lahko učenec, ki ne dosega predvidenih standardov znanja, prej konča učenje latinščine.« OŠ Prežihovega Voranca se je na skrajšanje programa s štirih (274 ur) na tri leta (204 ure), torej na odvzem dobre četrte sistematiziranih ur (70 ur) in predstavitev začetka učenja z enajst na

601 Gl. op. 2.

602 V predlogu je bil predmet v 4. razredu podnaslovljen Evropa v mitu, v 5. razredu pa Veni, vidi, vici. Prim. op. 96.

603 Zgodnje učenje latinščine, str. 1–7.

604 Gl. op. 156.

605 Gl. op. 373 in 460.

dvanajst let, odzvala na različne načine,⁶⁰⁶ med drugim tudi s predlogoma dveh programov. Prvega (Osnovna šola s poudarkom na poučevanju latinščine) je prvič predstavila pristojnim tri leta in pol pred začetkom svojega prehoda v novi program (v času njegovega izvajanja pa ga je dopolnila in prenovila),⁶⁰⁷ drugega (Zgodnje učenje latinščine) pa v četrtem letu sobivanja obeh programov in dobro leto pred opustitvijo osemletnega.⁶⁰⁸

Šola je z omenjenima predlogoma za ohranitev štiriletnega pouka čakala sorazmerno dolgo, saj je bilo med pripravami na devetletni program pristojne vedno znova razumeti,⁶⁰⁹ da se bo v šestem razredu lahko latinščina tudi po novem še dalje poučevala kot fakultativni predmet,⁶¹⁰ dolgoročno pa bo postala izbirni predmet druge triade. Da se ne bo uresničilo ne prvo ne drugo, je postalo povsem jasno šele leta 2008 oziroma leta 2012.⁶¹¹ Odvzem sistematiziranih ur latinščine v šestem razredu je – podobno kot ukinitvev latinskih paralelk leta 1975 – od vseh slovenskih šol najbolj prizadela OŠ Prežihovega Voranca kot najmočnejšo »latinsko šolo«⁶¹² in hkrati edino, ki se je več let aktivno borila proti skrajšanju programa.⁶¹³

Pobude za prestavitev začetka učenja latinščine z enajst na dvanajst let so imele že več kot poldrugo stoletje dolgo zgodovino (segale so v nižjegimnazijske čase sredi devetnajstega stoletja),⁶¹⁴ a stroki jih je uspelo – vse do uvedbe devetletnega programa – vedno znova argumentirano ovreči. V obdobju osemletne osnovne šole je do najresnejšega poskusa skrajšanja programa prišlo ob pripravah novega učnega načrta v začetku osemdesetih let, torej v »poreformnem«⁶¹⁵ tretjem desetletju, ko so bile razmere za pouk latinščine izrazito slabe. Toda tedaj

606 Ravnatelj Marjan Gorup in avtorica *Pregleda z dopisi šolskim oblastem*, nastopi v javnih občilih idr.; avtorica tudi z izdelavo učbeniške literature, mentorstvom *Per vias antiquas*, referati na strokovnih posvetih in objavo člankov; za slednje gl. Aleksandra Pirkmajer Slokan, *Latinščina v osnovni šoli danes, včeraj, jutri*, *Keria* III/1 (2001), str. 69–84; *Pouk latinščine v devetletni osnovni šoli: Osnovna šola s poudarkom na poučevanju latinščine?*, *Keria* IV/1 (2002), str. 83–89; OŠ Prežihovega Voranca, Ljubljana: 50 let osemletke in 100 latinščine pod isto streho, *Keria* X/2 (2008), str. 165–180. (ZAA, hrani SŠM)

607 Gl. op. 231 in 598.

608 Gl. op. 231 in 513.

609 Projekt (1991–1999) je kot končni cilj poudarjal osemletno (*sic*) učenje latinščine, kar je vključevalo tudi 6. razred devetletke (gl. op. 372). (ZAA, hrani SŠM)

610 Fakultativni pouk je v obdobju osemletke pomenil sistematizirane ure (gl. op. 487–488).

611 Gl. op. 156 in 500–501.

612 V šol. l. 2007/08 so imele v 5. razredu fakultativni pouk le še tri šole: OŠ P. Voranca (114 učencev, od tega 42 v 5. razredu), OŠ Trnovo (54; 20 v 5. razredu) in OŠ V. Vodnika (17; 9 v 5. razredu) (OŠ M. Jarca in OŠ M. Vrhovnik sta delali že po novem programu in imeli v 6. razredu interesno dejavnost, preostale šole pa so latinščino opustile). Še leto pred tem (2006/07) so imele v 5. razredu fakultativni pouk poleg OŠ P. Voranca (53 učencev v 5. razredu) in OŠ Trnovo (22) tudi OŠ M. Jarca (23), OŠ Šentvid (20) in OŠ M. Pečarja (9).

613 Gl. Šolsko leto 1998/99 – leto (neosnovanega) optimizma: Stoletnica zgradbe OŠ Prežihovega Voranca; Prva (poskusna) faza uvajanja devetletnega programa (1999/2000–2002/03): Predlog programa Osnovna šola s poudarkom na poučevanju latinščine; Druga faza uvajanja devetletnega programa (2003/04–2007/08): Predlog programa Zgodnje učenje latinščine; op. 606.

614 Gl. Hriberšek 2002, str. 148.

– po posvetovanju s strokovnjaki – do skrajšanja le ni prišlo,⁶¹⁵ drugače kot v novem tisočletju, ko OŠ Prežihovega Voranca ni uspela z nobeno od svojih pobud in je zahteva po dosledni delitvi osnovnošolskega programa v triade in formalnem poenotenju izbirnih predmetov (»uravnilovka«) prevladala nad strokovnimi argumenti.⁶¹⁶

Preostale šole se v tem obdobju – v skladu z zbranimi podatki – glede odločitev šolskih oblasti v zvezi s poukom latinščine v šestem razredu niso aktivno opredeljevale. Nekateri so ga ob prehodu v devetletni program enostavno opustile (marsikatera šola ne le v šestem razredu, ampak v celoti), spet druge pa so dotedanji fakultativni pouk prekvalificirale v nesistematizirano interesno dejavnost. In prav to je v šestem razredu, ker ji ni preostalo drugega, v šolskem letu 2009/10⁶¹⁷ storila tudi OŠ Prežihovega Voranca – z enoletno zamudo⁶¹⁸ in s polovičnim fondom ur.⁶¹⁹ Po njenem prepričanju sicer nesistematizirana, povsem neobvezujoča⁶²⁰ »latinska interesna dejavnost šestega razreda«, kot jo je interno poimenovala, še zdaleč ni bila primeren nadomestek za ukinjeni fakultativni pouk, a le tako ji je uspelo – z enoletnim premorom v šolskem letu 2008/09⁶²¹ – ohraniti, čeprav osiromašen, štiriletni program.

Nedorečen status

S šolskim letom 2008/09 je postalo jasno, da se latinščina v šestem razredu ne bo več poučevala kot »fakultativni tujji jezik«, ⁶²² ohranilo pa se je upanje, da bo v bližnji prihodnosti pridobila, skupaj z živimi tujimi jeziki, status »izbirnega tujega jezika druge triade« (kar pa se pozneje žal tudi ni zgodilo). Latinščini torej tokrat izjema (dodelitev statusa »klasičnega jezika« in ohranitev 70 sistematiziranih ur pouka v šestem razredu)⁶²³ ni bila dovoljena, nasprotno pa je bila izjema

615 Gl. *Šolska kronika* 1–2/2016, str. 140–141 (Tretje desetletje).

616 Gl. op. 458, 460, 512–513 in 523; za pobude Iniciativnega odbora in priporočila *Bele knjige 2011* gl. dalje.

617 Od l. 2009 dalje je OŠ P. Voranca imela dve vrsti latinskih interesnih dejavnosti: »prave« v 3. triadi (Per vias antiquas kot nadgradnja pouka) in »neprave« v 2. triadi (nadomestek pouka v 6. razredu). Prim. op. 342.

618 Ko se je šola na začetku šol. l. 2008/09 soočila z dejstvom, da je bilo njeno večletno prizadevanje za ohranitev 70 sistematiziranih ur v 6. razredu zaman, je bil urnik že postavljen in ure interesnih dejavnosti (njihovo število je bilo omejeno) razdeljene med druge predmete.

619 OŠ P. Voranca je »latinski interesni dejavnosti 6. razreda« sicer namenila 70 ur letno (dve uri tedensko), a zaradi velikega števila vpisanih (38) je l. 2009 oblikovala dve skupini in vsaki namenila po 35 ur (ena ura tedensko); to prakso je nadaljevala tudi pozneje (vključno s šol. l. 2014/15, ko je imela le eno skupino).

620 Prim. op. 595.

621 Na OŠ P. Voranca se je l. 2008 vpisala v 6. razred prva generacija, ki je osnovno šolo naredila v celoti po devetletnem programu (vpis v 1. razred l. 2003); to je bila hkrati edina generacija, ki se je lahko latinščino učila le tri leta (7.–9. razred) (gl. op. 502). Triletni program je končalo le šest učencev (Latinščina III 2011/12), kar je bilo do tedaj za to šolo nepredstavljivo majhno število.

622 Gl. op. 439, 487–488, 500–501, 595 idr.

623 Gl. op. 512 in 561.

v zvezi z njo narejena v dveh drugih primerih,⁶²⁴ obakrat v njeno škodo, prvič že leta 2008. Ko je tega leta šolsko ministrstvo nekaterim šolam, med njimi tudi OŠ Prežihovega Voranca,⁶²⁵ odobrilo, da lahko s šolskim letom 2008/09 začnejo v tretji triadi postopno uvajati »obvezni drugi tuji jezik«, ⁶²⁶ latinščine ni bilo v naboru z razlago, da je »mrtev jezik«. Tako se je – kljub svoji petdesetletni tradiciji drugega (čeprav le fakultativnega) tujega jezika – v devetletnem programu spremenila v tretji, »izbirni tuji jezik tretje triade«. Štiri leta za tem je izpadla tudi iz nabora »izbirnih tujih jezikov druge triade«, tokrat – v skladu z razpoložljivimi podatki – ne namerno,⁶²⁷ a napaka kljub urgenci⁶²⁸ do danes ni bila odpravljena.

Kot vzrok za ta dvojni neuspeh se je – poleg statusa »mrtvega jezika« v prvem primeru oziroma napake v drugem – krivilo tudi dejstvo, da predmet ne za prvi ne za drugi primer ni imel izdelanega in potrjenega učnega načrta. Z vidika OŠ Prežihovega Voranca je bil to nesmisel, saj je svoja predloga programov predstavila pristojnim šolskim organom dovolj zgodaj z namenom, da se strokovno obravnavata in se poskrbi za oblikovanje potrebnih učnih načrtov (kot se je to zgodilo v primeru vseh živih tujih jezikov, uvrščenih v oba nabora). Še več, učnih načrtov za »izbirni tuji jezik druge triade« in »obvezni drugi tuji jezik tretje triade«⁶²⁹ latinščina še vedno nima – kljub večletni pripravljenosti šole predlagateljice za sodelovanje pri njihovem oblikovanju.⁶³⁰

Šolska oblast je torej latinščino obravnavala nedosledno (enkrat jo je enačila z živimi tujimi jeziki, spet drugač je med njimi ločevala), v vseh primerih pa se je to dogajalo v njeno škodo. Obratne odločitve bi latinščini prinesle korist: kot »eden od tujih jezikov« (kar brez dvoma je) bi se skupaj z živimi tujimi jeziki uvrstila v oba omenjena nabora,⁶³¹ kot »mrtev jezik« (kar brez dvoma prav tako je)

624 Gl. op. 156.

625 Uvajanje obveznega 2. tujega jezika v 3. triadi je bilo odobreno 48 šolam (od 60 prijavljenih); v letih 2008–2016 ga je izvajalo 159 šol, velika večina nemščino; OŠ P. Voranca je kot edina v Sloveniji izbrala francoščino (vir: Metka Zorec).

626 Obvezni 2. tuji jezik se je začel l. 2014 postopoma ukinjati (boj za njegovo ponovno uvedbo pa še traja).

627 Do izpada je prišlo pomotoma (vir: Katja Pavlič Škerjanc). Na ZRSŠ osnovna šola od l. 2004 (po nekaterih virih od l. 2005) ni več imela svojega pedagoškega svetovalca za latinščino, ker ta v osnovni šoli ni bila obvezni predmet (vir: Barbara Damjan, Katja Pavlič Škerjanc in Gregor Pobežin). Zato se je OŠ P. Voranca v nujnih primerih tudi po l. 2004 oz. 2005 obračala za nasvet na svojo dotedanjo pedagoško svetovalko za latinščino prof. Katjo Pavlič Škerjanc, zaposleno na ZRSŠ v drugi funkciji (gl. op. 364). (ZAA, hrani SŠM)

628 Gl. dopis avtorice *Pregleda*, poslan državni sekretarki Mojci Škrinjar dne 22. 2. 2013; problematika je bila prisotna tudi v vseh preostalih dopisih OŠ P. Voranca šolskim oblastem. (ZAA, hrani SŠM)

629 Prvi bi lahko temeljil na predlogu programa Zgodnje učenje latinščine (gl. op. 513) in internem učnem načrtu (letni pripravi) za latinsko interesno dejavnost 6. razreda na OŠ P. Voranca (gl. op. 520 in 595), drugi pa na že sprejetem učnem načrtu za izbirni predmet v 3. triadi (gl. op. 373).

630 Pri oblikovanju omenjenih učnih načrtov sta bili z ZRSŠ pripravljene sodelovati prof. Tea Kranjc in avtorica *Pregleda*, kar sta 26. 6. 2014 (po vrsti brezuspešnih ustnih dogovorov z ZRSŠ v predhodnem šolskem letu) na lastno iniciativo tudi pisno potrdili (arhiv OŠ P. Voranca; ZAA, hrani SŠM).

631 V primeru živih tujih jezikov ni prihajalo do »napak«, kakršna se je dogodila latinščini l. 2012.

pa bi se osvobodila izločilne konkurence z njimi. Status »klasičnega jezika« (ki bi najbolje opredelil njeno mesto med jeziki), kot ga je v svojih pobudah predlagala OŠ Prežihovega Voranca, bi to (in še marsikatero drugo) zagato v celoti odpravil.

Latinska interesna dejavnost šestega razreda

Zaradi neodzivnosti šolskih oblasti na eni strani ter velikega interesa učencev in staršev⁶³² na drugi se je OŠ Prežihovega Voranca leta 2009 (potem ko je leta 2008 skupaj z osemletno osnovno šolo zamrla fakultativna latinščina v dotodanjem petem razredu) z enoletno zamudo le uspelo notranje tako organizirati,⁶³³ da je v šestem razredu svojim učencem omogočila vključitev v okrajšani latinski »pripravljalni program« (ena ura tedensko),⁶³⁴ do neke mere podoben tistemu, ki ga je desetletje pred tem predlagala v programu Osnovna šola s poudarkom na poučevanju latinščine. Poimenovala ga je »latinska interesna dejavnost šestega razreda«⁶³⁵ ter zanj izdelala interni učni načrt,⁶³⁶ ki je predstavljal uvod v učne vsebine tretje triade. V interesno dejavnost se je v prvih sedmih šolskih letih (2009–2016) vključilo več kot dvesto učencev šestega razreda⁶³⁷ in oblikovanih je bilo trinajst skupin, vsako leto po dve (6.a in 6.b), v šolskem letu 2014/15 pa ena (6.a/b). Pripravljalni program je bil po izkušnjah te šole izrednega pomena,⁶³⁸ saj je latinščina zaradi zanemarjanja klasično-humanističnega izobraževanja v našem šolstvu postajala iz leta v leto večja neznanka za vse več staršev (in učiteljev), ki zato otrokom pogosto niso znali svetovati glede vpisa k izbirnemu predmetu v zadnji triadi.⁶³⁹

Na preostalih štirih šolah, ki so v šolskem letu 2008/09 poleg OŠ Prežihovega Voranca še ohranjale pouk latinščine,⁶⁴⁰ v šestem razredu ni prišlo do prekinitve: latinščina se je to leto poučevala kot interesna dejavnost⁶⁴¹ (»neprave« latinske

632 Gl. op. 541.

633 Gl. op. 618.

634 Gl. op. 619. Na OŠ P. Voranca se je latinska interesna dejavnost 6. razreda od l. 2011 dalje začela že septembra. Prim. op. 488.

635 Latinske interesne dejavnosti 6. razreda na OŠ P. Voranca (1 ura tedensko, 35 ur letno; nesistematizirano, neocenjeno) nikakor ne gre enačiti z l. 2008 ukinjenim fakultativnim poukom v 5. razredu osemletke (2 uri tedensko, 70 ur letno; sistematizirano, ocenjeno), ki je bil sestavni del enovitega štiriletnega programa.

636 Gl. op. 520. Prim. op. 595.

637 V šol. l. 2009/10–2015/16 skupno 203 učenci (po posameznih letih: 38, 30, 30, 31, 33, 13, 28); poučevali sta prof. Tea Kranjc (od l. 2009/10 dalje) in v letih 2011/12–2013/14 eno skupino tudi avtorica *Pregleda*.

638 Do l. 2008 je vlogo pripravljalnega programa (in še veliko več) igrala fakultativna latinščina v 5. razredu osemletke; na prehodu iz 5. v 6. razred oz. v devetletki iz 6. v 7. razred je pogosto prihajalo do velikega osipa. Prim. op. 275.

639 Avtorica *Pregleda* je v šol. l. 2010/11 organizirala deseturni (gratis) predstavitveni tečaj latinščine za starše učencev 6. razreda. Prim. op. 90 in 471.

640 V šol. l. 2008/09 so latinščino poleg OŠ P. Voranca imele: OŠ M. Jarca (1958–2010 s prekinitvami), OŠ Trnovo (1989–2011), OŠ V. Vodnika (1987–2013) in »enodnevnica« (gl. op. 450) OŠ M. Vrhovnik (1982–1984, 2001–2004, 2007–2010 in 2015/16).

641 Na OŠ M. Jarca in OŠ M. Vrhovnik se je latinščina poučevala kot interesna dejavnost že v šol. l. 2007/08, ko so OŠ P. Voranca, OŠ Trnovo in OŠ V. Vodnika imele v 5. razredu še zadnjič fakultativni pouk (OŠ M. Jarca je tega imela zadnjič v šol. l. 2006/07). Prim. op. 612.

interesne dejavnosti)⁶⁴² z nezmanjšanim fondom ur (dve uri tedensko). S tem so, drugače od OŠ Prežihovega Voranca,⁶⁴³ tudi tej generaciji svojih učencev omogočile začetek učenja pri enajstih letih ter jim vsaj teoretično ponudile možnost štiriletnega pouka (ki pa ga žal nobeni izmed njih ni uspelo realizirati).⁶⁴⁴ OŠ Prežihovega Voranca, ki je do tedaj vedno prednjačila v rešitvah glede latinščine (in ki je po letu 2009 spet kot edina kontinuirano realizirala štiriletni pouk),⁶⁴⁵ je tokrat, ob prehodu v devetletni program, izdelala strategijo za nadomestitev izgubljenega fonda ur v šestem razredu (70 sistematiziranih ur) šele z enoletno zamudo (leta 2009) in v polovičnem obsegu (35 nesistematiziranih ur). To se je zgodilo po eni strani zaradi nepristajanja na zmanjševanje standardov, po drugi pa zaradi slabe informiranosti oziroma, lahko bi rekli, lahkovernosti – do zadnjega je namreč verjela, da ji bo šolska oblast glede latinščine le dovolila izjemo. Ukinitvev pouka v šestem razredu, ki je med drugim predstavljal nadvse pomemben uvod v nadaljnje učenje, je bila strokovna napaka, ki je močno vplivala na opuščanje latinščine, in tudi sicer velik nesmisel, saj je prav zanj vladalo med osnovnošolci vse do zadnjega največje zanimanje.

Opuščanje latinščine

Od nekdanjih petih izvajalk Projekta so vse razen OŠ Prežihovega Voranca latinščino v celoti opustile že v nekaj letih po njegovem zaključku in to kljub prizadevanjem posameznih učiteljev, da bi povečali motivacijo učencev med drugim tudi s »pravimi« interesnimi dejavnostmi.⁶⁴⁶ Leta 2005 jo je dokončno opustila OŠ bratov Polančičev (po štirinajstih letih pouka) in leta 2006 še preostale tri šole: OŠ Ledina (po dvajsetih letih), OŠ Toneta Čufarja (po devetnajstih letih) in OŠ Slave Klavore (po petnajstih letih). Opuščale so jo tudi šole, ki se v devetdesetih letih niso vključile v Projekt: leta 2002 OŠ Murska Sobota II (po sedmih letih), leta 2006 OŠ Vič (po devetnajstih letih) in leta 2007 OŠ Šentvid (po sedemnajstih letih). OŠ Murska Sobota I, OŠ Murska Sobota III (obe po devetih letih) in OŠ Gornja Radgona (po štirih letih) so prenehale s poukom leta 2004 zaradi kadrovskih težav, najverjetneje pa bi zaradi prehoda v devetletni program (glede na izkušnje drugih šol) tudi sicer prišlo do opustitve.⁶⁴⁷

642 Gl. op. 425.

643 Gl. op. 621.

644 OŠ M. Jarca in OŠ M. Vrhovnik sta latinščino opustili l. 2010, OŠ Trnovo pa l. 2011; OŠ V. Vodnika je pouk sicer nadaljevala do l. 2013, a je imela le začetni in 1. nadaljevalni tečaj. Prim. op. 640.

645 Po l. 2009 je na OŠ P. Voranca okrajšani štiriletni program (239 ur) predstavljal kombinacijo »latinske interesne dejavnosti 6. razreda« (35 ur) in izbirnega predmeta Latinščina I–III (204 ure). V spričevalu so bile vpisane le ocene za izbirni predmet. Prim. op. 488, 621, 635, 638 idr.

646 Mentorji so ponekod še v zadnjem letu pred opustitvijo organizirali ekskurzije (npr. OŠ b. Polančičev l. 2004, OŠ Trnovo l. 2011) ali z učenci celo izdelovali raziskovalne naloge (npr. OŠ T. Čufar l. 2006, OŠ Šentvid l. 2014).

647 Več o OŠ Vič, OŠ Šentvid, OŠ M. Sobota I, II in III ter OŠ G. Radgona gl. *Šolska kronika* 1–2/2016, str. 151–155 (Šole z latinščino).

Tako je zunaj Ljubljane osnovnošolski pouk latinščine leta 2006 po sedemnajstih letih že drugič zamrl (potem ko se je dve leti pred tem izvajal le v minimalnem obsegu). Ko se je čez nekaj let vrnil, je bil zemljevid »latinskih šol« popolnoma spremenjen: latinščini se do danes ni uspelo vrniti niti v Maribor⁶⁴⁸ niti Mursko Soboto ali Gornjo Radgono, so jo pa uvedle osnovne šole v Bohinjski Bistrici, Hočah in Miklavžu na Dravskem polju.⁶⁴⁹ V Ljubljani je od »starih« šol preživela le OŠ Prežihovega Voranca.⁶⁵⁰

Kot razlog za opustitev so šolska vodstva navajala, »da je pouk latinščine na šoli (OŠ bratov Polančičev, op. a.) počasi izzvenel zaradi tega, ker so se v gimnaziji začeli učiti latinščino ponovno od začetka«,⁶⁵¹ oziroma da se je »z uvedbo izbirnih predmetov (na OŠ Toneta Čufarja, op. a.) bolj povečalo zanimanje za druge jezike«. ⁶⁵² Učitelji pa so krivili predvsem preširoko ponudbo izbirnih predmetov in interesnih dejavnosti,⁶⁵³ izločilno konkurenco med obveznimi izbirnimi tujimi jeziki⁶⁵⁴ (med latinščino in živimi tujimi jeziki), prepozen začetek učenja latinščine (pri dvanajstih namesto enajstih letih), odsotnost latinskih paralelk in razpršenost programa. Vse to so bili le parcialni vzroki, izredno hitro zamiranje pouka latinščine v javni⁶⁵⁵ osnovni šoli je bilo v resnici posledica kompleksnejšega procesa – njegovega več desetletij trajajočega namernega in nenamernega zapostavljanja s strani šolskih oblasti.⁶⁵⁶

648 Izjema je bil nekajmesečni projekt OŠ M. Durjave na razredni stopnji (gl. Šesto desetletje).

649 Za OŠ dr. J. Mencingerja v B. Bistrici, OŠ D. Flisa v Hočah in OŠ Miklavž na D. polju gl. Šesto desetletje.

650 V šol. l. 2015/16 je v Ljubljani izvajala izbirni predmet le OŠ P. Voranca, »novi« šoli OŠ F. Bevka in OŠ Zalog ter »enodnevnica« OŠ M. Vrhovnik pa interesne dejavnosti (gl. Šesto desetletje); za šol. l. 2008/09 gl. op. 640.

651 Vir: Brigita Smogavec (OŠ b. Polančičev).

652 Vir: Mira Reya Dobernik (OŠ T. Čufarja).

653 Na OŠ P. Voranca so bili nekateri izbirni predmeti (npr. Gledališki klub, Šolsko novinarstvo, Turistična vzgoja) vsebinsko zelo podobni posameznim sekcijam Per vias antiquas, celo izvajali so se lahko v strnjeni obliki (npr. kot tabor ali ekskurzija); formalno pa je bila med njimi velika razlika (gl. op. 487–488 in 595). Za nabor izbirnih predmetov gl. op. 596; za ponudbo interesnih dejavnosti gl. publikacije oz. spletne strani posameznih šol.

654 V 3. triadi učenec ni mogel izbrati dveh obveznih izbirnih tujih jezikov, lahko pa je izbral obvezni in neobvezni izbirni tuji jezik; na OŠ P. Voranca sta latinščina in nemščina imeli (in še vedno imata) status obveznega izbirnega predmeta. »Obvezni izbirni predmet« ni pomenil, da je predmet obvezen, ampak je označeval le kategorijo izbirnih predmetov (gl. op. 439), od katerih jih je učenec moral nekaj izbrati.

655 Zasebna OŠ A. Šuštarja je tedaj že pripravljala svoj program zgodnjega klasično-humanističnega izobraževanja (gl. Šesto desetletje); v šol. l. 2009/10 je organizirala strokovno izredno dobro pripravljeno mednarodni posvet Latinščina na osnovni stopnji (Zavod sv. Stanislava, 14. 4. 2010).

656 Strokovnim argumentom glede osnovnošolske latinščine so v novem tisočletju prislunili le snovalci *Bele knjige 2011*, žal pa njenih priporočil šolska zakonodaja ni upoštevala (gl. Šesto desetletje). Prim. op. 17–18.

Število učencev in šol

V Sloveniji se je število učencev latinščine v drugi fazi uvajanja devetletnega programa vztrajno zmanjševalo: v šolskem letu 2002/03 se jo je učilo 713 učencev, leta 2003/04 580, leta 2004/05 465, leta 2005/06 355, leta 2006/07 290 in leta 2007/08 le še 215 učencev. Najhujši upad pa je šele sledil – v šolskem letu 2008/09, ob njegovi dokončni uvedbi. Sredi petega desetletja, v šolskem letu 2002/03, ko so zadnje šole še zadnjič delale v celoti po osemletnem programu, je pouk latinščine izvajalo sedemnajst šol.⁶⁵⁷ Pet let pozneje, v šolskem letu 2007/08, torej ob koncu petega desetletja, ga je imelo le še pet šol, vse iz Ljubljane, med njimi ena »šola enodnevnica« (OŠ Majde Vrhovnik, 2007–2010)⁶⁵⁸ in štiri z večletno tradicijo (in še tu so bila latinščini – razen v enem samem primeru – leta šteta): OŠ Prežihovega Voranca (pouk latinščine izvaja še danes), OŠ Mirana Jarca (pouk je po več kot pol stoletja zamrl leta 2010),⁶⁵⁹ OŠ Trnovo (po dvaindvajsetih letih zamrl leta 2011) in OŠ Valentina Vodnika (po četrto stoletja zamrl leta 2013).⁶⁶⁰

Za navedenimi številkami so se skrivale tri organizacijske različice pouka: fakultativni predmet v petem razredu kot zadnji ostanek osemletnega programa, obvezni izbirni predmet v sedmem, osmem in devetem razredu novega programa in nesistematizirane interesne dejavnosti (kot nadomestek fakultativnega oziroma izbirnega predmeta).⁶⁶¹ V šolskem letu 2007/08,⁶⁶² na primer, se je od 215 učencev 40 učilo v okviru interesnih dejavnosti, 71 kot fakultativni pouk v petem razredu in 104 kot izbirni predmet v zadnjem triletju (Latinščina I 45, Latinščina II 27, Latinščina III 32); vse tri dele izbirnega predmeta je realizirala le OŠ Prežihovega Voranca, OŠ Mirana Jarca in OŠ Trnovo pa le enega oziroma dva dela.⁶⁶³

657 Gl. op. 529. V 5. desetletju je imelo latinščino skupno 23 osnovnih šol, in sicer hkrati največ 17.

658 OŠ M. Vrhovnik je tokrat latinščino uvedla že tretjič (četrtič pa za eno leto v šol. l. 2015/16) (gl. op. 640).

659 OŠ M. Jarca je bila šola z drugo najdaljšo, polstoletno (čeprav nestrnjeno in v različnih obdobjih različno intenzivno) tradicijo latinščine v Sloveniji, kar pa je na tej šoli z leti utonilo v pozabo (prim. op. 125).

660 Več o OŠ M. Jarca, OŠ Trnovo in OŠ V. Vodnika gl. *Šolska kronika* 1–2/2016, str. 151–155 (Šole z latinščino).

661 Gl. op. 499.

662 Stanje v šol. l. 2007/08 (FL – fakultativna latinščina v 5. razredu; ID – interesna dejavnost; LI, LII, LIII – izbirni predmet Latinščina I, II, III): OŠ P. Voranca 114 učencev: 42 FL (2 skupini), 34 LI (2 skupini), 19 LII, 19 LIII; OŠ Trnovo 54: 20 FL, 13 ID v 7. r., 8 LII, 13 LIII; OŠ V. Vodnika 17: 9 FL, 8 ID – heterogena i. nadaljevalna skupina; OŠ M. Jarca 16: 11 LI, 5 ID v 6. r. devetletke – homogena začetna skupina; OŠ M. Vrhovnik ok. 14: ID – heterogena začetna skupina. Prim. op. 612 in 641.

663 Veliko učencev je sodelovalo tudi pri »pravih« interesnih dejavnostih, npr. pri *Per vias antiquas* na OŠ P. Voranca vsako leto najmanj 60 učencev (gl. op. 617).

Kadri⁶⁶⁴

V šolskem letu 2003/04, torej na samem začetku druge faze uvajanja devetletnega programa, je v skladu z dosegljivimi podatki latinistu uspelo zagotoviti redno polno ali polovično zaposlitev⁶⁶⁵ naslednjim šolam od skupno šestnajstih,⁶⁶⁶ kolikor jih je to leto izvajalo pouk latinščine (vsem v kombinaciji z drugim delom na domicilni šoli oziroma s poučevanjem latinščine drugod): OŠ Prežihovega Voranca (kombinacija s poučevanjem angleščine),⁶⁶⁷ OŠ Trnovo (kombinacija z delom v knjižnici), OŠ Šentvid (kombinacija s poučevanjem latinščine na OŠ Mirana Jarca), OŠ Murska Sobota III (kombinacija s poučevanjem latinščine na OŠ Murska Sobota I in OŠ Gornja Radgona) in OŠ Riharda Jakopiča (kombinacija z delom v podaljšanem bivanju). Z dokončno uvedbo devetletnega programa leta 2008 pa so se delovne razmere⁶⁶⁸ za učitelje latinščine še zaostriale: zaradi množice izbirnih predmetov so se še dodatno poslabšali urniki⁶⁶⁹ in zaradi zmanjšanega števila sistematiziranih ur je večina izgubila vsakršno upanje na polovično, kaj šele polno zaposlitev. Spremenjeni status predmeta je namreč za dobro četrtnino zmanjšal fond ur (z 274 na 204 ure) in za najmanj toliko tudi število latinskih skupin,⁶⁷⁰ svoje pa je prispevalo tudi nadomeščanje izbirnega predmeta z interensnimi dejavnostmi, ki niso štejele v učno obveznost. Celotno OŠ Prežihovega Voranca,

664 V 5. desetletju so poučevali: v **Ljubljani**: **OŠ P. Voranca**: Aleksandra Pirkmajer Slokan (1988–2014), Tea Kranjc (2009–); **OŠ M. Jarca**: Lucija Krošelj Košec (1996–2004), Maja Gril Juvan (2004–2008), Barbara Toplak (2008–2010); **OŠ T. Čufarja**: Janja Žmavc (1995–2005), Neža Vilhelm (2005/06), Zala Rott (2005/06); **OŠ Ledina**: Bojana Čirovič (1995–1999), Tea Kranjc (1999–2003), Neža Vilhelm (2003–2006); **OŠ Trnovo**: Ana Ratajc (1994–2011); **OŠ V. Vodnika**: Mojca Mikuž (1994–2013); **OŠ Šentvid**: Nina Knez (1995–1999), Maja Gril Juvan (1999–2007); **OŠ Vič**: Marija Kus (1992–2006), Gregor Pobežin (1998–2000); **OŠ M. Vrhovnik**: Mojca Šebjanič (2001–2004), Mija Golob (2007–2009); **OŠ R. Jakopiča**: Mojca Mikuž (2003–2007); **OŠ F. Rozmana-Staneta**: Mojca Šebjanič (2002/03); **OŠ V. Pregarc**: Ana Ratajc (2000–2003); **OŠ M. Pečarja**: Maja Gril Juvan (2004–2007); **OŠ M. Šuštaršiča**: Jelka Perne (2002–2004); **OŠ D. Kumar**: Maja Stojkovič (2000–2002); **OŠ Vrhovci**: Mojca Mikuž (2000/01); **zunaj Ljubljane**: **OŠ L. Pliberška**: Marija Kosi (1989–1999), Katjuša Kolar (1998/99); **OŠ b. Polančičev**: Natalija Imenšek (1996–1999), Barbara Damjan (1996–2005); **OŠ S. Klavore**: Ciril Koštric (1995–2000), Julijana Visočnik (1999–2002), Nina Hriberšek Vuk (2002–2004), Mateja Švajncer (2004–2006); **OŠ M. Sobota I**: Ciril Koštric (1995–2004); **OŠ M. Sobota III**: Ciril Koštric (1995–2004); **OŠ M. Sobota II**: Ciril Koštric (1995–2002); **OŠ G. Radgona**: Ciril Koštric (2000–2004).

665 Na OŠ Ledina je bil učitelj latinščine zaposlen četrtninsko.

666 V šol. l. 2003/04 se je učilo latinščino približno 580 učencev na 16 šolah (gl. op. 580).

667 Avtorica *Pregleda* je na tej šoli zaradi velikega števila ur latinščine (do 26 ur tedensko) v letih 1990–2001 poučevala le latinščino (sicer pa v letih 1988–1990 in 2001–2014 tudi angleščino).

668 Prim. *Šolska kronika* 1–2/2016, str. 167–168 (Kadri).

669 Prim. op. 399 in 565.

670 V osemletki je šola lahko oblikovala za vsak oddelek svojo skupino (gl. op. 267), v devetletki pa le eno skupino na razred; izjema je bila le OŠ P. Voranca, ki je l. 2003, 2005 in 2007 zaradi velikega vpisa k izbirnemu predmetu Latinščina I (36, 34, 34 učencev) oblikovala po dve skupini.

ki je imela pred tem vseh pet desetletij polno zaposlenega vsaj enega latinista,⁶⁷¹ je od leta 2008 dalje latinščini tedensko namenjala le še največ sedem sistemati-ziranih ur,⁶⁷² šest iz fonda izbirnih predmetov (vsakemu delu izbirnega predmeta po dve uri) in eno iz fonda dodatnega pouka⁶⁷³ (za realizacijo *Per vias antiquas*). Na področju kadrovanja pa je na tej šoli le prišlo tudi do dobrodošle spremembe: s šolskim letom 2004/05 sta bili spet redno zaposleni dve latinistki,⁶⁷⁴ čeprav ena sprva izključno, druga (avtorica *Pregleda*) pa delno za poučevanje angleščine – toda že dejstvo, da sta lahko sodelovali pri izvedbi določenih dejavnosti *Per vias antiquas*, je bilo velikega pomena.

Latinske skupine

V devetletnem programu pri izbirnem predmetu Latinščina I–III oblikova-nje latinskih paralelk ni bilo več mogoče, obstajale so le skupine z latinščino, integrirano v redni pouk. Prav tako ni bilo več mogoče oblikovati za vsak oddelek posebne skupine,⁶⁷⁵ pri čemer ne smemo pozabiti, da je v osemletnem programu prav homogena oddelčna skupnost v največji meri pripomogla k zmanjšanju osipa in izboljšanju urnika. Skupine so bile oblikovane iz matične šolske populacije,⁶⁷⁶ sestavljali so jih učenci različnih oddelkov istega razreda (starostno homogene skupine) in le izjemoma učenci različnih razredov (starostno heterogene sku-pine). OŠ Prežihovega Voranca, na primer, starostno heterogenih skupin ni oblikovala (niti pri izbirnem predmetu niti po letu 2009 pri latinski interesni dejavnosti šestega razreda).⁶⁷⁷ Če se je k izbirnemu predmetu prijavilo več kot de-vetindvajset učencev,⁶⁷⁸ sta bili oblikovani dve skupini, a to se je zgodilo le v treh primerih na OŠ Prežihovega Voranca (preostale šole so imele manjši vpis): Latin-ščina I 2003/04 (36 učencev), Latinščina I 2005/06 (34) in Latinščina I 2007/08 (34). Sicer pa je pouk potekal v eni sami, čeprav občasno precej številni skupini.

671 Do l. 1979 najmanj dva (gl. op. 57), nato pa le še po enega (z izjemo šol. l. 1988/89, ko sta bili polovično zaposleni dve latinistki; gl. op. 314). Po dva latinista sta bila izjemoma zaposlena tudi drugod (npr. OŠ b. Polančičev konec 90. let), a največkrat le honorarno (gl. op. 61). Prim. sezname učiteljev v 3., 4. in 5. desetletju (gl. op. 248, 398 in 664).

672 V šol. l. 2008/09 je imela avtorica *Pregleda* v svoji učni obveznosti 15 ur angleščine in sedem ur latinščine (od tega eno uro dodatnega pouka); če ne bi bila tudi profesorica angleščine, bi se že l. 2004 (po 16 letih poučevanja na tej šoli) srečala s problemom redne zaposlitve. Prim. op. 667.

673 Gl. op. 342 in 489.

674 Profesorica latinščine in angleščine Tea Kranjc (v letih 1999–2003 je vodila latinski tečaj na OŠ Ledina) se je l. 2004 zaposlila na OŠ P. Voranca na delovno mesto učiteljice angleščine, a se je kot somentorica že kmalu vključila v *Per vias antiquas*. Od l. 2009 je učila tudi latinščino (latin-ska interesna dejavnost 6. razreda) in s šol. l. 2014/15 (po upokojitvi avtorice *Pregleda*) prevzela pouk latinščine in *Per vias antiquas* v celoti (gl. op. 219, 344 in 637).

675 Gl. op. 670. Prim. *Šolska kronika* 1–2/2016, str. 147–149 (Paralelke, skupine, krožki).

676 Razen v izjemno redkih primerih – za zunanje učence gl. op. 261 in 560.

677 Niti pri fakultativnem pouku v osemletki (gl. op. 266).

678 Za normative in standarde gl. spletno stran Ministrstva za izobraževanje, znanost in šport (do-stopno: http://www.mizs.gov.si/si/zakonodaja_in_dokumenti/veljavni_predpisi_s_podrocja_izobrazevanja, pridobljeno 16. 1. 2017).

Na OŠ Prežihovega Voranca je bila največja skupina oblikovana pri izbirnem predmetu Latinščina II v šolskem letu 2006/07 (27 učencev), po velikosti tik za njo pa so bile: Latinščina I 2004/05 (25), Latinščina II 2004/05 (25) in Latinščina I 2006/07 (23). Skupini podobne velikosti, prav tako starostno homogeni, je v tem obdobju oblikovala le še OŠ Toneta Čufarja: Latinščina I 2003/04 (24) in Latinščina II 2004/05 (23). Preostale šole so imele manjše skupine, nekatere so štejele le pet učencev ali celo manj.⁶⁷⁹ Tudi v primeru učenja latinščine v obliki interesnih dejavnosti (»neprave« latinske interesne dejavnosti) je bila velikost skupin različna, od izredno majhnih do sorazmerno velikih (v povprečju so štejele od pet do petnajst učencev), so pa bile te skupine v primerjavi z izbirnim predmetom veliko pogosteje starostno heterogene.⁶⁸⁰

Urniki

Neustrezen urnik je v devetletnem programu (podobno kot na večini šol že v osemletnem)⁶⁸¹ predstavljal – poleg premajhnega fonda ur, odsotnosti latinskih paralel in izločilne konkurence živih tujih jezikov – enega ključnih problemov. Izbirnim predmetom so bile namenjene ure pred začetkom in po koncu temeljnega pouka, največkrat predura in šesta, sedma ter ponekod celo osma šolska ura, neredko dva dni v tednu zapored ali v blok uri. Izjemoma se je pouk izbirnega predmeta začel z zamikom, uro ali dve po zaključku temeljnega pouka, in so morali učenci nanj čakati. Takšen urnik je zaradi narave njenega pouka izmed vseh izbirnih predmetov⁶⁸² najmanj ustrezal prav latinščini. Zaradi kombinacij izbirnih predmetov, do katerih so bili posamezni učenci upravičeni, in heterogene strukture skupin (učenci različnih oddelkov) so postale predure⁶⁸³ na marsikateri šoli nekaj običajnega, tako da sta šesta in sedma šolska ura pomenili sedmo in osmo uro učenja. Poleg tega so bili temeljni urniki predvsem v višjih razredih pogosto neuravnoteženi in je latinščina prišla neredko na vrsto kot zadnja v zaporedju težkih predmetov, brez rekreativnega odmora. Povrh vsega so se zadnje šolske ure zaradi odmora za kosilo⁶⁸⁴ in zamika začetka pouka pomikale na vse poznejši čas.⁶⁸⁵ Skratka, učenci (stari petnajst let in manj, torej v občutljivih letih odraščanja) so bili med urami latinščine vse prevečkrat že zelo utrujeni. Novi urnik je med drugim pomenil tudi oviro za realizacijo »pravih« interesnih dejavnosti (nadgradnje pouka): na OŠ Prežihovega Voranca na primer, so se *Per vias antiquas*

679 Pozneje je imela tudi OŠ P. Voranca nekaj majhnih skupin; najmanjši sta bili Latinščina III 2011/12 (šest učencev; gl. op. 621) in Latinščina I 2015/16 (pet učencev).

680 Gl. op. 499.

681 Gl. op. 399 in 565.

682 Gl. op. 596.

683 Predura se je na OŠ P. Voranca začela sprva ob 7. uri, nato ob 7.10 in od leta 2013 dalje ob 7.30.

684 Odmora za kosilo ne moremo šteti za rekreativni odmor; po njem (vsaj na OŠ P. Voranca) v šolskih prostorih ni bilo več pravega delovnega vzdušja (hrup na hodnikih idr.).

685 Na OŠ P. Voranca je 7. ura trajala prvotno le 40 minut (13.15–13.55) in šele od leta 2005 dalje 45 minut (v letih 2005–2009 13.15–14.00, v letih 2009–2012 13.30–14.15, 2012/13 13.40–14.25 in od 2013 dalje 14.00–14.45).

pomikale na vse poznejše popoldanske in celo večerne ure ter pouka proste dneve (udeležba je zaradi izjemnega interesa učencev kljub vsemu ostajala velika).

Če primerjamo urnik za latinščino na OŠ Prežihovega Voranca v različnih šolskih letih, ugotovimo, da se je leta 2002 (potem ko je bil pred tem sorazmerno dober)⁶⁸⁶ izredno poslabšal: v šolskem letu 2000/01, na primer, ni bilo med 18 urami latinščine nobene šeste ali sedme šolske ure, v letu 2004/05 pa ju med 14 urami latinščine zasledimo kar osemkrat (štiri šeste in štiri sedme šolske ure). Takšen trend se je nato le še nadaljeval,⁶⁸⁷ dokler ni bilo v šolskem letu 2012/13 kar pet od skupno šestih ur pouka, kolikor jih je sploh še preostalo latinščini, na urniku sedmo šolsko uro. Predur in blok ur se je OŠ Prežihovega Voranca – v nasprotju z nekaterimi drugimi šolami – še dalje izogibala kot neprimernih za pouk latinščine. Blok uro je imela le v enem primeru,⁶⁸⁸ v preduri pa se je začela latinščina poučevati šele s šolskim letom 2013/14, ko je šola premaknila začetek pouka na 8.30 in je bil izbirni predmet Latinščina I–III na prošnjo avtorice *Pregleda* petkrat tedensko prestavljen s sedme šolske ure (14.00–14.45) v preduro (7.30–8.15). S tem se je urnik za latinščino na tej šoli po več kot desetletju končno le izboljšal, na urnik »pravih« interesnih dejavnosti *Per vias antiquas* pa ta sprememba – zaradi udeležbe učencev pri številnih drugih izbirnih predmetih – žal ni imela velikega vpliva.

Primer oblikovanja skupin in urnika (OŠ Prežihovega Voranca 2004–2008)

Potek pouka latinščine v prehodnem obdobju nam nazorno predstavi naslednji konkretni primer. Na OŠ Prežihovega Voranca se je v šolskem letu 2004/05 k fakultativni latinščini v petem razredu, ki je delal še po osemletnem programu, vpisalo 41 učencev in oblikovani sta bili dve skupini. Latinska skupina v oddelku 5.a je štela 15 učencev (latinščina: torek 5. ura, četrtek 6. ura), latinska skupina v oddelku 5.b pa 26 učencev (latinščina: ponedeljek 1. ura, sredo 5. ura). Ob koncu leta je latinščino opustilo sedem učencev, trije zaradi negativne ocene (vsi 5.b).⁶⁸⁹ V šolskem letu 2005/06 sta oddelka »preskočila« šesti razred in »pristala« v sedmem razredu devetletnega programa, kjer se je 34 učencev vpisalo k izbirnemu predmetu Latinščina I (drugo leto učenja). Zaradi velikega števila sta bili izjemoma oblikovani dve skupini,⁶⁹⁰ ki sta ohranili oddelčno strukturo: Latinščina I – prva skupina/7.a, 12 učencev (sreda 6. ura, četrtek 1. ura) in Latinščina I – druga

686 Gl. op. 268 in 368.

687 Prim. tedensko število 6. in 7. šolskih ur, dodeljenih latinščini na OŠ P. Voranca (pri čemer je treba še dodatno upoštevati konstantno zmanjševanje števila tedenskih ur latinščine): v letih 1999–2002 ena 6. in nobene 7. ure; v letih 2002–2005 deset 6. in sedem 7. ur; v letih 2005–2008 enajst 6. in sedem 7. ur.

688 Latinščina I 2007/08 – 2. skupina (2. leto učenja; 17 učencev 7.a/b/c) je imela latinščino ob torkih 6.–7. šolsko uro (12.25–14.00); iz te skupine se je 11 učencev vpisalo k Latinščina II in devet k Latinščina III (gl. op. 670).

689 Učenci so imeli možnost opravljanja internega popravnega izpita, ki pa je niso izkoristili. Prim. op. 404.

690 Prim. op. 670.

skupina/7.b, 22 učencev (torek 1. ura, petek 6. ura). V šolskem letu 2006/07 je v osmem razredu (tretje leto učenja) učenje nadaljevalo 27 učencev (8.a 8, 8.b 19), združenih v skupino Latinščina II (ponedeljek 7. ura, torek 7. ura). V šolskem letu 2007/08 se je v devetem razredu (četrto leto učenja) latinščino učilo le še 19 učencev (9.a 7, 9.b 12), združenih v skupino Latinščina III (sreda 6. ura, četrtek 6. ura).

Urnik je bil izrazito slab drugo leto učenja za skupino 7.a (sreda 6. ura, četrtek 1. ura; osip: štirje učenci). Najslabše pa so bile razmere (velikost skupine in urnik) tretje leto učenja v skupini Latinščina II (27 učencev; ponedeljek 7. ura, torek 7. ura; osip: osem učencev).⁶⁹¹ Končni osip je bil v obeh paralelkah skoraj izenačen in je v štirih letih znašal 53 odstotkov (paralelka a) oziroma 54 odstotkov (paralelka b). V tej generaciji pri izbirnem predmetu ni bilo negativnih ocen (in s tem obveznih popravni izpitov), bilo pa je sedem zadostnih ocen (in posledično visok osip) v skupini Latinščina II. Ob koncu štiriletnega programa je bilo v skupini Latinščina III zaključenih šest odličnih, pet prav dobrih in osem dobrih ocen (povprečna ocena 3,9).

Ocenjevanje

Učenec je lahko latinščino, tudi če je bila *obvezni* izbirni predmet,⁶⁹² po zaključenem prvem ali drugem letu učenja opustil (enako kot je lahko opustil fakultativno latinščino v osemletnem programu) oziroma jo zamenjal za drug izbirni predmet. Glede prisotnosti pri pouku in ocenjevanja⁶⁹³ pa je le obstajala določena razlika med starim in novim programom. Po novem je moral učenec obiskovati pouk izbirnega predmeta do konca šolskega leta (in ga ni mogel predčasno opustiti, kot se je izjemoma dogajalo na prošnjo staršev v osemletnem programu).⁶⁹⁴ Novost je bila tudi, da učenec z negativno oceno iz izbirnega predmeta (tudi če je tega nameraval z naslednjim šolskim letom opustiti) ni mogel napredovati v višji razred. Negativna ocena iz latinščine je torej v devetletnem programu pomenila obvezen popravni izpit (v osemletnem se je obravnavala kot neocenjeno, popravni izpit pa je bil mogoč, a ne obvezen).

Oceni iz dveh izbirnih predmetov sta do leta 2008 vplivali celo na splošni učni uspeh (ta je bil s šolskim letom 2008/09 ukinjen), ki je prinašal ali odnašal točke za vpis v srednjo šolo. Marsikdo je zato v množici izbirnih predmetov raje izbral predmet, pri katerem je bilo za oceno odlično potrebnega manj truda kot pri latinščini.⁶⁹⁵ Ta je kljub postopnim prilagoditvam standardov znanja (pred-

691 V tem obdobju je sicer prihajalo do največjega osipa običajno po 1. letu učenja (po zaključku 5. razreda, ki je privzel vlogo pripravljalnega programa). Prim. op. 638.

692 »Obvezni izbirni predmet« je bila le kategorija izbirnega predmeta in ni pomenilo, da je latinščina obvezna (za obvezne/neobvezne izbirne predmete gl. op. 439, 654 in 678).

693 Prim. *Šolska kronika* 1–2/2016, str. 168–170 (Ocenjevanje).

694 Zamenjava izbirnega predmeta je bila možna le na začetku šolskega leta (do konca septembra).

695 Pri marsikaterem izbirnem predmetu je bilo za oceno odlično dovolj že sodelovanje pri pouku (brez domačega dela). Za učence so bili še posebej privlačni izbirni predmeti, ki so bili (vsaj delno) realizirani kot ekskurzije ali tabori (gl. op. 653).

vsem minimalnih) in kriterijev ocenjevanja (kot posledici izbirnosti) praviloma veljala, vsaj na OŠ Prežihovega Voranca, za najtežji izbirni predmet, kjer se je za oceno odlično skrivalo veliko sistematičnega, sprotnega šolskega in domačega dela. Poudariti je treba, da je v tem obdobju ocena prav dobro pod vplivom naraščajočega števila odličnih ocen⁶⁹⁶ in pod pritiskom zbiranja točk za srednjo šolo v obeh marsikaterega učenca (in tudi vse več staršev) veljala za slabo (*sic*).

Osip

Analiza osipa pri pouku latinščine na OŠ Prežihovega Voranca pokaže precejšnje razlike med osemletnim⁶⁹⁷ in devetletnim programom. Pri zadnji generaciji, ki je še v celoti delala po starem programu in zaključila osmi razred leta 2005, je osip od petega do konca osmega razreda znašal 37 odstotkov.⁶⁹⁸ Pri naslednjih treh generacijah, ki so kot prve kombinirale osemletni program v petem razredu (vpis v peti razred v letih 2002–2004) z devetletnim v višjih treh razredih in zaključile deveti razred v letih 2006–2008, se je osip povzpел na 60 odstotkov (oziroma, če odmislimo peti razred in upoštevamo le tretjo triado, 45 odstotkov).⁶⁹⁹ V naslednjih treh letih (vpis v peti razred v letih 2005–2007)⁷⁰⁰ se je osip še povečal ter se občasno približal 80 odstotkom, pri čemer je bil praviloma največji po prvem letu učenja.⁷⁰¹ Za fakultativni pouk v petem razredu, ki je vse bolj privzemal vlogo pripravljalnega programa za tretjo triado, so se namreč pogosto odločali tudi učenci, ki v sedmem razredu že od samega začetka niso nameravali vpisati izbirne latinščine.⁷⁰²

Vzrok za tolikšno povečanje osipa z nastopom devetletnega programa⁷⁰³ je treba iskati tudi v dejstvu, da je bil fakultativni pouk povsem neobvezujoč (zato je bila v starem programu odločitve za nadaljevanje učenja lažja tudi v primeru slabše ocene), medtem ko so bile pri izbirnem predmetu okoliščine drugačne, ne nazadnje je ocena do leta 2008 vplivala na splošni učni uspeh. Zato so učenci in starši vsako leto posebej izbor predmetov skrbno pretehtali z več zornih kotov, pri čemer je glavno vlogo največkrat igralo prav zbiranje točk za srednjo šolo.

696 Na OŠ P. Voranca je bilo v zadnjem razredu l. 2005 odličnih 53 odstotkov učencev (41 od 77 učencev 8. razreda – zadnja generacija »osemletkarjev«), l. 2008 pa kar 79 odstotkov (37 od 47 učencev 9. razreda – zadnja generacija s splošnim uspehom). Prim. op. 405–406.

697 Gl. *Šolska kronika* 1–2/2016, str. 149–151 (Vpisni kriteriji) in 151–159 (Šole z latinščino).

698 L. 2001 se je k latinščini v 5. razredu vpisalo 68 učencev (od 82), od katerih jih je učenje nadaljevalo v 6. razredu 65, v 7. razredu 59 in v 8. razredu 48; štiriletni program je končalo 43 učencev (63 odstotkov).

699 V teh treh generacijah se je v 5. razredu vpisalo k latinščini ok. 80 odstotkov petošolcev; po samesnih razredih (5., 7., 8., 9. razred) so napredovale takole: generacija 2002–2006 (50, 37, 25, 18), generacija 2003–2007 (41, 25, 18, 16) in generacija 2004–2008 (41, 34, 26, 19). Prim. op. 550.

700 V 5. razredu se je vpis k fakultativni latinščini v povprečju povečal na ok. 90 odstotkov (gl. op. 541).

701 Enako je veljalo tudi za poznejšo latinsko interesno dejavnost 6. razreda.

702 Najskrajnejši primer je bil 5.a 2007/08, kjer se je k latinščini vpisalo 22 od 24 učencev (92 odstotkov); čeprav sta bila negativno ocenjena (tj. neocenjena) le dva učenca, je v 7. razredu vpisalo izbirni predmet Latinščina I le pet učencev (vseh pet je l. 2011 končalo štiriletni program).

703 Prim. osip v 4. desetletju (gl. op. 321).

OŠ Prežihovega Voranca v prehodnem obdobju (2003/04–2007/08)

Leta uvajanja devetletnega programa so na tej šoli za vse,⁷⁰⁴ ki so se trudili za ohranitev štiriletnega pouka latinščine, predstavljala čas boja z mlini na veter (šolske oblasti so njihove prošnje in pobude drugo za drugo prezrle).⁷⁰⁵ Pod površjem še vedno ugodnih statističnih podatkov so se v tem obdobju že udeležile velike spremembe: leta 2002 je šola zapustila poslednja iz niza latinskih paralelk,⁷⁰⁶ ki so bile dolga leta njen ponos (skupno jih je oblikovala 48, dve tretjini »tradicionalnih« in eno tretjino »novodobnih«);⁷⁰⁷ leta 2003 je šesti razred osemletnega programa prešel v sedmi devetletnega, kar se je pri latinščini kmalu odrazilo v velikem osipu;⁷⁰⁸ tega leta je bila v svojem desetem letu ukinjena samostojna Študijska skupina za latinščino v osnovni šoli s sedežem na OŠ Prežihovega Voranca;⁷⁰⁹ v letih 2004 in 2005 sta v novi program prešla tudi dotedanja sedmi in osmi razred (s tem je bil prehod tretje triade zaključen),⁷¹⁰ zaradi česar je bila latinščina v letih 2005/06–2007/08 na urniku le še po dvanajst ur tedensko (od tega najmanj tretjino v petem razredu iztekajočega se osemletnega programa);⁷¹¹ leta 2007 je v svojem trinajstem letu zamrlo državno tekmovanje Certamen Latinum, katerega gostiteljica je bila dvanajstkrat OŠ Prežihovega Voranca;⁷¹² leta 2008 je peti razred osemletnega programa (kot zadnji izmed vseh) prešel v šesti razred devetletnega, s čimer je bilo konec tradicionalnega štiriletnega pouka latinščine (po letu 2009 je obstajal le okrajšani štiriletni program),⁷¹³ ki je bila po novem na urniku le še šest ur tedensko (število ur se je v letih 2003–2008 zmanjšalo za trikrat, z osemnajst na šest); leta 2008 je latinščina (z razlago, da je mrtev jezik) izpadla tudi iz nabora obveznih drugih tujih jezikov tretje triade.⁷¹⁴

704 V tem obdobju sta na področju latinščine aktivno delovala ravnatelj Marjan Gorup in avtorica *Pregleda* ob podpori dela kolektiva ter posameznih članov Društva za antične in humanistične študije Slovenije (gl. op. 134) in Društva klasikov (gl. op. 478). Prim. op. 368.

705 Gl. op. 512–513, 522–524 in 606.

706 Gl. op. 454.

707 32 tradicionalnih in 16 novih latinskih paralelk (gl. op. 27, 31, 260 in 564).

708 Pri prvi generaciji je bil v štirih letih 64 odstotkov, v eni od treh skupin celo 87 odstotkov (gl. op. 571–572).

709 Gl. op. 391 in 458.

710 Gl. op. 500.

711 Kmalu je sledilo še dodatno zmanjšanje (prepolovitev) fonda ur.

712 Enajstkrat za ljubljansko regijo, decembra 1995 tudi za mariborsko (gl. op. 394).

713 Gl. op. 645.

714 Gl. op. 156 in 625–626.

Per vias antiquas⁷¹⁵

V teh za latinščino negotovih časih so Per vias antiquas s svojo večletno tradicijo ostajale edina stalnica – a tudi tu je začela latinščina izgubljati svoj primat. Devetletni program je namreč uvedel nekaj izbirnih predmetov, ki so na prvi pogled povsem spominjali na posamezne dejavnosti Per vias antiquas,⁷¹⁶ in hkrati vsem izbirnim predmetom omogočal, da del svojega letnega fonda ur realizirajo v strnjeni obliki (na primer kot tabor ali ekskurzijo).⁷¹⁷ Poleg tega je šola po novem spodbujala tudi organizacijo taborov in ekskurzij (po Sloveniji in v tujino), ki so predstavljali nadgradnjo⁷¹⁸ pouka obveznih in izbirnih predmetov (delno po vzoru Per vias antiquas). S takšno, za učence izredno privlačno ponudbo se je po eni strani večal vpis k posameznim izbirnim predmetom in posodabljala metodika pouka, po drugi pa se je zmanjševal pomen nagrajevanja učencev na področjih (na primer raziskovalnem)⁷¹⁹ in pri predmetih (na primer latinščini), kjer je bila zaradi zahtevnosti programa potrebna dodatna motivacija.

Pri izbirnem predmetu Latinščina I–III možnost strnjene realizacije učnih ur ni bila nikoli izkoriščena, saj bi pomenila osiromašenje programa, za katerega sta bili že dve tedenski uri premalo. Letni fond sistematiziranih ur, namenjen izbirni latinščini, je bil v celoti realiziran v obliki tradicionalnega pedagoškega dela v razredu, Per vias antiquas pa so, kot njegova nadgradnja, potekale v prostem času (za učence – in največkrat tudi učitelja – so predstavljale »nadure«, ne učne obveznosti).⁷²⁰ Na šoli je zato občasno prihajalo do nenavadne situacije, ko sta bila hkrati (občasno celo na isti lokaciji) organizirana dva tabora (ali celo več) z različnim statusom, eden kot oblika rednega pouka (strnjena realizacija izbirnega predmeta) in drugi kot njegova nadgradnja.⁷²¹ Podobno je bilo tudi z ekskurzijami in še nekaterimi drugimi dejavnostmi, na primer s pripravo šolskih glasil, priložnostnih razstav in dramsko-recitacijskih nastopov ter z obiski muzejev, galerij in gledaliških predstav.⁷²² Učenci latinščine in njihovi starši so dodatno, prostovoljno delo v okviru Per vias antiquas v celoti odobrvali in brez

715 V prehodnem obdobju (2003–2008) so bili v okviru Per vias antiquas pod mentorstvom avtorice *Pregleda* realizirani (po sekcijah; če ni drugače navedeno, najmanj enkrat letno): ogledi Emone, enodnevni izleti; dramsko-recitacijski nastopi ob dnevih odprtih vrat šole; epigrafske delavnice; priložnostne razstave v šolskih prostorih (npr. Emonska tržnica 2004); dvojni letnik glasila *Rustica Latina* IX–X/2008 (500 izvodov); trije petdnevni tabori (15.–17., Krašči na Goričkem 2005, 2006 in 2007); raziskovalni nalogi, nagrajeni na mestni oz. državni ravni (Rimski napisi z lga 2006/07, Rešeno in uničeno emonsko obzidje 2007/08). Prim. op. 344, 359, 495 in 497.

716 Predvsem dramsko-recitacijsko, novinarsko in zgodovinsko-arheološko sekcijo (gl. op. 653).

717 OŠ P. Voranca je organizirala astronomske, športne, turistične idr. tabore.

718 OŠ P. Voranca je med drugim organizirala jezikovno-(umetnostno)zgodovinsko-turistična tabora na Dunaju ter eno- in večdnevne ekskurzije v tujino (Gardaland, Francija, Korzika idr.).

719 Gl. op. 347.

720 Gl. op. 342.

721 Prvi je pomenil izpolnjevanje učne obveznosti, drugi (npr. latinski) »nadure«.

722 Npr. večina latinskih ekskurzij, celo nagrajnih, je bila ob sobotah; vsi letniki *Rustica Latina* so nastali izključno v prostem času; največ prostega časa pa je od vseh Per vias antiquas zahtevala (poleg raziskovalne) dramsko-recitacijska dejavnost v 6. desetletju.

izjeme zagotavljali dovolj veliko udeležbo za njihovo realizacijo⁷²³– celo v primerih, ko je šola hkrati (kar ni bilo smotrno) organizirala več podobnih dejavnosti na različnih področjih.⁷²⁴

Notranje spremembe

Posledice sprememb, ki jih je prinesel devetletni program, so bile za pouk latinščine na OŠ Prežihovega Voranca, tudi če odmislimo za dobro četrtno zmanjšan obseg pouka (ki se je z uvedbo »latinske interesne dejavnosti šestega razreda« vsaj delno popravil)⁷²⁵ in izločilno konkurenco med tujimi jeziki (ki bi jo bilo s prerazporeditvijo statusa posameznih jezikov mogoče ublažiti),⁷²⁶ katastrofalne. Ne le da je dokončno ostala brez latinskih paralelk⁷²⁷ in s tem izgubila privlačnost še za tiste maloštevilne starše in učence iz drugih šolskih okolišev, ki so v višjih razredih kljub delitvi pouka na triade še razmišljali o prešolanju zaradi latinščine,⁷²⁸ ampak je med javnimi osnovnimi šolami (in tudi v okviru Zavoda za šolstvo)⁷²⁹ zaradi opuščanja latinščine, ki ga je sprožil novi program, spet ostala brez sogovornikov za to področje.⁷³⁰

Še bolj kot navzven pa se je ta šola, ki je v času »osemletke« kot edina v Sloveniji vsaj v majhnem obsegu ohranjala tradicijo nekdanjega nižjegimnazijskega klasično-humanističnega izobraževanja, v odnosu do latinščine spremenila navznoter. Čeprav je bila še dalje ponosna na dosežke *Per vias antiquas* in dobre uvrstitve na latinskih državnih tekmovanjih⁷³¹ in čeprav je bilo zanimanje matične populacije za latinščino še vedno veliko⁷³² (in tudi vpis zunanjih učencev

723 *Per vias antiquas* so se praviloma udeleževali le učenci, ki so uspešno zaključili najmanj 1. leto učenja latinščine. Nikoli se ni zgodilo, da bi že načrtovana dejavnost zaradi premajhne udeležbe odpadla, čeprav je skupinsko delo neredko zahtevalo celo prilagoditev družinskih načrtov za dela proste dneve.

724 Do zapleta je prišlo le enkrat (20. latinski tabor, 2011/12), ko je bil športni tabor naknadno premaknjen na termin latinskega (lokaciji sta bili različni) in sta se dva učenca želela udeležiti obeh; pod vplivom staršev in sošolcev sta sicer odšla na latinskega, ki pa je zanj žal najverjetneje izgubil svoj nagradni moment.

725 Gl. op. 645. Za več gl. Druga faza uvajanja devetletnega programa (2003/04–2007/08): Latinska interesna dejavnost šestega razreda.

726 Po l. 2008 so bili v 3. triadi (poleg obveznega 1. tujega jezika) možni trije statusi: obvezni izbirni, neobvezni izbirni in obvezni 2. tuji jezik, pred uvedbo in po opustitvi zadnjega (gl. op. 625–626) pa le prva dva. Prim. op. 654.

727 Zadnja latinska paralelka (gl. op. 454) je šolo zapustila l. 2002. Prim. op. 258 in 555.

728 Gl. op. 560. Za vzroke gl. OŠ Prežihovega Voranca v letih 1999/2000–2002/03.

729 Gl. op. 391 in 627.

730 Nastopilo je podobno stanje nepovezanosti, kot je bilo pred ustanovitvijo šolske sekcije Društva za antične in humanistične študije Slovenije l. 1988.

731 Gl. op. 340.

732 Oz. je celo naraščalo (gl. op. 541 in 700).

na razredni stopnji zaradi latinščine ni bil zanemarljiv),⁷³³ je odnos do predmeta znotraj samega kolektiva vendarle postal drugačen (kar se je kmalu odrazilo tudi v odnosu dela matične šolske populacije, učencev in staršev). Zaradi vse manjšega vpisa za latinščino zainteresiranih zunanjih učencev ob prehodu na predmetno stopnjo na eni strani in zaradi dosledne neodzivnosti šolskih oblasti na pobude za ohranitev štiriletnega pouka latinščine na drugi je del kolektiva sklepal (zaradi nepoznavanja pravih vzrokov napačno),⁷³⁴ da je med slovenskimi osnovnošolci v novem tisočletju interes za latinščino enostavno presahnil in da je vsako nadaljnje prizadevanje za izboljšanje razmer nesmiselno. Marsikdo je na latinščino gledal predvsem s praktičnega stališča, kot na predmet, ki je šoli prenehal prinašati dodatne pedagoške ure – celo učitelju latinščine je od leta 2004 dalje zagotavljal le še največ polovično zaposlitev, po letu 2008 pa niti te ne več (kar je pomenilo ukinitvev edinega še preostalega delovnega mesta latinista v slovenski javni osnovni šoli).⁷³⁵ Medtem ko je latinščina v osemletnem programu z odpiranjem latinskih paralelk dolga leta vsem učiteljem na predmetni stopnji zagotavljala dodatne ure pouka,⁷³⁶ je v devetletnem postala predvsem njihova porabnica.⁷³⁷

Sprememba v odnosu se je v praksi najprej odrazila pri sestavi urnika za latinščino, ki se je po letu 2002 radikalno poslabšal (ne le za skupine devetletnega, ampak tudi osemletnega programa).⁷³⁸ Še več, šola je v prehodnem obdobju, ko je v zadnji triadi vpis zunanjih učencev zamiral, tem v nekaj primerih prešolanje celo zavrnila – z razlago, da so oddelki, glede na standarde, že popolnjeni.⁷³⁹ Oboje je bilo jasen znak, da v novih razmerah OŠ Prežihovega Voranca ne namerava oziroma ne more več nadaljevati prednostne obravnave latinščine.⁷⁴⁰ Ob koncu petega oziroma na začetku šestega desetletja sta se zgodili še dve za latinščino neljubi spremembi,

733 Gl. op. 261. Izjemna škoda je, da šola ni vodila evidence zunanjih učencev, vpisanih zaradi latinščine že na razredni stopnji oz. da ta ni bila širše dostopna; upamo si trditi, da je latinščina še dalje ostajala edini posamezen (*sic*) predmet, zaradi katerega so se zunanji učenci odločali za vpis na to šolo (najpogostejša vzroka sta sicer bila splošna kvaliteta pouka in bližina delovnega mesta staršev).

734 Za (ne)poznavanje latinščine med zaposlenimi na OŠ P. Voranca v 5. desetletju gl. op. 471 in 674; šele v letih 2007–2009 so se na šoli zaposlili trije profesorji, ki so se učili latinščino v slovenski gimnaziji (ne pa tudi v osnovni šoli).

735 Rednemu pouku latinščine je bilo tedensko dodeljenih v šol. l. 2002/03 22 ur, 2003/04 18 ur, 2004/05 14 ur, nato tri leta po 12 ur, od 2008/09 dalje pa le šest ur. Prim. op. 101 in 672; za dodatni pouk gl. op. 342 in 489.

736 V določenem obdobju je poskrbela celo za ravnovesje med številom učencev v oddelkih s slovenskim in srbohrvaškim učnim jezikom (gl. op. 119).

737 Šola je latinščini v povprečju namenila sedem sistematiziranih tedenskih ur (šest iz fonda obveznih izbirnih predmetov in eno uro dodatnega pouka) in dve nesistematizirani uri interesnih dejavnosti (vse te ure bi lahko porabil tudi katerikoli drug predmet). Prim. op. 735.

738 Gl. op. 565 in 687–688; za več gl. Druga faza uvajanja devetletnega programa (2003/04–2007/08): Urnik.

739 Šola bi potrebovala enotno strategijo, ki bi omogočala (tudi v primeru polnih oddelkov) ustrezno obravnavo vsakega posameznega interesenta za prešolanje zaradi latinščine (ti so se praviloma obračali na šolsko svetovalno službo, občasno pa tudi na druge delavce šole).

740 Prim. op. 554.

obe posledica interne razporeditve statusa tujih jezikov.⁷⁴¹ Najprej jo je po številu učencev (in posledično pomembnosti obravnave) zaradi na novo pridobljenega statusa obveznega drugega tujega jezika⁷⁴² prehitela francoščina⁷⁴³ in kmalu za tem v razmerah poglobljanja gospodarske krize še nemščina,⁷⁴⁴ ki se je z latinščino zaradi enakega statusa (obvezni izbirni tuji jezik) znašla v močni izločilni konkurenci.⁷⁴⁵

Obe spremembi na »lestvici priljubljenosti« tujih jezikov bi bili še leto ali dve pred tem na OŠ Prežihovega Voranca, kjer je ves čas močno prednjačil vpis k latinščini, nepredstavljeni.⁷⁴⁶ Šola bi se jima lahko z drugačno razporeditvijo statusa med tujimi jeziki⁷⁴⁷ vsaj delno izognila oziroma omilila njun obseg, hkrati pa brez dodatnih finančnih sredstev⁷⁴⁸ učencem omogočila, da bi se lahko po želji učili več tujih jezikov (kar bi bilo v skladu s sodobnimi potrebami in primerljivo s ponudbo marsikatere tuje šole).⁷⁴⁹ In da »lapsusov« v povezavi z latinščino še ne bi bilo konec, šola leta 2008 ob dokončnem prehodu v devetletni program ni imela izdelane strategije za nadomestitev odvzetih sistematiziranih ur latinščine v šestem razredu.⁷⁵⁰ Upamo si trditi, da je s prehodom v devetletni program izmed vseh tujih jezikov – na OŠ Prežihovega Voranca kakor tudi v slovenskem merilu – največ izgubila prav latinščina. Predvsem je povsem nedopustno, da so bili učenci postavljeni (in so še postavljeni)⁷⁵¹ pred izbiro, ali latinščina ali živ tuji jezik, namesto da bi bili spodbujeni, da se učijo obojega.

741 Gl. op. 726.

742 Gl. op. 156, 625–626. Na OŠ P. Voranca so o izbiri obveznega 2. tujega jezika odločali starši 5.–9. razreda (francoščina je bila izbrana z neznatno večino pred nemščino); če bi bila izbrana nemščina in bi francoščina postala neobvezni izbirni tuji jezik, izločilne konkurence ne bi bilo.

743 Pouk francoščine se je na šoli pred tem izvajal že dvakrat, obakrat kratko obdobje: v klasičnih oddelkih kot obvezni 3. tuji jezik (gl. op. 29) in v 80. letih kot fakultativni predmet (v popoldanskih urah).

744 Nemščina se je na šoli fakultativno poučevala od l. 1976 (sprva na razredni, pozneje tudi na predmetni stopnji). Med recesijo se je želja po znanju nemščine močno povečala (in posledično vpis k Nemščina I–III); pred tem se je veliko učencev učilo žive tuje jezike zunaj šole, česar po novem marsikdo (ne denarno ne časovno) ni več zmogel.

745 Gl. op. 654. Latinščina in nemščina bi morali imeti (zaradi velikega zanimanja za obe) različen status. Prekvalificiranje enega od jezikov iz obveznega v neobvezni izbirni predmet pa bi mu prineslo spremembo standardov (in v primeru premajhnega vpisa ogrozilo celo kontinuiteto pouka). Prim. op. 439 in 678.

746 Število učencev pri izbirnih jezikih v šol. l. 2007/08: Latinščina I–III 72 učencev (še dodatno 42 jih je vpisalo fakultativno latinščino v 5. razredu), Francoščina I 20 učencev in Nemščina II–III 14 učencev.

747 Šola bi morala nujno oblikovati dolgoročno jezikovno politiko; o statusu tujih jezikov bi morali skupaj odločati šolsko vodstvo, stroka in starši. Prim. op. 742.

748 Predvidoma bi se povečala le velikost posameznih jezikovnih skupin.

749 Naš osnovnošolski latinski program je prilagojen statusu predmeta in majhnemu fondu ur ter je v primerjavi z nekaterimi tujimi nižjeginnazijskimi programi manj zahteven.

750 Gl. op. 618–619 in 621. Za več gl. Druga faza uvajanja devetletnega programa (2003/04–2007/08): Latinska interesna dejavnost šestega razreda.

751 Na OŠ P. Voranca sta latinščina in nemščina vse do danes ohranili enak status (obvezni izbirni predmet). Francoščina je po ukinitvi obveznega 2. tujega jezika (v šol. l. 2015/16 je imela ta status le še v 9. razredu; gl. op. 626) postala neobvezni izbirni predmet 2. in 3. triade (v šol. l. 2015/16 je imela ta status že v 4.–5. in 7.–8. razredu) (vir: Metka Zorec).

Pristajanje na realne razmere?

Iz povedanega lahko sklenemo, da je OŠ Prežihovega Voranca začela latinščino, ki ji je v osemletnem programu v praksi vsa leta priznavala poseben status,⁷⁵² z uvedbo devetletnega programa obravnavati povsem enakopravno z drugimi izbirnimi predmeti, kar so preostale šole storile (in latinščino prej ali slej tudi opustile) že veliko pred njo. V novih razmerah, ko se je moral v široki ponudbi izbirnih predmetov vsak izmed njih boriti za svoje mesto pod soncem⁷⁵³ (za latinščino to sicer ni bilo novo – za svoj prostor v osnovnošolskem programu se je borila že od leta 1958 dalje),⁷⁵⁴ priznavanje posebnega statusa latinščini, čeprav le interno – zaradi odsotnosti nacionalnega programa, ki bi takšno početje podpiral – enostavno ni bilo več mogoče.⁷⁵⁵ Tako se je z devetletnim programom na svoj način dokončal proces opuščanja zgodnjega klasično-humanističnega izobraževanja (11–15 let), ki se je začel leta 1958 z ukinitvijo nižje klasične gimnazije⁷⁵⁶ in nadaljeval leta 1975 s prepovedjo oblikovanja tradicionalnih latinskih paralelk.

Kljub pristajanju na realne razmere pa OŠ Prežihovega Voranca le ni povsem opustila upanja na izboljšanje položaja latinščine. Predvsem ravnatelj in avtorica *Pregleda* sta ob podpori nekaterih posameznikov (v šolskem letu 2008/09 je bil na šoli ustanovljen celo Iniciativni odbor za vzpostavitev osnovnošolskih regijskih centrov za pouk latinščine) delovala dalje v smeri oživitve zgodnjega klasično-humanističnega izobraževanja in šesto desetletje lahko poimenujemo kar desetletje (prijaznega, a žal neuspešnega)⁷⁵⁷ dopisovanja in dogovarjanja s šolskimi oblastmi.⁷⁵⁸

752 Gl. op. 368 in 554.

753 Izbirni predmeti so bili zakonsko izenačeni; poleg tega je številnim učiteljem primanjkovalo ur za polno učno obveznost, zato je bila nujna realizacija čim več izbirnih predmetov. Prim. op. 594.

754 Na OŠ P. Voranca so se ozaveščanja učencev in staršev o pomenu zgodnjega klasično-humanističnega izobraževanja lotili v 2. triadi, in sicer na več načinov: z brošurami, posterji, predavanji, roditeljskimi sestanki, tečajem za starše, vabili na prireditve *Per vias antiquas*, javnimi predstavami pouka latinščine, latinsko interesno dejavnostjo 6. razreda idr. (ZAA, hrani SŠM).

755 To bi od šole, tudi če bi v kolektivu obstajal širši interes, zahtevalo (pre)velik dodaten napor (tj. še dalje bi morala opravljati naloge, ki naj bi po dolžnosti pripadle šolskim oblastem). Prizadevanja pa v novih razmerah najverjetneje ne bi obrodila uspeha (končni cilj šole je bil od nekdaj vpis zadostnega števila zunanjih učencev za odprtje nove paralelke) in bi povrh vsega sprožila konfliktno situacijo. Prim. op. 159 in 753.

756 Delno že celo s šolsko reformo l. 1924; za več gl. *Šolska kronika* 1–2/2016, str. 108–110 (Zgodovinski okvir).

757 Gl. op. 656.

758 Predlogi OŠ P. Voranca so šli v dve smeri: prvič, vrniti 6. razredu 70 sistematiziranih ur latinščine (tj. znova vzpostaviti tradicionalen štiriletni program); drugič, poleg že obstoječega (izbirni predmet, interesna dejavnost) vzpostaviti mrežo območnih latinskih centrov (paralelke z latinščino kot obveznim izbirnim oz. obveznim 2. tujim jezikom, povezava s klasično gimnazijo – nadaljevalni program); pot do tega bi vodila prek statusa klasičnega jezika (gl. op. 561). Za več gl. Prva (poskusna) faza uvajanja devetletnega programa (1999/2000–2002/03): Predlog programa Osnovna šola s poudarkom na poučevanju latinščine.

Število učencev

Če upoštevamo le povprečja in odstotke ter zanemarimo njihovo ozadje, so podatki za peto desetletje – predvsem zaradi boljših razmer v njegovi prvi polovici – ugodni, kajti šolsko kolesje se vrtilo počasi in posledice sprememb so se v vsej svoji razsežnosti pokazale šele v naslednjem, šestem desetletju.⁷⁵⁹ V letih 1998–2008 je na OŠ Prežihovega Voranca štiriletni program latinščine zaključilo 52 odstotkov vseh učencev zadnjega razreda⁷⁶⁰ (308 od 595 učencev),⁷⁶¹ kar je v odstotkih pomenilo v primerjavi s predhodnim desetletjem⁷⁶² zelo veliko povečanje. Število učencev, ki so v petdesetih letih te šole uspešno zaključili (*sic*) štiriletni program latinščine, je leta 2008 preseglilo tisoč devetsto⁷⁶³ (v povprečju 38 učencev letno).⁷⁶⁴

V letih 2003–2008 je delež OŠ Prežihovega Voranca, glede na vse učence latinščine v Sloveniji, naraščal,⁷⁶⁵ kar bi lahko vodilo do sklepa, da se je število učencev z novim programom na tej šoli povečalo. A večji delež je bil le dokaz, da se je tu obseg pouka latinščine zmanjševal počasneje kot na preostalih šolah, v obeh primerih je namreč uvedba devetletnega programa povzročila velik upad števila učencev latinščine. Na OŠ Prežihovega Voranca se je na primer v šolskem letu 2003/04 učilo latinščino 170 učencev,⁷⁶⁶ v šolskem letu 2008/09, ob dokončnem prehodu v devetletni program, pa le še petdeset (*sic*).⁷⁶⁷ Pri tem je treba poudariti, da je v šolskih letih 2003/04–2007/08 vpis k fakultativni latinščini v petem razredu, ki je tedaj delal še po osemletnem programu, ostajal konstanten (povprečno 44 učencev letno),⁷⁶⁸ medtem ko se je v višjih treh razredih, ki so delali že po devetletnem programu, zmanjšal za več kot štirideset odstotkov⁷⁶⁹ in za skoraj prav toliko je še dodatno upadlo tudi število učencev, ki so zaključili štiriletni program.⁷⁷⁰

759 Podobno, kot je bilo posledice ukrepov iz 1. in 2. desetletja najmočneje občutiti v 3. desetletju. Za več gl. *Šolska kronika* 1–2/2016, str. 140–145 (Tretje desetletje).

760 Do vključno šol. l. 2004/05 je bil to 8. razred osemletke, nato 9. razred devetletke.

761 Enak delež je bil dosežen v 2. desetletju; zaradi zmanjšanja šolske populacije so odstotki predstavljali zelo različno število učencev, npr. v 2. desetletju je 52 odstotkov pomenilo 425 učencev (gl. op. 319).

762 V 4. desetletju 41 odstotkov (329 od 811 učencev); odstotek se je bistveno povečal, dejansko število učencev pa se je celo nekoliko zmanjšalo (gl. op. 319 in 761).

763 1908 učencev; številka pa bi bila še veliko višja, če bi prišteli tudi vse, ki so se latinščino učili manj kot štiri leta oz. 4. leto niso bili pozitivno ocenjeni.

764 V zadnjih treh letih 5. desetletja je bilo učencev, ki so končali štiriletni program, manj kot 20 letno (18, 16, 19).

765 Število učencev latinščine na OŠ P. Voranca v posameznih letih 2003/04–2007/08: 170 (29 odstotkov vseh učencev latinščine v Sloveniji), 139 (30 odstotkov), 114 (32 odstotkov), 120 (41 odstotkov) in 114 (53 odstotkov).

766 Leto pred tem, v zadnjem letu popolne osemletke (2002/03), jih je bilo celo 194.

767 Število je bilo še toliko manjše zato, ker je šola v šol. l. 2008/09 prvič delala v celoti po devetletnem programu, kar je pomenilo izgubo 5. razreda, kjer je bil vpis k latinščini vedno največji.

768 Na OŠ P. Voranca se je v posameznih letih 2003/04–2007/08 k fakultativni latinščini v 5. razredu vpisalo: 41, 41, 44, 53, 42 učencev. Prim. op. 541.

769 Na OŠ P. Voranca se je v posameznih letih 2003/04–2007/08 učilo latinščino v 7.–9. razredu: 129, 98, 70, 67, 72 učencev.

770 Na OŠ P. Voranca je v posameznih letih 2003/04–2007/08 štiriletni program končalo: 32, 43, 18, 16, 19 učencev.

In še posebnost: na OŠ Prežihovega Voranca je na »lestvici najpopularnejših« izbirnih predmetov tretje triade za šolsko leto 2007/08, ki je bilo peto in zadnje leto prehodnega obdobja, latinščina zasedla drugo najvišje mesto (izbralo jo je 72 učencev), takoj za računalništvom (79 učencev);⁷⁷¹ če k temu prištejemo še vpis k fakultativni latinščini v petem razredu (42 učencev), je to leto izmed vseh neobveznih predmetov prav latinščina pritegnila največ učencev (114)! To je le dokaz več, da je bilo med osnovnošolsko populacijo zanimanje zanjo ob srečanju starega in novega programa še kako živo in da bi njen pouk ubral drugačno pot, če ne bi vanj posegla šolska reforma z novimi normativnimi omejitvami.

Konec samostojne študijske skupine za osnovno šolo

Na samem začetku druge faze uvajanja devetletnega programa je že tako težko situacijo še poslabšalo to, da je Zavod za šolstvo s šolskim letom 2003/04 (brez opozorila) ukinil samostojno Študijsko skupino za latinščino v osnovni šoli⁷⁷² oziroma jo pridružil srednješolski študijski skupini, znotraj katere pa ni zaživela. Pozneje je bilo kot razlog za ukinitvev navedeno premajhno število vključenih šol. Na zadnjem srečanju sredi novembra 2003⁷⁷³ jih je bilo zastopanih le šest,⁷⁷⁴ vabljeni predstavniki preostalih desetih šol⁷⁷⁵ ter Zavoda za šolstvo pa se srečanja niso udeležili. Glavni vzrok za tako izjemno nizko udeležbo (latinščino se je to leto učilo 580 učencev na šestnajstih šolah)⁷⁷⁶ je bilo vsekakor poslabšanje razmer zaradi uvajanja novega programa, ki je na večini šol pomenilo napoved skorajšnjega začetka opuščanja latinščine: v naslednjih štirih letih jo je dokončno opustilo kar enajst izmed omenjenih šestnajstih šol, kmalu za tem pa – z edino izjemo OŠ Prežihovega Voranca – še vse preostale.⁷⁷⁷

771 Število učencev pri izbirnih predmetih 3. triade (OŠ P. Voranca 2007/08): Računalništvo I–III 79, Latinščina I–III 72, Šport za sprostitev/Šport za zdravje 54, Poskusi v kemiji 53, Zvezde in vesolje/Sonce–Luna–Zemlja 44, Življenje upodobljeno v umetnosti/Oblika in slog 44, Francoščina I 20, Gledališki klub 18, Organizmi v naravnem in umetnem okolju 14, Nemščina II–III 14.

772 Gl. op. 391 in 457–458; *Šolska kronika* 1–2/2016, str. 166–167 (Eksperimentalni projekt: Prednosti in pomanjkljivosti).

773 OŠ P. Voranca, 13. 11. 2003 (kot se je izkazalo pozneje, je bil ta sklic dejansko neuraden, saj je skupina s šol. l. 2003/04 prenehala obstajati); naslednje srečanje je bilo v okviru srednješolske študijske skupine (pedagoška delavnica na ZRSŠ, 17. 1. 2004).

774 Srečanja so se udeležile učiteljice latinščine: Maja Gril Juvan (OŠ Šentvid, OŠ M. Jarca), Ana Ratajc (OŠ Trnovo), Neža Vilhelm (OŠ Ledina), Janja Žmavc (OŠ T. Čufarja) in avtorica *Pregleda* (OŠ P. Voranca – vodja).

775 Manjkali so predstavniki petih ljubljanskih šol (OŠ V. Vodnika, OŠ R. Jakopiča, OŠ M. Šuštaršiča, OŠ M. Vrhovnik in OŠ Vič; prvih dveh zaradi službene zadržanosti učiteljice) in petih šol zunaj Ljubljane (OŠ b. Polančičev, OŠ S. Klavore, OŠ M. Sobota I, OŠ M. Sobota III in OŠ G. Radgona; zadnjih treh zaradi boleznih predavatelja).

776 Za imena šol gl. op. 774–775. V šol. l. 2003/04 je bila latinščina na večini šol še fakultativni predmet (5.–8. razred osemletke) oz. interesna dejavnost; le na treh šolah je bila izbirni predmet (Latinščina I, 7. razred devetletke): OŠ P. Voranca (2. leto učenja; dve skupini), OŠ T. Čufarja (2. leto učenja) in OŠ R. Jakopiča (1. leto učenja).

777 Zemljevid »latinskih šol« se je z uvedbo devetletke v celoti spremenil. Gl. Druga faza uvajanja devetletnega programa (2003/04–2007/08): Opuščanje latinščine.

Konec državnega tekmovanja Certamen Latinum

Zaradi postopnega opuščanja latinščine je s šolskim letom 2007/08 ugasnilo državno tekmovanje v znanju latinščine v osnovni šoli, poimenovano Certamen Latinum.⁷⁷⁸ Tega leta je pouk latinščine sicer izvajalo pet šol, ki pa z izjemo OŠ Prežihovega Voranca niso izpolnjevale pogojev⁷⁷⁹ oziroma za tekmovanje niso bile zainteresirane.⁷⁸⁰ Že leto pred tem, v šolskem letu 2006/07, se je na tekmovanje od sedmih šol⁷⁸¹ prijavila le OŠ Prežihovega Voranca (tekmovanje je bilo vseeno izvedeno, interno na OŠ Prežihovega Voranca, 5. aprila 2007). Skupno je bilo trinajst tekmovanj in potekala so vsako leto aprila (z izjemo drugega, ki je bilo decembra) v organizaciji Zavoda za šolstvo.⁷⁸² Prvo je bilo v Mariboru na OŠ Slave Klavore aprila leta 1995, drugo v Ljubljani na OŠ Prežihovega Voranca decembra istega leta, preostala pa so bila izvedena v Ljubljani na OŠ Prežihovega Voranca za ljubljansko regijo in do leta 2003 sočasno v Mariboru na OŠ bratov Polančičev ali OŠ Slave Klavore za učence iz Maribora, Murske Sobote in Gornje Radgone. Certamen Latinum je za učence predstavljalo tudi eno redkih priložnosti za medšolska srečanja: v letih 1995–2007 se ga je udeležilo več kot petsto učencev osmega oziroma devetega razreda⁷⁸³ s trinajstih osnovnih šol.⁷⁸⁴

Tekmovalni testi so imeli prvotno poudarek na jezikovnih vsebinah, sčasoma pa se je med jezikovnimi in kulturno-civilizacijskimi vsebinami vzpostavilo optimalno ravnovesje, testi so dobili dvodelno obliko in postali tematski.⁷⁸⁵ V skladu s Pravilnikom o tekmovanju so učenci za dosežke od 90 do 100 odstotkov možnih točk prejeli zlato Sovretovo priznanje in od 80 do 89,5 odstotka

⁷⁷⁸ Latinsko tekmovanje (gl. op. 394).

⁷⁷⁹ C. Latinum je bil v osemletki namenjen učencem 8. razreda, ki so se učili latinščino 4. leto, v devetletki pa učencem 9. razreda, ki so se jo učili najmanj 3. leto oz. so si ustrezno znanje pridobili sami.

⁷⁸⁰ V šol. l. 2007/08 je izbirni predmet Latinščina III (4. leto učenja) poleg OŠ P. Voranca izvajala le OŠ Trnovo, ki pa se C. Latinum že nekaj let ni udeleževala. Za preostale tri šole (OŠ M. Jarca, OŠ V. Vodnik, OŠ M. Vrhovnik) gl. op. 662.

⁷⁸¹ V šol. l. 2006/07 so imele latinščino naslednje šole (vse iz Ljubljane): OŠ P. Voranca, OŠ Trnovo, OŠ M. Jarca, OŠ M. Pečarja, OŠ R. Jakopiča, OŠ Šentvid in OŠ V. Vodnika; 3. oz. 4. leto so se jo učili le na prvih treh. OŠ Šentvid in OŠ M. Pečarja sta imeli le začetni tečaj, OŠ R. Jakopiča in OŠ V. Vodnika tudi 1. nadaljevalni.

⁷⁸² Za koordinacijo je bila na ZRSŠ zadolžena prof. Katja Pavlič Škerjanc (gl. op. 364 in 627). Uradno dokumentacijo hrani ZRSŠ; kopije tekmovalnih testov so tudi v ZAA – fasc. Certamen Latinum (hrani SŠM).

⁷⁸³ Gl. op. 760 in 779.

⁷⁸⁴ OŠ P. Voranca se je udeležila vseh 13 tekmovanj, OŠ T. Čufarja 12 (l. 2006 je latinščino opustila), OŠ b. Polančičev in OŠ S. Klavore devetih, OŠ Ledina osmih, OŠ Trnovo šestih, OŠ M. Sobota I in III štirih, OŠ M. Sobota II treh, OŠ M. Jarca dveh ter OŠ R. Jakopiča, OŠ Šentvid in OŠ G. Radgona po enega.

⁷⁸⁵ Dva dela po 45 minut s 15-minutnim odmorom; za vsebinsko prenovo (tematska zasnova) je bila v veliki meri zaslužna tedanja profesorica latinščine na OŠ T. Čufarja Janja Žmavc.

pohvalo.⁷⁸⁶ Certamen Latinum pa kljub za osnovnošolske razmere visoki stopnji zahtevnosti ni bilo obravnavano enakopravno z drugimi državnimi tekmovanji: zlato Sovretovo priznanje (drugače od zlatih priznanj v znanju nekaterih drugih, prav tako neobveznih osnovnošolskih predmetov)⁷⁸⁷ učencem ni prineslo dodatnih točk za vpis v srednjo šolo.⁷⁸⁸ Pri tem je bila edina izjema Gimnazija Poljane, ki je dijakom v šolskem letu 2005/06 pri vpisu v klasično gimnazijo priskrbel pet točk za Sovretovo priznanje in tri za pohvalo.⁷⁸⁹

Učbeniki

V petem desetletju je prišlo na področju osnovnošolske latinske učbeniške literature do sprememb: po skoraj treh desetletjih uporabe *Fundamenta Latina*⁷⁹⁰ avtorice Ane Šašel sta se začela uporabljati nova, ilustrirana učbeniška kompleta, najprej leta 1999 *Latinščina za vsakogar* in nato leta 2008 *Lingua Latina*. Leta 2004 pa je za potrebe epigrafskih delavnic, ki so sčasoma postale nepogrešljiv sestavni del osnovnošolskega pouka latinščine, izšel droben vodnik *Sprehod po rimskem lapidariju Narodnega muzeja Slovenije* (zbirka štirih delovnih listov z rešitvami).⁷⁹¹

*Latinščina za vsakogar*⁷⁹²

Tridelni učbeniški komplet *Latinščina za vsakogar* je predstavljal »poskus drugačnega slovenskega latinskega učbenika na začetni stopnji«,⁷⁹³ ki je učenca v desetih vsebinsko zaokroženih lekcijah popeljal od prve latinske povedi do branja kratkega izvirnega latinskega besedila.⁷⁹⁴ Posebnost so predstavljale tudi vaje

786 Na 1. in 2. mestu po številu priznanj in pohval sta bili OŠ P. Voranca (100) in OŠ T. Čufarja (25) (gl. op. 306 in 340). Sledile so: OŠ b. Polančičev (9), OŠ Ledina (5), OŠ Trnovo (5), OŠ S. Klavore (2), OŠ M. Jarca (2) in OŠ R. Jakopiča (1). Za več gl. *Šolska kronika* 1–2/2016, str. 151–159 (Šole z latinščino); *Rustica Latina*, IX–X/2008, str. 87–88 (Seznam dobitnikov zlatih Sovretovih priznanj in pohval).

787 Npr. zlata priznanja z državnih tekmovanj Vesele šole in v znanju fakultativne nemščine so prinašala točke za vpis v srednjo šolo.

788 Študijska skupina je problematiko točk (poleg tega tudi mentorji tekmovalcev od ZRSŠ niso nikoli prejeli uradnih potrdil) večkrat obravnavala in urgirala pri ZRSŠ; podpise za priznanje točk so zbirali celo starši učencev OŠ P. Voranca (gl. dopis staršev šolskim oblastem z dne 12. 2. 2001). (ZAA, hrani SŠM)

789 Arhiv Gimnazije Poljane.

790 Gl. op. 505. Za več gl. *Šolska kronika* 1–2/2016, str. 138–140 (Učbeniki) in 170–171 (Učbeniki).

791 Aleksandra Pirkmajer Slokan, *Sprehod po rimskem lapidariju Narodnega muzeja Slovenije: Vodnik za mlade*, narisala Andreja Peklar, Ljubljana, Narodni muzej Slovenije, 2004, 16 str. Za uporabo vodnika predznanje latinščine ni potrebno, primeren je tudi za »nelatince«, npr. za pouk zgodovine.

792 Aleksandra Vesna Pirkmajer, *Latinščina za vsakogar*, ilustrirala Marija Prelog, Ljubljana, Državna založba Slovenije, 1993 (gl. op. 506 in 416–417).

793 Pirkmajer 1993, str. 7. Avtorica je učbenik *Latinščina za vsakogar* prvotno namenila predvsem samoukom (srednješolcem in starejšim), pozneje pa se je izkazal kot primeren tudi za osnovnošolski pouk.

794 Gaius Iulius Caesar, *Commentarii de bello Gallico* (odlomek).

z dodanimi rešitvami, razdeljene v tri težavnostne sklope.⁷⁹⁵ Delež jezikovnih⁷⁹⁶ in kulturno-civilizacijskih vsebin se je v tem učbeniku že približal razmerju, pozneje predlaganem v učnem načrtu za devetletno osnovno šolo.⁷⁹⁷ Za obravnavo uvodne tematike so se v petem razredu uporabljala interna skripta OŠ Prežihovega Voranca *Uvod v učenje latinščine*,⁷⁹⁸ nekateri učitelji pa so zaradi specifičnosti svojih skupin pripravljali lasten material. Prvo leto so učenci poleg uvoda usvojili snov prve lekcije, v naslednjih treh pa vsako leto po tri nove lekcije. Z devetletnim programom se je začel obseg predelane snovi na večini šol postopoma zmanjševati,⁷⁹⁹ na OŠ Prežihovega Voranca pa je uspelo vsem generacijam v letih 1999–2008 predelati snov v celoti. *Latinščina za vsakogar* je bil sorazmerno popularen učbenik, ne nazadnje tudi zaradi svoje drugačnosti.⁸⁰⁰

*Lingua Latina*⁸⁰¹

Učbeniški komplet⁸⁰² *Lingua Latina* je bil s podnaslovom *učbenik za latinščino v 7.–9. razredu devetletnega osnovnošolskega izobraževanja*⁸⁰³ natisnjen leta 2007, v knjigarne pa je prišel januarja 2008. Na pobudo založbe naj bi avtorica prvotno le dopolnila in za uporabo v devetletki preuredila svoj učbenik *Latinščina za vsakogar* iz leta 1993, a pozneje je – tudi zaradi umika delovnih zvezkov iz nabora obvezne učbeniške literature – nastal povsem nov učbenik, ki je bil kot prvi med našimi latinskimi učbeniki natisnjen v barvah in bogato ilustriran⁸⁰⁴

795 Sklopi A, B, C; sklopa B in C sta omogočala tudi širitev osnovnega besednega zaklada (ta je štel ok. 700 besed).

796 Morfološko so bili popolneje od glagola (ta je bil brez konjunktivov, supinove osnove in večine neosebni oblik) obdelani samostalniki, pridevniki in zaimki (vse deklinacije in večina zaimkov); osnove sintakse so vsebovale le nekaj priredij in podredij z indikativom, neodvisna vprašanja in pasivne stavke.

797 70 odstotkov : 30 odstotkov (Učni načrt za izbirni predmet 1998, str. 14; gl. op. 373).

798 Skripta (27 str.) je pripravila avtorica *Pregleda* l. 1999 kot pomoč pri uporabi *Latinščina za vsakogar* v 5. razredu; nastala so na osnovi uvodne dela delovnega zvezka k *Fundamenta Latina I* (gl. op. 418); dopolnjena so se na OŠ P. Voranca uporabljala tudi v 6. desetletju pri interesni dejavnosti 6. razreda (gl. op. 617).

799 Najprej so opuščali vaje sklopov B in C v 2. polovici delovnega zvezka, nato zahtevnejše lekcije v celoti.

800 Dejstvo, da je 1. naklada 2000 izvodov (ki je bila za latinski učbenik, ki se do l. 1999 v šoli ni uporabljal, velika) sorazmerno hitro pošla, kaže na tedanje zanimanje javnosti za latinščino. Učbenik so uporabljale vse »latinske osnovne šole« najmanj v letih 1999–2008.

801 Aleksandra Pirkmajer Slokan, *Lingua Latina: učbenik za latinščino v 7.–9. razredu devetletnega osnovnošolskega izobraževanja*, ilustracije je narisala Marija Prelog; fotografije so prispevali Narodni muzej Slovenije et al., Ljubljana, DZS, 2007. Strokovni svet RS za splošno izobraževanje ga je potrdil 11. 10. 2007.

802 Tiskani del kompleta vsebuje: *Liber I* (102 str.; uvodni del in lekcije 1–8), *Liber II* (86 str.; lekcije 9–14), *Liber III* (87 str.; lekcije 15–19) in *Index verborum* (32 str.); za spletni dodatek gl. dalje.

803 *Lingua Latina* je primeren tudi za srednješolce in starejše.

804 Poleg risb vsebuje številne fotografije, ki usmerjajo učenčovo pozornost k antičnim najdiščem v naših krajih.

ter imel spletni dodatek.⁸⁰⁵ Obsežne štiridelne, enotno strukturirane lekcije z bogatim besednim zakladom⁸⁰⁶ (vsebinsko zaključeno besedilo s sentencami, *ars grammatica*,⁸⁰⁷ kulturno-civilizacijska tema in v štiri težavnostne oziroma vsebinske sklope razdeljene *exercitationes*) dajejo »učiteljem in učencem veliko svobode, tako da lahko snov obravnavajo v obsegu in zaporedju, ki jim najbolj ustreza,«⁸⁰⁸ v določenih delih je mogoča celo obravnava samo kulturno-civilizacijskih vsebin. Seveda je za suvereno uporabo (vsakega) učbenika potrebnih vsaj nekaj let prakse,⁸⁰⁹ za kar pa učitelji od uvedbe devetletnega programa dalje skorajda nimajo več priložnosti. Ob izidu *Lingua Latina* v šolskem letu 2007/08 je pouk latinščine izvajalo pet osnovnih šol, od tega le tri kot izbirni predmet in le dve kot štiriletni program,⁸¹⁰ ko pa se je v šolskem letu 2008/09, ob dokončni uvedbi devetletnega programa, začel tudi uradno uporabljati (OŠ Prežihovega Voranca je to storila s soglasjem staršev že sredi šolskega leta 2007/08), sta izbirni predmet Latinščina I izvajali le OŠ Prežihovega Voranca (šestnajst učencev) in OŠ Trnovo (devet učencev).⁸¹¹ Zato ni pretirana trditev, da je bil *Lingua Latina* od vseh naših latinskih učbenikov napisan za najmanjše število učencev kadarkoli.

805 Dostopno: <http://vedez.dzs.si>, pridobljeno 15. 9. 2016. Spletni dodatek vsebuje dva paketa: brezplačnega (rešitve vaj, slovensko-latinski slovarček, lekciji 20–21, diagnostični testi) in plačljivega (gradivo za učiteljevo pripravo).

806 Ok. dva tisoč besed (z dodano etimologijo), kar je skoraj trikrat toliko kot osnovno besedišče *Latinščina za vsakogar* (gl. op. 795) oz. primerljivo z besediščem *Fundamenta Latina I* in *Fundamenta Latina II* skupaj.

807 Velik poudarek je na morfologiji, vključno z izjemami. Sintaksa je obdelana nepopolno, a veliko podrobneje kot v *Latinščina za vsakogar* (gl. op. 796).

808 Pirkmajer Slokan 2007, str. 9. Ena bistvenih učiteljevih nalog je določiti jasno mejo med zahtevanim aktivnim in pasivnim besednim zakladom.

809 Šestletna uporaba (2008–2014) na OŠ P. Voranca je pokazala, da je v sedanjih razmerah maksimalni priporočljiv obseg snovi naslednji: 1. leto (interesna dejavnost 6. razreda, 35 ur) uvod in 1. lekcija; 2.–3. leto (Latinščina I–III, 204 ure) po pet lekcij letno, v 8. in 9. razredu s prilagoditvami (7. razred: 2.–6. lekcija; 8. razred: 7.–11. lekcija z dodanim aktivnim perfektom in pasivom časov prezentove osnove; 9. razred: 12.–16. lekcija s poudarkom na 3. deklinaciji, ob opustitvi večine drugih vaj).

810 Gl. op. 662.

811 Pozneje so *Lingua Latina* uporabljale tudi: OŠ dr. J. Mencingerja B. Bistrica (2009–2013), OŠ Šentvid (2011–2014) in OŠ A. Šuštarja (od 2011 dalje pri izbirnem predmetu Klasična kultura z latinščino).

ŠESTO DESETLETJE (2008–2016)⁸¹²

Javna osnovna šola opušča pouk latinščine. Zasebna iniciativa. Korepondenca OŠ Prežihovega Voranca s šolskimi oblastmi: »Izbirni tuji jezik druge triade? Obvezni drugi tuji jezik tretje triade? Klasični jezik in mreža področnih latinskih centrov?«

Polstoletna »debata gluhih«⁸¹³ glede pouka latinščine v javni osnovni šoli se je nadaljevala tudi po letu 2008 in njegove težave so do danes (šolsko leto 2015/2016) ostale nerešene. Vsa ključna problematika zgodnjega klasično-humanističnega izobraževanja (11–15 let) je podrobno opisana v predhodnih poglavjih *Pregleda*, ki zato za dogajanje v šestem desetletju, natančneje med letoma 2008 in 2016,⁸¹⁴ ne prinaša komentarjev, ampak le nekatera sama po sebi dovolj zgovorna dejstva.

Prvo leto popolne devetletke (šolsko leto 2008/09) – leto popolne krize

Teoretično bi moral pouk latinščine s šolskim letom 2008/09, ob dokončni uvedbi devetletnega programa, doživeti svoj prepород, saj je bil njegov status – po petih desetletjih fakultativnosti in predmetnih krožkov – končno urejen (tridelni izbirni predmet tretje triade), imel je potrjen učni načrt in nov učbenik (*Lingua Latina*). V praksi pa se je zgodilo ravno nasprotno: osnovnošolski pouk latinščine se je tega leta srečal s svojo do tedaj najhujšo krizo.

Izbirni predmet in interesna dejavnost (število vključenih učencev)⁸¹⁵

V šolskem letu 2008/09 se je latinščino učilo predvidoma 115 učencev⁸¹⁶ na petih šolah,⁸¹⁷ od tega četrto leto le štirinajst (dvanajst na OŠ Prežihovega Voranca in dva na OŠ Trnovo), kar so bile v primerjavi s predhodnimi leti izredno nizke številke.⁸¹⁸ To leto sta izbirni predmet Latinščina I–III izvajali dve šoli, in sicer vse tri njegove dele le OŠ Prežihovega Voranca (50 učencev: I 16, II 22, III 12), OŠ Trnovo pa prvi in tretji del (11 učencev: I 9, III 2). Preostale tri šole (in delno tudi OŠ Trno-

812 Za povzetek poglavja gl. *Šolska kronika* 1–2/2016, str. 174–176 (Šesto desetletje).

813 Gl. op. 162.

814 Raziskavo, katere rezultate prinaša *Pregled*, je avtorica zaključila s šol. l. 2015/16 (gl. op. 1 in 422).

815 V letih 2008–2016 so latinščino poučevale: v **Ljubljani**: OŠ P. Voranca: Aleksandra Pirkmajer Slokan (1988–2014), Tea Kranjc (2009–); OŠ M. Jarca: Barbara Toplak (2008–2010); OŠ Trnovo: Ana Ratajc (1994–2011); OŠ V. Vodnika: Mojca Mikuž (1994–2013); OŠ Šentvid: Živa Kham Omahen (2011–2014); OŠ M. Vrhovnik: Mija Golob (2007–2009), Jelka Perne (2009/10, 2015/16); OŠ F. Bevka: Jelka Perne (2009–); OŠ Savsko naselje: Barbara Toplak (2009/10); OŠ Zalog: Ana Ratajc (2012–); **zunaj Ljubljane**: OŠ dr. J. Mencingerja, Bohinjska Bistrica: Marija Helena Logar (2009–2011, 2012/13), OŠ D. Flisa, Hoče: Katjuša Kolar (2013–2015), OŠ Milavž na Dravskem polju: Katjuša Kolar (2015–).

816 Za nekatere skupine interesnih dejavnosti ni bilo mogoče pridobiti točnih podatkov (gl. op. 444).

817 Za imena šol gl. op. 640.

818 Pred tem se je v posameznih šolskih letih 2002/03–2007/08 učilo latinščino naslednje število slovenskih osnovnošolcev (v oklepaju je podatek za OŠ P. Voranca): 713 (194), 580 (170), 465 (139), 355 (114), 290 (120), 215 (114). Prim. op. 451, 465, 528–530, 540–541, 580, 612, 662 idr.

vo) so pouk latinščine organizirale kot interesno dejavnost:⁸¹⁹ OŠ Trnovo (začetni tečaj – šesti razred, 16 učencev; drugi nadaljevalni tečaj – osmi razred, 11 učencev), OŠ Valentina Vodnika (začetni tečaj – šesti do deveti razred, 12 učencev), OŠ Mirana Jarca (začetni in prvi nadaljevalni tečaj, najverjetneje šesti in sedmi razred) in OŠ Majde Vrhovnik (začetni tečaj, najverjetneje starostno heterogena skupina).⁸²⁰

Obvezni drugi tuji jezik? Štiriletni latinski program?

V šolskem letu 2008/09 je pouk latinščine poleg velikega upada števila učencev doživel še dva huda »poraza«: izpadel je iz nabora obveznih drugih tujih jezikov tretje triade,⁸²¹ hkrati pa je OŠ Prežihovega Voranca (prvič in edinkrat v svoji polstoletni zgodovini) za eno leto prekinila svoj sicer kontinuiran štiriletni program latinščine.⁸²² To šolsko leto je latinščino v vseh štirih višjih razredih poučevala le OŠ Trnovo (v kombinaciji izbirnega predmeta in interesnih dejavnosti),⁸²³ toda generacija njenih učencev, vpisana v šesti razred leta 2008 (kakor niti ne naslednji dve), štiriletnega programa ni zaključila.⁸²⁴ Tega je izmed vseh javnih šol v šestem desetletju realizirala le OŠ Prežihovega Voranca,⁸²⁵ a tudi ta šola le v okrnjeni obliki,⁸²⁶ v majhnem obsegu⁸²⁷ in z enoletnim zamikom – šele potem ko je s šolskim letom 2009/10 uvedla »latinsko interesno dejavnost šestega razreda«.⁸²⁸ Čeprav je slednjo imela le za začasno rešitev⁸²⁹ in se je dalje borila za vrnitev sistematiziranih ur latinščine šestemu razredu,⁸³⁰ se problematika pouka latinščine za drugo triado vse do danes ni uredila. Prav tako še vedno traja tudi boj za vrnitev obveznega drugega tujega jezika v osnovnošolski program (v njegovo tretjo triado

819 Kot interesno dejavnost se jo je najverjetneje učilo 54 učencev (gl. op. 640). Prim. op. 425, 439, 488, 641 idr.

820 Za latinsko interesno dejavnost 6. razreda OŠ P. Voranca gl. op. 617.

821 Gl. op. 156, 625–626; za OŠ P. Voranca gl. op. 742, 747, 751 in 771. Za več gl. Druga faza uvajanja devetletnega programa (2003/04–2007/08): Nedorečen status; OŠ Prežihovega Voranca v prehodnem obdobju (2003/04–2007/08): Notranje spremembe.

822 Gl. op. 618 in 621. Za več gl. Druga faza uvajanja devetletnega programa (2003/04–2007/08): Latinska interesna dejavnost šestega razreda.

823 V šol. l. 2008/09 je imela OŠ Trnovo 38 učencev latinščine: v 6. razredu 16 (interesna dejavnost), v 7. razredu 9 (Latinščina I), v 8. razredu 11 (interesna dejavnost) in v 9. razredu 2 (Latinščina III).

824 Na OŠ Trnovo je Latinščina I v 7. razredu 2009/10 pomenila 1. leto učenja (kljub interesni dejavnosti v 6. razredu 2008/09) in Latinščina II v 8. razredu 2010/11 2. leto učenja (vir: Ana Ratajč); l. 2011 je OŠ Trnovo latinščino v celoti opustila.

825 Gl. op. 645; za prehodno obdobje gl. op. 431.

826 Gl. op. 619.

827 Na OŠ P. Voranca je od 129 učencev, vpisanih k interesni dejavnosti 6. razreda v letih 2009–2012 (po posameznih letih: 38, 30, 30 31), v letih 2013–2016 končalo štiriletni program 37 učencev (po posameznih letih: 11, 11, 7, 8). Prim. op. 451, 530, 768 in 770 idr.

828 Gl. op. 617.

829 »V 6. razredu OŠ Prežihovega Voranca načrtuje kot začasno (tj. za šol. l. 2009/10) nadomestilo za izgubljeni pouk latinščine v 6. razredu devetletke (tj. nekdanjem 5. razredu osemletke) s 1. 10. 2009 uvedbo latinskih interesnih dejavnosti (2 skupini po 1 uro tedensko)« (Zapisnik 2. seje Iniciativnega odbora z dne 14. 9. 2009, str. 1.) (ZAA, hrani SŠM; arhiv OŠ P. Voranca)

830 Gl. op. 635. Za korespondenco s šolskimi oblastmi gl. dalje.

ter za širitev v drugo triado) in za uvrstitev latinščine v njegov nabor. Izjemna škoda je, da se OŠ Prežihovega Voranca v prizadevanjih⁸³¹ za ohranitev tradicionalnega štiriletnega učenja latinščine niso pridružile tudi preostale slovenske šole⁸³² in da se ni v dogajanje aktivno vključila tudi zainteresirana širša javnost.⁸³³

Iniciativni odbor (OŠ Prežihovega Voranca)

Kot odgovor na brezizhodno stanje je bil februarja 2009 na OŠ Prežihovega Voranca konstituiran Iniciativni odbor za vzpostavitev osnovnošolskih regijskih centrov za pouk latinščine (delovni naslov).⁸³⁴ V zapisniku ustanovne seje je bilo med drugim zapisano, da je »poglavitni vzrok za srečanje dejstvo, da je pouk latinščine v slovenski osnovni šoli (kljub dolgoletnim prizadevanjem za njegovo ohranitev in izboljšanje) vse bolj ogrožen in se je s šolskim letom 2008/09, tj. z dokončnim preходом iz osemletnega v devetletni osnovnošolski program, znašel v kritičnem položaju, ki zahteva takojšnje ukrepanje.«⁸³⁵

Kot že ime odbora pove, je bila njegov glavni cilj »v skladu s predlogom programa Osnovna šola s poudarkom na poučevanju latinščine ustanovitev osnovnošolskih regijskih centrov za pouk latinščine ne le v Ljubljani, ampak tudi v drugih slovenskih krajih s klasično gimnazijo z možnostjo programa nadaljevalne latinščine.«⁸³⁶ Med drugim je bilo ugotovljeno, »da ima izobraževalni program (pouk latinščine v osnovni, srednji in visoki šoli) po novem obliko na glavo obrnjene piramide ter da bi pouk latinščine v 6. razredu devetletke razbremenil nekatere predmete (ne da bi bilo treba pri tem posegati v njihove učne načrte), ki zdaj negativno občutijo spremembe učnega načrta (zmanjšanje določenih učnih vsebin) pri slovenskem jeziku.«⁸³⁷ Poudarjeno je bilo, »da morajo imeti štiriletni pouk latinščine v okviru rednega (sic) urnika tudi nekatere slovenske državne osnovne šole, ne le zasebne katoliške šole RKC.⁸³⁸ Država enostavno ne sme vzeti

831 Gl. op. 512–513, 522–524, 606 in 758.

832 Preostale šole se po zbranih podatkih v tem obdobju glede odločitev šolskih oblasti v zvezi s poukom latinščine niso aktivno opredeljevale. Za sodelovanje z ZRSS gl. op. 391 in 627.

833 Npr. s časopisno polemiko ali peticijo; o možnosti slednje so posamezni člani Društva klasikov sicer razmišljali v šol. l. 2013/14, a do realizacije ni prišlo (vir: Bogdanka Pirc Marjanovič); začetek prve pa je nakazal članek tajnice Društva klasikov v rubriki PP 29 časopisa Delo (gl. Nataša Peternel, Tuji jeziki v izobraževalni vertikali: Najprej lahko pričakujemo pomik pouka tujega jezika v nižje razrede osnovne šole: Delo 14. 4., Delo 25. 4. 2009), na katerega pa ni bilo odziva.

834 V Pregledu: Iniciativni odbor. Člani Iniciativnega odbora so bili poleg obeh predlagateljev, ravnatelj Marjana Gorupa in avtorice Pregleda: prof. dr. Matjaž Babič – redni profesor in predstojnik Oddelka za klasično filologijo FF Univerze v Ljubljani; Bogdanka Pirc Marjanovič, dr. med. – predstavnica Društva klasikov (gl. op. 467); dr. Marjeta Šašel Kos – raziskovalka na ZRC SAZU (gl. op. 349, 353 in 467); doc. dr. Janja Žmavc – docentka na FHŠ Univerze na Primorskem in predsednica Društva za antične in humanistične študije Slovenije (gl. op. 305 in 785).

835 Zapisnik konstitutivne seje Iniciativnega odbora z dne 18. 2. 2009 na OŠ P. Voranca, str. 1. (ZAA, hrani ŠSM)

836 Ibid., str. 4.

837 Ibid., str. 4 (dr. Matjaž Babič).

838 Gl. op. 4 in 655.

možnosti humanističnega izobraževanja otrokom staršev z drugačnimi svetovnonazorskimi ali verskimi prepričanji«. ⁸³⁹ Iniciativni odbor je bil to in naslednji dve šolski leti zelo aktiven, ⁸⁴⁰ potem pa je njegovo delovanje počasi zamrlo, čeprav do danes ni bil uradno razpuščen.

Korespondenca s šolskim ministrstvom

V skladu s sklepom konstitutivne seje Iniciativnega odbora ⁸⁴¹ je ravnatelj Marjan Gorup zaprosil za sprejem pri šolskem ministru dr. Igorju Lukšiču z namenom, da ga osebno seznaniti s problematiko pouka latinščine v slovenski javni osnovni šoli ter s predlogoma programov Osnovna šola s poudarkom na poučevanju latinščine in Zgodnje učenje latinščine. ⁸⁴² Sledil je delovni sestanek pri generalnemu direktorju Direktorata za vrtce in osnovno šolstvo Borisu Černilcu ⁸⁴³ (čez eno leto pa, na ponovno prošnjo, pri šolskem ministru osebno) in nato tudi njegov pisni odgovor, ⁸⁴⁴ ki se je – enako kot vsi poznejši ustni in pisni odgovori šolskih oblasti – skliceval na zakonodajo devetletne osnovne šole, ki naj ne bi dopuščala izjem.

Drugo leto devetletnega programa (šolsko leto 2009/10)

To leto se je začelo nekoliko bolj optimistično od predhodnega: zunaj Ljubljane je izbirno latinščino uvedla OŠ dr. Janeza Mencingerja v Bohinjski Bistrici (Latinščina I 12 učencev), ⁸⁴⁵ v Ljubljani pa sta jo še naprej poučevali OŠ Trnovo ⁸⁴⁶ (18 učencev: I 9, II 9) in OŠ Prežihovega Voranca ⁸⁴⁷ (45 učencev: I 15, II 15, III 15). Za spoznanje se je razširil tudi krog šol, kjer je pouk potekal kot interesna dejavnost, ⁸⁴⁸ v starostno homogenih oziroma heterogenih skupinah: OŠ Trnovo (12 učencev: šesti razred 5, deveti 7), OŠ Prežihovega Voranca ⁸⁴⁹ (38 učencev: šesti razred, dve skupini po 19), OŠ Mirana Jarca (4 učenci: začetni tečaj 3, drugi nadaljevalni 1), OŠ Valentina Vodnika (19 učencev: začetni tečaj 6, prvi nadalje-

⁸³⁹ Ibid., str. 4 (dr. Bogdanka Pirc Marjanovič).

⁸⁴⁰ Gl. zapisnike Iniciativnega odbora. (ZAA, hrani SŠM)

⁸⁴¹ Ibid., str. 3.

⁸⁴² Gl. op. 512–513 in 522–524.

⁸⁴³ Delovni sestanek je bil 14. 5. 2009 (Boris Černilec); udeležila sta se ga ravnatelj Marjan Gorup in avtorica *Pregleda*.

⁸⁴⁴ Pisni odgovor g. Borisa Černilca je ravnatelj Marjan Gorup prejel 10. 7. 2009. (Arhiv OŠ P. Voranca; ZAA, hrani SŠM)

⁸⁴⁵ Zasluge za uvedbo latinščine na OŠ dr. J. Mencingerja je imela (poleg šolskega vodstva) prof. Marija Helena Logar, ki jo je tudi poučevala.

⁸⁴⁶ Gl. op. 824.

⁸⁴⁷ Na OŠ P. Voranca je bila v šol. l. 2009/10 latinščina za učence 7. in 8. razreda 3. tuji jezik (gl. op. 625–626). Latinščina I je to leto izjemoma pomenila 1. leto učenja (gl. op. 621); Latinščina II in III pa sta (zaradi fakultativnega pouka v 5. razredu osemletke v šol. l. 2006/07 in 2007/08) pomenili 3. oz. 4. leto učenja.

⁸⁴⁸ Gl. op. 499. »Nepravi« latinski interesni dejavnosti (gl. op. 425) sta bili namenjeni po dve tedenski uri na skupino, izjema je bila le OŠ P. Voranca z eno tedensko uro (gl. op. 619).

⁸⁴⁹ Gl. op. 617.

valni 13), OŠ Majde Vrhovnik (najverjetneje 6 učencev: začetni tečaj), OŠ Savsko naselje (15 učencev: začetni tečaj)⁸⁵⁰ in OŠ Franceta Bevka (najverjetneje 6 učencev: začetni tečaj).⁸⁵¹

V šolskem letu 2009/10 se je torej latinščino učilo 175 osnovnošolcev na osmih šolah⁸⁵² (od tega 83 na OŠ Prežihovega Voranca):⁸⁵³ sto kot interesno dejavnost na sedmih šolah in 75 kot izbirni predmet na treh šolah (Latinščina I 36 – prvo leto učenja; Latinščina II 24 – 9 drugo leto in 15 tretje leto učenja; Latinščina III 15 – četrto leto učenja).⁸⁵⁴ To število ni bilo v javni osnovni šoli v naslednjih letih nikoli več preseženo, ne v republiškem merilu⁸⁵⁵ ne na OŠ Prežihovega Voranca.⁸⁵⁶ Ob izteku tega šolskega leta so latinščino opustile tri šole: OŠ Savsko naselje (po enem letu pouka), OŠ Majde Vrhovnik (že tretjič zapored, tokrat po treh letih pouka)⁸⁵⁷ in po več kot pol stoletja pouka tudi OŠ Mirana Jarca, osnovna šola z drugo najdaljšo tradicijo zgodnjega klasično-humanističnega izobraževanja v Sloveniji.⁸⁵⁸

Nadaljevanje korespondence s šolskim ministrstvom

V tem šolskem letu so bili v imenu Iniciativnega odbora poslani dopisi⁸⁵⁹ generalnemu direktorju Direktorata za vrtce in osnovno šolstvo Borisu Černilcu,⁸⁶⁰ predsedniku Nacionalne strokovne skupine za pripravo Bele knjige o vzgoji in izobraževanju v Republiki Sloveniji dr. Janezu Kreku⁸⁶¹ in direktorici Urada za razvoj šolstva dr. Andreji Barle Lakota.⁸⁶² Sedmega maja 2010 je potekalo tudi delovno srečanje pri ministru za šolstvo in šport dr. Igorju Lukšiču, kamor sta bili povabljeni predstavnici Iniciativnega odbora dr. Marjeta Šašel Kos in avtorica

850 OŠ Savsko naselje je uvedla latinščino le za šol. l. 2009/10.

851 OŠ F. Bevka je pouk latinščine uvedla s šol. l. 2009/10 (in ga ohranila do danes) po zaslugi šolskega vodstva in prof. Jelke Perne, ki je tudi poučevala.

852 Za seznam učiteljev gl. op. 815.

853 Za primerjavo števila učencev in šol v predhodnih obdobjih gl. op. 818.

854 Gl. op. 824 in 847.

855 V javni osnovni šoli je bilo število učencev latinščine (izbirni predmet in interesna dejavnost) v posameznih šolskih letih 2010/11–2015/16 naslednje (v oklepaju je število pri izbirnem predmetu Latinščina I–III): 124 (53), 88 (37), 104 (51), 109 (46), 76 (34), 107 (38).

856 Na OŠ P. Voranca je bilo število učencev latinščine (izbirni predmet in interesna dejavnost 6. razreda) v posameznih šolskih letih 2010/11–2015/16 naslednje (v oklepaju je število pri Latinščina I–III): 65 (35), 62 (32), 72 (41), 66 (33), 44 (31), 56 (28). Prim. op. 319.

857 Gl. op. 640.

858 Za OŠ M. Jarca gl. *Šolska kronika* 1–2/2016, str. 125, 143–144 (Številčno stanje), 151–152 (Šole z latinščino), 265 (Dragica Fabjan Andritsakos, Spomini na latinščino na Osnovni šoli Mirana Jarca), 285 (Maja Gril Juvan, Latinščina na OŠ Šentvid in OŠ Mirana Jarca) idr.

859 Za okvirno vsebino oz. vizijo OŠ P. Voranca gl. op. 758.

860 Dopisa z dne 14. 9. 2009 in 16. 11. 2009 (Boris Černilec); za predhodni delovni sestanek gl. op. 843. (Arhiv OŠ P. Voranca; ZAA, hrani SŠM)

861 Dopis z dne 8. 12. 2009 (dr. Janez Krek). (Arhiv OŠ P. Voranca; ZAA, hrani SŠM)

862 Dopis z dne 31. 5. 2010; dr. Andreja Barle Lakota je bila s prvotnim osnutkom programa Osnovna šola s poudarkom na poučevanju latinščine seznanjena že tudi na delovnem srečanju z ravnateljcem Marjanom Gorupom in avtorico *Pregleda* dne 26. 11. 2002. (Arhiv OŠ P. Voranca; ZAA, hrani SŠM)

Pregleda. Kljub konstruktivnemu pogovoru za pouk latinščine zelenih konkretnih rezultatov tudi tokrat ni bilo.

Bela knjiga o vzgoji in izobraževanju

Septembra 2009 je Iniciativni odbor zaprosil šolsko ministrstvo, »da ob nastajanju nove bele knjige in pripravah na bodoče spremembe zakonodaje na področju izobraževanja tujih jezikov v osnovni šoli tudi formalno vključijo k sodelovanju predstavnika Iniciativnega odbora, ki bi s podrobnim poznavanjem problematike dejavno pripomogel k reševanju problema humanističnega izobraževalnega programa v slovenski osnovni šoli«. ⁸⁶³ V ta namen je za svojo predstavnico imenoval dr. Janjo Žmavc. ⁸⁶⁴ Prošnji je bilo ugodeno in v naslednjem šolskem letu je sledilo vabilo na delovni sestanek Nacionalne strokovne skupine za pripravo Bele knjige o vzgoji in izobraževanju v Republiki Sloveniji. ⁸⁶⁵ *Bela knjiga 2011* ⁸⁶⁶ je (drugače kot sicer šolska oblast) upoštevala večino strokovnih podlag in latinščino med »drugimi tujimi jeziki« uvrstila v podskupino »klasični jezik« ter predvidela možnost odprtja latinskih oddelkov s kombinacijo neobveznega (druga triada) in obveznega (tretja triada) izbirnega predmeta. ⁸⁶⁷ Šolska zakonodaja, ki je sledila, pa je bila veliko razočaranje: ne le da ni upoštevala nobenega od priporočil *Bele knjige 2011*, ampak je bila latinščina leta 2012 celo izpuščena iz nabora neobveznih izbirnih predmetov druge triade ⁸⁶⁸ (njihovo postopno uvajanje se je med tem že začelo). ⁸⁶⁹

Naslednjih šest šolskih let (2010–2016)

Kljub številnim aktivnostim do napredka na področju pouka latinščine tudi v zadnjih šestih letih ni prišlo, zgodilo pa se je marsikaj, kar je, če že ne dolgoročno preprečilo, vsaj začasno upočasnilo njegovo zamiranje v javni osnovni šoli. To

863 Dopis z dne 14. 9. 2009, naslovljen na direktorja Direktorata za vrtce in osnovno šolstvo Borisa Černilca (gl. op. 860).

864 Dr. Janja Žmavc je v letih 1995–2005 poučevala na OŠ T. Čufarja; pozneje se je posvečala tudi raziskavam na področju zgodnjega klasično-humanističnega izobraževanja; gl. *Šolska kronika* 1–2/2016, str. 181–199 (Janja Žmavc, Jezikovna raba in pedagoški procesi ali zakaj je učenje latinščine danes še vedno smiselno?).

865 Sestanka strokovne skupine (v njenem ožjem sestavu) sta se dne 14. 9. 2010 v imenu Iniciativnega odbora udeležila ravnatelj Marjan Gorup in dr. Janja Žmavc (vir: Janja Žmavc).

866 *Bela knjiga o vzgoji in izobraževanju v Republiki Sloveniji 2011* (pripravila Nacionalna strokovna skupina za pripravo Bele knjige o vzgoji in izobraževanju v RS: Janez Krek et al.), Ljubljana 2011 (v *Pregledu: Bela knjiga 2011*; dostopno: http://www.belaknjigaz2011.si/pdf/bela_knjiga_2011.pdf, pridobljeno 25. 5. 2016). Prim. op. 656.

867 Gl. *ibid.*, str. 135–136. Prim. op. 600.

868 Po dosegljivih podatkih pomotoma, a napaka kljub urgencam ni bila odpravljena (gl. op. 156 in 627–628); za več gl. Druga faza uvajanja devetletnega programa (2003/04–2007/08): Nedorečen status.

869 Na OŠ P. Voranca se bo npr. francoščina v šol. l. 2016/17 poučevala kot neobvezni izbirni tuji jezik že v celi 2. (in 3.) triadi (gl. op. 751) (vir: Metka Zorec).

obdobje so – če odmislimo popolno preoblikovanje zemljevida »latinskih šol«⁸⁷⁰ in nadaljevanje korespondence Prežihovega Voranca⁸⁷¹ s pristojnimi šolskimi organi – zaznamovali predvsem: prenovljeni program Osnovna šola s poudarkom na klasično-humanističnem izobraževalnem programu (OŠ Prežihovega Voranca, 2010),⁸⁷² *Bela knjiga 2011* (Ministrstvo za šolstvo in šport, 2011), uvedba klasično-humanističnega izobraževalnega programa na zasebni OŠ Alojzija Šuštarja (Zavod sv. Stanislava, 2011), izpustitev latinščine iz nabora izbirnih tujih jezikov druge triade (Ministrstvo za izobraževanje, znanost, kulturo in šport, 2012),⁸⁷³ prevod angleških učbenikov za najmlajše *Minimus* (Založba Modrijan, 2012),⁸⁷⁴ zaznamovanje 450. obletnice klasično-humanističnega izobraževanja na Slovenskem (Društvo klasikov, 2013),⁸⁷⁵ javni nastopi dramsko-recitacijske sekcije *Per vias antiquas* (OŠ Prežihovega Voranca, 2013–2015), postavitve razstave *Lingua Latina: razstava o latinščini v javni osnovni šoli 1958–2015* (Slovenski šolski muzej, 2015)⁸⁷⁶ in posredno tudi ustanovitev Delovne skupine za ureditev položaja drugega tujega jezika v osnovni šoli (Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport, 2015).⁸⁷⁷

Zasebna iniciativa

OŠ Alojzija Šuštarja⁸⁷⁸ je trenutno edina slovenska osnovna šola, ki s smotrno načrtovanim programom zagotavlja prihodnost zgodnjemu klasično-humanističnemu izobraževanju. Šola je začela leta 2011 postopno uvajati obvezni predmet Klasična kultura (6.–9. razred, ena ura tedensko) in izbirni predmet Klasična kultura z latinščino (7.–9. razred, ena ura tedensko),⁸⁷⁹ poleg tega pa je tudi v nižjih

870 Od »starih« šol je ostala le OŠ P. Voranca; v šol. l. 2015/16 so imele poleg nje latinščino tri »nove« šole, OŠ F. Bevka (od 2009), OŠ Zalog (od 2012) in OŠ Miklavž na Dravskem polju (od 2015) ter »enodnevnic« OŠ M. Vrhovnik (gl. op. 450 in 640).

871 Vse dopise sta podpisala ravnatelj Marjan Gorup in/ali avtorica *Pregleda* v svojem imenu oz. v letih 2009–2011 v imenu Iniciativnega odbora.

872 Gl. op. 512 in 524. Za več gl. Prva (poskusna) faza uvajanja devetletnega programa (1999/2000–2002/03): Predlog programa Osnovna šola s poudarkom na poučevanju latinščine.

873 Gl. op. 868.

874 L. 2012 sta bila na pobudo OŠ A. Šuštarja prevedena in prirejena angleška učbenika za najmlajše *Minimus I: latinščina – prvi koraki* in *Minimus II: latinščina – gremo naprej* avtorice Barbare Bell (prevod in priredba Uroš Martinčič); učbenika sta izredno privlačno ilustrirana in se spogledujeta z direktno metodo učenja jezika.

875 Proslavo 450 let humanistično-klasičnega izobraževanja na Slovenskem je pripravilo Društvo klasikov v Linhartovi dvorani CD dne 23. 10. 2013; program je vključeval tudi 20-minutni nastop učencev latinščine OŠ P. Voranca (predstavitev *Per vias antiquas*).

876 Soavtorja razstave in razstavnega kataloga sta bila kustos SŠM prof. Anton Arko in avtorica *Pregleda*; odprtje razstave je bilo 28. 5. 2015.

877 Ustanovni sestanek je bil 30. 11. 2015.

878 Gl. op. 4 in 655.

879 Prim.: izbirni predmet Klasična kultura z latinščino je l. 2013 izbralo v 7. razredu sedem učencev (od 26) in v 8. razredu osem (od 21); l. 2014 ga je izbralo v 8. razredu sedem učencev (od 25) in v 9. razredu šest (od 22) (vir: Tina Weilguny, Gašper Kvartič).

razredih (1.–5. razred) spoznavanju klasične kulture namenila po deset ur letno.⁸⁸⁰ Od leta 2014 dalje so lahko učenci na prehodu iz šestega v sedmi razred izbirali med predmetoma Klasična kultura (ena ura tedensko) in Klasična kultura z latinščino (dve uri tedensko).⁸⁸¹ Pri prvem so uporabljali učbenik *Minimus*,⁸⁸² pri drugem pa tudi *Lingua Latina*.⁸⁸³ Po zaključeni osnovni šoli se je vsako leto nekaj učencev odločilo za vpis v Škofjisko klasično gimnazijo (začetna latinščina).⁸⁸⁴

»Prave« latinške interesne dejavnosti *Per vias antiquas*⁸⁸⁵

Na OŠ Prežihovega Voranca so bile tudi v šestem desetletju⁸⁸⁶ dejavne vse sekcije *Per vias antiquas*: arheološko-zgodovinska (zaradi počastitve 2000-letnice urbanizacije Emona z velikim poudarkom na projektu Julija Emona), dramsko-recitacijska, likovna,⁸⁸⁷ epigrafska,⁸⁸⁸ novinarska⁸⁸⁹ in raziskovalna⁸⁹⁰ (tabori in naloge). Zaradi vse širše šolske ponudbe taborov in ekskurzij⁸⁹¹ so se *Per vias antiquas* vse bolj osredotočale na dejavnosti, ki so od učencev zahtevale predvsem veliko samoiniciativnosti in ustvarjalnosti (ne nazadnje sta bili prav ti glavni povod za njihovo uvedbo pred dvema desetletjema):⁸⁹² na raziskovalne naloge, urednikovanje glasila *Rustica Latina*⁸⁹³ in dramsko-recitacijsko dejavnost.⁸⁹⁴ Slednja je po letu 2008 doživela izjemen razcvet ter v veliki meri pripomogla k promociji osnovnošolske latinščine (ta se je v tem obdobju tudi po njeni zaslugi

880 V 5. razredu v okviru Antičnih dnevov.

881 Gl. op. 96. Prvi daje poudarek kulturno-civilizacijskim vsebinam (hkrati pa predstavi tudi osnove latinskega jezika), drugi se v večji meri posveča jezikovnim vsebinam.

882 Gl. op. 874.

883 Gl. op. 801 in 811.

884 Gl. op. 20–21, 86, 433–434 in 514.

885 Gl. op. 342, 359, 425, 495 in 617; za mentorstvo gl. op. 344, 346, 349 in 352–353. Gl. ZAA – fascikli *Per vias antiquas*, Časopisni članki, Fotografsko gradivo, Video gradivo (hrani SŠM); šolska spletna stran (dostopno: 25. 5. 2016).

886 Prim. op. 359, 497 in 715. Za več gl. *Šolska kronika* 1–2/2016, str. 159–162 (*Per vias antiquas*); Šolsko leto 1998/99 – leto (neosnovanega) optimizma: Razcvet interesnih dejavnosti kot nadgradnje pouka; OŠ P. Voranca v prehodnem obdobju (2003/04–2007/08): *Per vias antiquas*.

887 Risanje eksponatov v muzejih in galerijah, priprava scenografije za dramsko-recitacijsko sekcijo in posterjev za promocijo latinščine na razredni stopnji (gl. op. 754) idr.

888 Epigrafske delavnice, vključevanje epigrafskih vsebin v delo vseh sekcij.

889 Dvojni letnik glasila *Rustica Latina* XI–XII/2013 (500 izvodov) (mentorica avtorica *Pregleda*).

890 18.–25. latinski tabor (za mentorje in spremljevalce gl. op. 344, 352 in 355); raziskovalna naloga *Besede brez meja* (2011/12, mentorica avtorica *Pregleda*), nagrajena na mestni in državni ravni. (ZAA, hrani knjižnica SŠM)

891 Gl. op. 653 in 717–718. Za več gl. OŠ P. Voranca v prehodnem obdobju (2003/04–2007/08): *Per vias antiquas*.

892 *Per vias antiquas* so bile uvedene l. 1988 na pobudo avtorice *Pregleda*.

893 *Latinska podeželanka* ali *Podeželska latinščina*; za ime gl. *Rustica Latina* IX–X/2008, str. 5.

894 Dramsko-recitacijska sekcija je uprizarjala v glavnem avtorska dela učencev latinščine.

pogosto znašla v medijih).⁸⁹⁵ Med številnimi internimi in javnimi nastopi⁸⁹⁶ je treba prav posebej omeniti praižvedbi dramskih iger *Sodobni dan Marka Tulija Cicerona ali družinska komedija* in *Rim#miR (Rim ni miR)*,⁸⁹⁷ ki ju je nekdanja učenka latinščine na OŠ Prežihovega Voranca Katja Markič⁸⁹⁸ napisala prav za *Per vias antiquas*. Vse dejavnosti *Per vias antiquas* so učenci podrobno opisali v svojem glasilu *Rustica Latina*.⁸⁹⁹

Nadaljevanje korespondence s šolskimi oblastmi⁹⁰⁰

Šolsko leto 2010/11 se je začelo z vabilom predstavnikov Iniciativnega odbora na delovni sestanek Nacionalne strokovne skupine za pripravo *Bele knjige* o vzgoji in izobraževanju v Republiki Sloveniji – kot odgovor na pisno prošnjo iz predhodnega šolskega leta.⁹⁰¹ Dopisovanje s šolskimi oblastmi se je nadaljevalo do sredine januarja 2014,⁹⁰² ko se je takšen način reševanja problematike izpel, saj ni prinašal konkretnih rezultatov, predvsem pa na ministrstvu v letu 2014/15 tudi ni bilo več pravega sogovornika (v tem šolskem letu so se šolski ministri štirikrat zamenjali). Vzrok za neuspeh so bile po eni strani pogoste menjave pristojnih (šolski ministri in z njimi državni sekretarji ter direktorji direktoriatov so se v šestem desetletju

895 *Delo* 9. 11. 2009 (str. 19); *Delo* 9. 11. 2013 (str. 13); *Delo* 26. 4. 2014 (priloga *Emona 2000*, str. 25); *Delo* 7. 5. 2014 (spletna izdaja); *Didakta* dec./jan. 2009/2010 (str. 4–8); Glasilo MOL *Ljubljana*, feb. 2014 (str. 18–19); *Mladina* (spletna izdaja) 31. 8. 2014; radijske oddaje: Radio Ars (Ars humana 18. 1. 2010 in 1. 9. 2015), Radio Slovenija 1 (Intelektla, 13. 4. 2010) idr. (ZAA – fasc. Časopisni članki, hrani SŠM)

896 Sekcija je sodelovala na naslednjih prireditvah (šolska mentorica je bila avtorica *Pregleda*): 10. obletnica Društva klasikov (šolska dvorana, 2010/11), 450. obletnica klasično-humanističnega izobraževanja na Slovenskem (gl. op. 875), 35. srečanje Prežihovih šol (Festivalna dvorana, 24. 5. 2013, gl. op. 2), Učna ura v antični Emoni SŠM (atrij Uršulinskega samostana, 21. 6. in 4. 10. 2014), glasbena prireditev KD SCT Emona, Emona (Linhartova dvorana CD, 21. 1. 2015). (ZAA – fasc. Video gradivo, hrani SŠM)

897 Dramaturginja in režiserka obeh Katja Markič, mentorica avtorica *Pregleda*; premiera prve je bila 4. 4. 2013, druge 4. 4. 2014 (šolska dvorana); prva je imela tri ponovitve, druga šest (26. 3. 2015 v okviru Vizije 2015; 8. 5. 2015 gostovanje na Slovenski gimnaziji v Celovcu); obe sta bili posneti na DVD (posnetek in montaža prve Izak Cunta in Črt Penko, druge Matej Kokalj in Andrej Koritnik); za besedilo prve gl. *Rustica Latina* XI–XII/2013, str. 83–111. (ZAA, hrani SŠM)

898 Za uspeh dramsko-recitacijske sekcije je bila v tem obdobju v veliki meri zaslužna Katja Markič, sedaj študentka AGRFT, ki je l. 2010 zaključila 9. razred in štiriletni program latinščine na OŠ P. Voranca, v času gimnazijskega šolanja pa nadaljevala sodelovanje pri *Per vias antiquas* kot demonstratorica.

899 Gl. *Rustica Latina* : glasilo učencev latinskega jezika OŠ Prežihovega Voranca, letniki I–XII/1993–2013 (hranijo SŠM, NUK in OŠ P. Voranca).

900 Za dopise pred šol. l. 2010/11 gl. op. 512–513, 522–523, 843–844 in 860–862.

901 Gl. op. 863 in 865–866.

902 Zadnji dopisi so bili izmenjeni po elektronski pošti med generalno direktorico Direktorata za predšolsko vzgojo in osnovno šolstvo mag. Vlasto Poličnik (Vlasta.Policnik@gov.si, e-pošta z dne 8. 1. 2014) in avtorico *Pregleda* (apirkmajerslokan@gmail.com, e-pošta z dne 30. 11. 2013, 7. 1. 2014, 8. 1. 2014, 14. 1. 2014). (ZAA, hrani SŠM)

zamenjali kar šestkrat⁹⁰³ (in prav tolikokrat že tudi v predhodnem desetletju), kar je vsakič prekinilo že začete pogovore, po drugi pa dejstvo, da so bile aktivnosti omejene le na OŠ Prežihovega Voranca oziroma člane Inciativnega odbora.⁹⁰⁴

Dopisi⁹⁰⁵ OŠ Prežihovega Voranca iz tega obdobja so bili opremljeni s številnimi prilogami ter praviloma pospremljeni s prošnjo za delovno srečanje oziroma nasvet, kako postopati dalje.⁹⁰⁶ Prvi dopis, ki je vseboval že tudi prenovljeni program Osnovna šola s poudarkom na klasično-humanističnem izobraževalnem programu,⁹⁰⁷ je bil poslan v prvih mesecih šolskega leta 2010/11 hkrati na štiri ključne naslove,⁹⁰⁸ med njimi ministru za šolstvo in šport dr. Igorju Lukšiču. V letih 2011–2014 so med drugim sledili dopisi državni sekretarki Mojci Škrinjar,⁹⁰⁹ ministru dr. Jerneju Pikalu⁹¹⁰ in generalni direktorici Direktorata za predšolsko vzgojo in osnovno šolstvo mag. Vlasti Poličnik.⁹¹¹ Večina prejemnikov, ki niso bili direktno pristojni za osnovno šolstvo, nanj ni odgovorila, preostali pa so se odzvali (nekateri šele po urgenci) z vabilom na delovno srečanje oziroma z natančnejšimi navodili, na koga se obrniti.⁹¹²

Izmed ministrov si je osebno vzel čas za delovni sestanek le dr. Igor Lukšič v šolskem letu 2009/10,⁹¹³ leta 2012 pa je prošnji ugodila tudi državna sekretarka Mojca Škrinjar, a delovno srečanje iz objektivnih vzrokov ni bilo realizirano.⁹¹⁴ Na prošnjo se je odzvala tudi mag. Vlasta Poličnik, pristojna za osnovno šolstvo v času ministra dr. Jerneja Pikala, ki je ravnatelj Marjana Gorupa in avtorico *Pregleda* povabila na delovno srečanje.⁹¹⁵ Omenjena korespondenca niti delovni

903 Ministri v 6. desetletju: dr. Igor Lukšič (21. 11. 2008–10. 2. 2012), dr. Žiga Turk (10. 2. 2012–20. 3. 2013), dr. Jernej Pikalo (20. 3. 2013–18. 9. 2014), dr. Stanislava Setnikar Cankar (18. 9. 2014–13. 3. 2015), mag. Klavdija Markež (27. 3. 2015–9. 4. 2015), dr. Maja Makovec Brenčič (od 13. 5. 2015 dalje). Za 5. desetletje gl. op. 428.

904 Gl. op. 832–834. Za 5. desetletje gl. op. 704.

905 Za podpisnike gl. op. 871.

906 Za okvirno vsebino dopisov oz. vizijo OŠ P. Voranca gl. op. 758.

907 Gl. op. 512.

908 Dopis z dne 2. 11. 2010 (dr. Igor Lukšič); za preostale tri naslovnike gl. op. 524. (ZAA, hrani SŠM)

909 Dopisa z dne 20. 6. 2012 in 22. 2. 2013 (Mojca Škrinjar). (ZAA, hrani SŠM)

910 Dopis z dne 30. 5. 2013, dopolnjen 6. 6. 2013 (dr. Jernej Pikalo); dopis je bil poslan tudi vodji kabineta ministra Titu Neubauerju (26. 6. 2013) in bil posredovan pristojnim za osnovno šolo. (ZAA, hrani SŠM)

911 Dopisi z dne 10. 11. 2013, 30. 11. 2013 in 7. 1. 2014 (mag. Vlasta Poličnik). Dopis z dne 10. 11. 2013 je bil hkrati poslan tudi direktorju Urada za razvoj izobraževanja Alešu Ojsteršku. (ZAA, hrani SŠM)

912 Arhiv OŠ P. Voranca; ZAA, hrani SŠM.

913 Delovno srečanje na šolskem ministrstvu 7. 5. 2010. Sicer se je s to problematiko tedaj ukvarjal generalni direktor Direktorata za vrtce in osnovno šolstvo Boris Černilec (gl. op. 843–844, 860 in 863).

914 To je latinščini povzročilo veliko škodo, saj je prav v tem obdobju – kljub drugačnim priporočilom *Bele knjige 2011* – izpadla iz nabora izbirnih predmetov 2. triade (gl. op. 866–868). Prim. op. 751 in 869.

915 Delovno srečanje pri mag. Vlasti Poličnik je bilo dne 20. 11. 2013; sledila je pisna korespondenca do sredine januarja 2014 (gl. op. 902 in 911). (ZAA, hrani SŠM)

sestanki res da niso prinesli oprijemljivih rezultatov, so pa bili velikega pomena, saj so šolske oblasti sorazmerno pogosto opominjali na problematiko in pomen pouka latinščine v javni osnovni šoli ter s tem utrli pot eventualnim bodočim pogovorom o njegovi nadaljnji usodi.

Osnovni zahtevi (vizija) OŠ Prežihovega Voranca⁹¹⁶

Vsebino uradnih dopisov in pogovorov bi lahko strnili v dva ključna zahtevka OŠ Prežihovega Voranca: prvič, šestemu razredu vrniti sedemdeset sistemiziranih ur latinščine in drugič, od šestega do devetega razreda zagotoviti za njen pouk ustrežnejše razmere (kot prvo ukiniti izločilno konkurenco z živimi tujimi jeziki). V skladu z vizijo OŠ Prežihovega Voranca bi bilo latinščini treba priznati status klasičnega jezika, ki bi jo po eni strani osvobodil omenjene izločile konkurence, po drugi pa omogočil (poleg že obstoječe ponudbe tridelnega izbirnega predmeta in latinskih interesnih dejavnosti) uvedbo območnih latinskih centrov s homogenimi latinskimi paralelkami, kjer bi se latinščina poučevala štiri leta (6.–9. razred, 11–15 let) kot obvezni izbirni ali obvezni drugi tuji jezik in kjer bi učenci lahko po želji izbrali tudi katerega od drugih za klasično-humanistično izobraževanje pomembnih predmetov (npr. izbirne predmete Stara grščina, Antična mitologija, Antična kultura in civilizacija idr.). Realizacija predlaganega, ki bi z rešitvijo osnovnošolske problematike tudi klasični gimnaziji omogočila oživitve nadaljevalne latinščine, bi bila v skladu z načrtano evropsko in nacionalno jezikovno politiko⁹¹⁷ in izvedljiva v okviru posebnega projekta, slovenskega ali evropskega, za katerega se je OŠ Prežihovega Voranca zaman zavzemala že najmanj od šolskega leta 1999/2000 dalje.⁹¹⁸

OŠ Prežihovega Voranca je pristojnim ponudila v razmislek svoje rešitve, o dokončni obliki in načinu izvedbe pa naj bi se skupaj dogovorili šolsko ministrstvo in strokovnjaki za osnovnošolsko latinščino, do česar pa zaradi pomanjkanja politične volje (delno pa tudi zaradi prepogostih menjav šolskih oblasti) ni prišlo. Do leta 2012 je bilo, predvsem pod vplivom določil *Bele knjige 2011* in ustnih dogovorov, v dopisih še zaznati določeno mero optimizma, zaupanja, da se bodo stvari (vsaj deloma) le uredile. S šolskim letom 2012/13 pa se je vse obrnilo le še na slabše. Avtorica *Pregleda* je v svojem dopisu državni sekretarki na Ministrstvu za izobraževanje, znanost, kulturo in šport Mojci Škrinjar med drugim napisala: »Po novi zakonodaji latinščine ni v naboru tujih jezikov, ki se bodo v bodoče poučevali v 2. triadi. Ko smo bili učitelji pred kratkim obveščeni o tej spremembi (po sklepih *Bele knjige* naj bi namreč latinščina od 1. 9. 2013 dalje imela svoje mesto že v 2. triadi), me je novica zelo prizadela, saj smo se skupaj s kolegi vrsto let trudili, da bi nova zakonodaja latinščini, če že ne povečala, pa vsaj vrnila fond

916 Prim. op. 758.

917 Gl. op. 26.

918 Gl. op. 512–513 in 561.

70 ur, kolikor ji jih je devetletka vzela.«⁹¹⁹ Slab mesec za tem je prišlo na šolskem ministrstvu do ponovnih kadrovskih zamenjav,⁹²⁰ na Zavodu za šolstvo pa, kamor je bilo tik pred tem preusmerjeno reševanje problematike, v skladu z dosegljivimi podatki niso ukrepali, je bilo pa avtorici *Pregleda* zatrjeno, da do izpada latinščine iz omenjenega nabora na noben način ni prišlo namerno.⁹²¹ Kljub temu napaka ni bila odpravljena in latinščina v šestem razredu še danes ostaja nesistematizirana interesna dejavnost.

Predlog (zadnji) šolskemu ministru za šolsko leto 2013/14

Konec maja 2013, dobra dva meseca po njegovem nastopu, je avtorica *Pregleda* novemu ministru za izobraževanje, znanost in šport dr. Jerneju Pikalu poslala dopis s prilogami,⁹²² s katerim je opozorila na resno ogroženost pouka latinščine v javni osnovni šoli (kot posledici neprimernih normativnih okvirov, ne pa pomanjkanja interesa učencev in staršev), ki bi zahtevala takojšnje ukrepanje. Predlagala je dve kratkoročni⁹²³ rešitvi v okviru poskusnega humanističnega projekta (delovni naslov),⁹²⁴ ki naj bi se na OŠ Prežihovega Voranca začel (zaradi kritične situacije) že s šolskim letom 2013/14.⁹²⁵ Šestemu razredu naj bi se vrnili dve sistematizirani tedenski uri latinščine (pri čemer bi se sprostili dve nesistematizirani tedenski uri interesnih dejavnosti)⁹²⁶ in učencem tretje triade naj bi se omogočilo, da se poleg latinščine učijo tudi nemščino⁹²⁷ (kar predvidoma ne bi zahtevalo dodatnih finančnih sredstev, povečalo bi le že obstoječe jezikovne skupine).⁹²⁸ »Tudi vse ostalo, povezano s projektom, na šoli že imamo – kader (dve latinistki)⁹²⁹ in vse

919 Gl. op. 628.

920 Gl. op. 903.

921 Gl. op. 156, 627 in 868.

922 Gl. op. 910. Korespondenca z vodjo kabineta ministra Titom Neubauerjem se je začela že pred tem. (ZAA)

923 Za dolgoročno, sistemsko uskladitev predlogov in pripravo posebnega projekta (ob upoštevanju priporočil *Bele knjige 2011*) bi bilo potrebno (tudi če bi obstajal interes šolskih oblasti) najmanj leto ali dve.

924 V dopisu je bilo predlagano, naj bi se »program latinščine« preimenoval v vsebinsko ustrežnejši »klasično-humanistični izobraževalni program«; poudarjeno je bilo, da pouka latinščine ne gre enačiti s poukom živih tujih jezikov.

925 OŠ P. Voranca je imela maja 2013 med učenci 5. razreda za šol. l. 2013/14 za latinščino v 6. razredu 36 prijav, od tega se jih je 28 želelo učiti po dve uri tedensko, le osem po eno; s »humanističnim projektom« bi ugodili večini.

926 Gl. op. 619. Za osnutek internega učnega načrta oz. letno pripravo za interesno dejavnost 6. razreda gl. op. 520 in 595.

927 Gl. op. 24, 654, 744–745.

928 Prim. op. 678.

929 Gl. op. 674.

učne pripomočke.⁹³⁰ Tako bi brez bistvenega povečanja stroškov učencem,« je pisalo v dopisu, »zagotovili humanistično izobraževanje v bistveno boljših pogojih kot v dosedanjih petih letih devetletke ... Za dva izbirna jezika, živi tuji jezik in latinščino se odločajo predvsem za učenje bolj motivirani učenci, ki bi jih šola v tej njihovi vnemi morala podpirati in ne ovirati. Medtem ko osnovna šola dobro skrbi za učno manj uspešne učence (individualni in dopolnilni pouk), pa se, nasprotno, z marljivejšimi in bolj nadarjenimi učenci prepogosto premalo ukvarja.« Dopis se je zaključil z mislijo, da bi realizacija predlaganih sprememb dala humanističnemu izobraževanju v javni osnovni šoli novega poleta ter mu zagotovila prihodnost, hkrati pa izkazala zaupanje in priznanje OŠ Prežihovega Voranca za njena dotedanja prizadevanja na tem področju. Problematika je bila predana Direktoratu za predšolsko vzgojo in osnovno šolstvo in sredi novembra 2013 je sledil delovni sestanek pri generalni direktorici mag. Vlasti Poličnik.⁹³¹ Pogovor je bil konstruktiven in je vlival določeno upanje, a do zelenih konkretnih izboljšav ni pripeljal (delno tudi zaradi ponovnih kadrovskih menjav).

Popolno preoblikovanje zemljevida »latinskih šol«⁹³²

Primerjava zemljevida »latinskih šol« iz obdobja osemletnega in devetletnega programa pokaže v šestem desetletju njegovo popolno preobrazbo. Potem ko je po prehodu v devetletni program večina šol latinščino opustila že pred letom 2010,⁹³³ je njen pouk leta 2011 zamrl še na OŠ Trnovo in leta 2013 na OŠ Valentina Vodnika (na obeh po dvaindvajsetih letih). Tako je od »starih« šol obstala le OŠ Prežihovega Voranca, ki sta se ji za kratko obdobje pridružili OŠ Šentvid⁹³⁴ in OŠ Majde Vrhovnik.⁹³⁵ Vse preostale »latinske šole« so vzniknile na novo:⁹³⁶ v

930 Ministrstvo je OŠ P. Voranca dvakrat dodelilo namenska sredstva za dopolnitev »latinskega« knjižničnega fonda, prvič ob nastopu Projekta in drugič po uvedbi devetletke – tokrat tudi za opremo »latinskega« kabineta (arhiv OŠ P. Voranca). Šola si je tako postopoma ustvarila za osnovnošolske razmere sorazmerno bogato »latinsko« knjižnico, ki pa je žal bila (z izjemo nekaj učbenikov) brez knjižne zapuščine nekdanje nižje klasične gimnazije. Prim. op. 43.

931 Gl. op. 915.

932 Za posamezne šole gl. *Šolska kronika* 1–2/2016, str. 151–159; za učitelje latinščine v 6. desetletju gl. op. 815.

933 OŠ L. Pliberška 1999, OŠ M. Sobota II 2002, OŠ M. Sobota I 2004, OŠ M. Sobota III 2004, OŠ G. Radgona 2004, OŠ b. Polančičev 2005, OŠ S. Klavore 2006, OŠ T. Čufarja 2006, OŠ Ledina 2006, OŠ Vič 2006, OŠ Šentvid 2007, OŠ M. Jarca 2010 (prvih pet šol je latinščino opustilo med drugim tudi zaradi kadrovskih problemov); za »šole enodnevnice« gl. op. 450, 529, 534 idr.

934 OŠ Šentvid je v letih 2011–2014 za eno generacijo realizirala Latinščina I–III (število učencev: I 5, II 5, III 4) in v letu 2013/14 tudi interesno dejavnost (začetni tečaj, 10 učencev: 5. razred 8, 6. razred 2); I. 2014 je latinščino opustila; poučevala je Živa Kham Omahen (gl. op. 646). OŠ Šentvid je imela latinščino že v letih 1990–2007; gl. *Šolska kronika* 1–2/2016, str. 153.

935 OŠ M. Vrhovnik je latinščino tretjič uvedla v letih 2007–2010 in četrtič (za eno leto) v šol. I. 2015/16 (začetni tečaj, 5 učencev 6.–9. razred, poučevala je prof. Jelka Perne) (gl. op. 640).

936 Zasluge za uvedbo latinščine so na posameznih šolah imele (poleg šolskih vodstev) profesorice latinščine Jelka Perne (OŠ F. Bevka, OŠ M. Vrhovnik), Marija Helena Logar (OŠ dr. J. Mencingerja), Katjuša Kolar (OŠ M. Durjave – projekt, OŠ D. Flisa, OŠ Miklavž na D. polju) in Ana Ratajc (OŠ Zalog).

Ljubljani OŠ Franceta Bevka⁹³⁷ (pouk latinščine od leta 2009) in OŠ Zalog (od leta 2012) ter zunaj Ljubljane OŠ dr. Janeza Mencingerja v Bohinjski Bistrici⁹³⁸ (v letih 2009–2011 in v šolskem letu 2012/13), OŠ Dušana Flisa v Hočah⁹³⁹ (v letih 2013–2015) in OŠ Miklavž na Dravskem polju⁹⁴⁰ (od leta 2015); na prvih dveh je bila latinščina interesna dejavnost, na zadnjih treh pa izbirni predmet.

V letih 2010–2016 je bilo število učencev latinščine v javnih osnovnih šolah majhno (v povprečju sto učencev letno), pri izbirnem predmetu je le redko doseglo številko petdeset.⁹⁴¹ Največ učencev je tudi v teh šestih letih imela OŠ Prežihovega Voranca,⁹⁴² in sicer pri izbirnem predmetu dvesto (v povprečju 33 letno)⁹⁴³ in pri interesni dejavnosti šestega razreda 165 (v povprečju 28 letno),⁹⁴⁴ kar je bilo v primerjavi s preostalimi šolami veliko, glede na pretekla obdobja te šole pa izredno malo.⁹⁴⁵ Preostale tri »stare« šole so imele v teh letih (svojih zadnjih pred opustitvijo latinščine) še precej manj učencev: OŠ Trnovo v šolskem letu 2010/11 v štirih razredih 38 (izbirni predmet in interesna dejavnost),⁹⁴⁶ OŠ Valentina Vodnika v letih 2010–2013 skupno 34 (interesna dejavnost)⁹⁴⁷ in OŠ Šentvid v letih 2011–2014 skupno 24 (izbirni predmet in interesna dejavnost).⁹⁴⁸ Tudi na »novih« šolah so bile latinske skupine zelo majhne, neredko so štejele le pet ali celo manj učencev.

V tem obdobju se je na zemljevidu »latinskih šol« zgodil presenetljiv preobrat: medtem ko se je v drugi polovici petega desetletja za zgodnji klasič-

937 OŠ F. Bevka je od l. 2009 vsako leto oblikovala skupino, ki je štela od pet do sedem učencev (v šol. l. 2015/16 deset) z različnim predznanjem (4.–9. razred) (gl. op. 851).

938 OŠ dr. J. Mencingerja je realizirala obvezni izbirni predmet Latinščina I dvakrat (2009/10 12 učencev, 2012/13 5 učencev) in enkrat Latinščina II (2010/11 12 učencev) (gl. op. 845).

939 OŠ D. Flisa je v šol. l. 2013/14 realizirala obvezni izbirni predmet Latinščina I (9 učencev, 7.–9. razred) in 2014/15 Latinščina II (3 učenci). Poučevala je prof. Katjuša Kolar (gl. op. 936).

940 OŠ Miklavž na D. polju je v šol. l. 2015/16 realizirala obvezni izbirni predmet Latinščina I (10 učencev, heterogena skupina). Poučevala je prof. Katjuša Kolar (gl. op. 936).

941 Gl. op. 855.

942 Gl. op. 856.

943 Število učencev v posameznih letih 2010/11–2015/16 pri izbirnem predmetu Latinščina I–III na OŠ P. Voranca: 35 (I 12, II 10, III 13); 32 (I 14, II 12, III 6 – gl. op. 621); 41 (I 17, II 13, III 11); 33 (I 10, II 12, III 11); 31 (I 15, II 9, III 7); 28 (I 5, II 15, III 8). Prim. op. 654.

944 Število učencev v posameznih letih 2010/11–2015/16 pri interesni dejavnosti 6. razreda na OŠ P. Voranca: 30, 30, 31, 33, 13, 28; vsako leto razen 2014/15 sta bili oblikovani dve skupini (gl. op. 619).

945 Prim. op. 319, 768–770, 818, 856 idr.

946 OŠ Trnovo v šol. l. 2010/11: izbirni predmet 13 učencev (Latinščina II 5, III 8), interesna dejavnost 24 (5. razred 5, 6. razred 19); l. 2011 je latinščino opustila. Gl. op. 646 in 823–824; *Šolska kronika* 1–2/2016, str. 152.

947 OŠ V. Vodnika je v letih 2010–2013 oblikovala heterogene skupine (5.–9. razred); število učencev po posameznih letih: 11, 15, 8; l. 2013 je latinščino opustila. Gl. *Šolska kronika* 1–2/2016, str. 155.

948 Gl. op. 934.

no-humanistični izobraževalni program zanimala le še Ljubljana,⁹⁴⁹ se je ta po novem razširil tudi v kraje, ki po zbranih podatkih na tem področju niso imeli tradicije (ni pa se vrnil v Maribor,⁹⁵⁰ Mursko Soboto⁹⁵¹ ali Gornjo Radgono). Tako so pouk latinščine v njegovem šestem desetletju spet izvajale – čeprav ne sočasno, le v majhnem številu in za kratko obdobje – tudi tri šole zunaj Ljubljane, vse kot izbirni predmet: najprej tri šolska leta OŠ dr. Janeza Mencingerja v Bohinjski Bistrici, nato dve leti OŠ Dušana Flisa v Hočah in letos OŠ Miklavž na Dravskem polju.⁹⁵² Med novimi šolami je treba še posebej omeniti OŠ Zalog, ki ji je uspelo, čeprav v majhnem obsegu in v okviru nesistematiziranih interesnih dejavnosti, od leta 2012 do danes vzpostaviti določeno kontinuiteto pouka (štiri-letni program).⁹⁵³

Šolsko leto 2015/16

V tem šolskem letu, oseminpetdesetem po vrsti in zadnjem, ki ga obravnava *Pregled*, je pouk latinščine izvajalo pet javnih osnovnih šol⁹⁵⁴ in ena zasebna. V javnih šolah se jo je učilo 107 učencev, od tega 38 kot izbirni predmet (OŠ Prežihovega Voranca 28, OŠ Miklavž na Dravskem polju 10)⁹⁵⁵ in 69 kot interesno dejavnost (OŠ Prežihovega Voranca 28,⁹⁵⁶ OŠ Zalog 26,⁹⁵⁷ OŠ Franceta Bevka deset,⁹⁵⁸ OŠ Majde Vrhovnik pet⁹⁵⁹). Četrto leto, kar je še posebej pomembno, se je latinščino učilo 13 učencev,⁹⁶⁰ osem kot izbirni predmet na OŠ Prežihovega Voranca⁹⁶¹ in pet

949 Gl. op. 529. Zunaj Ljubljane se je latinščina v letih 1958–1995 poučevala (s prekinitvami) le v Mariboru; za OŠ Mozirje gl. op. 100; za več gl. *Šolska kronika* 1–2/2016, str. 122–123 (Maribor), 143 (Druge šole), 151–155 (Šole z latinščino) idr.; za pouk zunaj Ljubljane po l. 1989 gl. tudi sezname šol in učiteljev (gl. op. 398, 664 in 815).

950 Izjema je bila OŠ Maksa Durjave v Mariboru, ki se je l. 2013 z latinščino vključila v nekajmesečni, nižjim razredom namenjeni projekt Popestrimo šolo. Mentorica je bila prof. Katjuša Kolar (gl. op. 936).

951 Gl. *Šolska kronika* 1–2/2016, str. 155 (OŠ Murska Sobota I, II, III).

952 Gl. op. 938–940.

953 OŠ Zalog je oblikovala homogene skupine: začetni tečaj – 6. razred; 1./2./3. nadaljevalni tečaj – 7./8./9. razred. Število skupin/učencev: 2012/13 ena skupina (začetni tečaj 8), 2013/14 dve skupini (začetni 10; 1. nadaljevalni 4), 2014/15 tri skupine (začetni 13; 1. nadaljevalni 6; 2. nadaljevalni 4); 2015/16 štiri skupine (začetni 9; 1. nadaljevalni 9; 2. nadaljevalni 3; 3. nadaljevalni 5). Mentorica Ana Ratajc (v letih 1994–2011 je poučevala na OŠ Trnovo) je učence popeljala tudi na ekskurzije po Sloveniji in v tujino (gl. op. 936).

954 Gl. op. 870. Število javnih šol (5) je bilo enako kot v 1. letu popolne devetletke (za l. 2008 gl. op. 640), le da se je medtem večina »latinskih šol« zamenjala.

955 Za OŠ P. Voranca 2015/16 gl. op. 943; za OŠ Miklavž na D. polju gl. op. 940.

956 Za interesno dejavnost 6. razreda na OŠ P. Voranca 2015/16 gl. op. 617, 619 in 635. Število učencev pri izbirnem predmetu in interesni dejavnosti je bilo to leto na tej šoli slučajno enako (28) (gl. op. 943–944).

957 OŠ Zalog 2015/16: štiri homogene skupine (6., 7., 8., 9. razred – 1., 2., 3., 4. leto učenja), število učencev v posamezni skupini: 9, 9, 3, 5. Prim. op. 953.

958 Gl. op. 937.

959 Gl. op. 935.

960 Prim. op. 432, 446, 530 idr.

961 Gl. op. 645.

kot interesno dejavnost na OŠ Zalog.⁹⁶² Na zasebni OŠ Alojzija Šuštarja so imeli v tem šolskem letu v šestem in devetem razredu vsi učenci predmet Klasična kultura (ena ura tedensko), v devetem razredu pa se je sedem učencev še dodatno vključilo k izbirnemu predmetu Klasična kultura z latinščino (ena ura tedensko); v sedmem in osmem razredu si je 30 učencev izbralo Klasična kultura z latinščino⁹⁶³ (dve uri tedensko), preostali pa Klasična kultura (ena ura tedensko).

Ko je bila v okviru Ministrstva za izobraževanje, znanost in šport konec novembra 2015 konstituirana Delovna skupina za ureditev položaja drugega tujega jezika v osnovni šoli,⁹⁶⁴ sta bila med njenimi ustanovnimi člani tudi ravnatelj OŠ Prežihovega Voranca Marjan Gorup⁹⁶⁵ in izr. prof. dr. Janja Žmavc.⁹⁶⁶ Na pobudo slednje se je konec decembra 2015 sestala skupina strokovnjakov⁹⁶⁷ za pouk klasičnih jezikov in oblikovala predloge⁹⁶⁸ za ureditev pouka latinščine v osnovni šoli, ki so bili nato posredovani omenjeni Delovni skupini. Do konca šolskega leta 2015/16 na področju pouka latinščine v javni osnovni šoli ni prišlo do sprememb. Medtem ko se je pouk živih tujih jezikov, če odmislimo obvezni prvi tuji jezik, izvajal na štiri različne načine (obvezni drugi tuji jezik tretje triade,⁹⁶⁹ obvezni izbirni predmet tretje triade,⁹⁷⁰ neobvezni izbirni predmet druge in tretje triade⁹⁷¹ ali kot interesna dejavnost), se je latinščina poučevala le kot obvezni⁹⁷² izbirni predmet tretje triade ali kot interesna dejavnost v drugi in tretji triadi. Takšno stanje je v šestem desetletju obveljalo kljub vztrajnim prizadevanjem OŠ Prežihovega Voranca (ob aktivni podpori posameznih članov Iniciativnega

962 Gl. op. 953.

963 V 7. razredu 21 učencev in v 8. razredu 9 (prim. op. 879). Za več gl. Naslednjih šest šolskih let (2010–2016): Zasebna iniciativa.

964 Ustanovni sestanek je bil 30. 11. 2015 na Ministrstvu za izobraževanje, znanost in šport.

965 OŠ P. Voranca se je že s šol. l. 2014/15 odločila, da se s problematiko latinščine pridruži prizadevanjem za vrnitev obveznega 2. tujega jezika (na tej šoli francoščine) v osnovnošolski program; v primeru latinščine je šlo za uvedbo in ne vrnitev takšnega statusa (gl. op. 156).

966 Gl. op. 864.

967 Srečanje je bilo 23. 12. 2015 na Filozofski fakulteti v Ljubljani. Člani: prof. dr. Marko Marinčič (FF UL), doc. dr. David Movrin (FF UL), izr. prof. dr. Janja Žmavc (Pedagoški inštitut Ljubljana; FF UM), prof. Tea Kranjc (OŠ P. Voranca), Ana Ratajc (OŠ Zalog), prof. Jelka Perne (OŠ F. Bevka), prof. Katjuša Kolar (Gimnazija Škofja Loka, OŠ Miklavž na D. polju) in avtorica *Pregleda* (učiteljica latinščine v pok.)

968 Skupina je predlagala, da se latinščina vključi tudi v nabore obveznih 2. tujih jezikov 3. in 2. triade ter obveznih izbirnih predmetov 2. triade (skratka, tudi latinščini naj bi bile dovoljene različne opcije, vsaka šola pa bi nato izbrala zase najprimernejšo) ter da se stara grščina vključi v skupino dodatnih tujih jezikov. (ZAA)

969 V šol. l. 2015/16 zaradi postopnega ukinjanja le še v 9. razredu: za francoščino na OŠ P. Voranca gl. op. 625–626, 742, 746, 751 idr.

970 Za nemščino na OŠ P. Voranca gl. op. 742, 744–746, 751 idr.

971 V šol. l. 2015/16 zaradi postopnega uvajanja le 4.–5. in 7.–8. razred (za francoščino na OŠ P. Voranca gl. op. 751).

972 Gl. op. 692.

odbora)⁹⁷³ za vzpostavitev ustrežnejših razmer za zgodnje klasično-humanistično izobraževanje. Žal se je v teh letih šolska oblast, tudi če je pokazala interes, vse prehitro menjala, da bi se lahko vzpostavil konstruktivnejši dialog.⁹⁷⁴

Uspeh(?)

Čeprav do leta 2016 ni bila uresničena nobena izmed pobud OŠ Prežihovega Voranca (v zadnjih dveh desetletjih je bilo edino priznanje, ki ga je šolska oblast izkazala tej šoli oziroma njenemu pouku latinščine, republiška nagrada, podeljena avtorici *Pregleda* leta 2009)⁹⁷⁵ in je bil ves dotedanji trud – vsaj na videz – neuspešen, bi bila brez preteklih prizadevanj⁹⁷⁶ sedanja izhodišča za pogovore s šolskimi oblastmi drugačna ali jih morda celo ne bi bilo. In poleg tega je bilo kljub slabim razmeram vendarle uresničeno najpomembnejše poslanstvo: na OŠ Prežihovega Voranca je do konca šolskega leta 2015/16 štiriletni⁹⁷⁷ program latinščine zaključilo skoraj dva tisoč učencev.⁹⁷⁸ Če tem prištejemo še učence preostalih šol in vse tiste, ki so se učili manj kot štiri leta,⁹⁷⁹ ni pretirana trditev, da je osnovnošolski pouk latinščine v slovenskem izobraževalnem sistemu prispeval pomemben delež.⁹⁸⁰ Največje zasluge za njegovo ohranitev gredo učencem, ki so se kljub težavam, ki so pogosto spremljale takšno odločitev,⁹⁸¹ vključili v pouk latinščine in v njem vztrajali, in seveda njihovim staršem. Vsi, ki imajo to osnovnošolsko (*sic*) izkušnjo, se dobro zavedajo, da se učenje latinščine – ki brez dvoma je tuji jezik, a je hkrati tudi mrtvi oziroma klasični jezik – zelo razlikuje od pouka živih tujih jezikov. Naša šolska oblast je v želji po vzpostavitvi enotne osnovne šole ta pomembni vidik povsem prezrla.⁹⁸²

Povod za nastanek *Pregleda*, ki odraža opažanja učiteljice latinščine, ne zgodovinarja, je bila želja, »da se ustvari osnova za nadaljnje raziskovanje osnov-

973 Gl. op. 834. Velika škoda je, da OŠ P. Voranca niso aktivneje podprle tudi preostale javne šole in širša javnost (gl. op. 834–833).

974 Gl. op. 428 in 903.

975 Gl. op. 360.

976 Za prva štiri desetletja osemletke gl. *Šolska kronika* 1–2/2016, str. 129–135 (Nove spremembe; Ukinitve latinskih paralelk; Časopisna polemika; OŠ P. Voranca), 162–167 (Eksperimentalni projekt) idr.

977 Gl. op. 431, 621 in 645.

978 V 58 letih (1958–2016) 1991 učencev oz. 1985, če odštejemo generacijo, ki se je učila le tri leta (gl. op. 621). V letih 2008–2016 je delež »latincev« z zaključenim štiriletnim programom med devetošolci znašal 21 odstotkov (80 od 387), od tega v zadnjih treh letih 2013–2016 le 19 odstotkov (26 od 135). Prim. op. 319, 583 in 763.

979 Oziroma ob koncu 4. leta niso bili pozitivno ocenjeni (za število učencev do l. 2011 gl. op. 583). Za osip gl. op. 321; Druga faza uvajanja devetletnega programa (2003/04–2007/08): Ocenjevanje in osip idr.

980 Gl. *Šolska kronika* 1–2/2016, str. 105 (Izvleček).

981 Po eni strani težave, povezane s prešolanjem (med drugim tudi »transportne«) oz. menjavo matičnega oddelka, in po drugi težave, povezane z neustreznim urnikom, dodatno učno obremenitvijo ter ne nazadnje izločilno konkurenco med latinščino in živimi tujimi jeziki.

982 Gl. op. 656.

nošolskega pouka latinščine ter da se manjkajoče⁹⁸³ sčasoma dopolni«, predvsem pa »da bi poznavanje preteklega dogajanja pripomoglo k reševanju sedanje in bodoče problematike na tem področju«. ⁹⁸⁴ Ob prebiranju *Pregleda* si bo vsakdo ustvaril svojo podobo, *quot homines, tot sententiae*,⁹⁸⁵ avtorica pa ga zaključuje v dilemi, katero vprašanje si je za konec (kljub *tempora mutantur*)⁹⁸⁶ smiselneje postaviti: Kaj je šlo narobe?⁹⁸⁷ ali Le kako nam je uspelo?⁹⁸⁸

Dodatek 1: Šolsko leto 2016/17

V šolskem letu 2016/17 se v javni osnovni šoli (v skladu z dosegljivimi podatki) uči latinščino 94 učencev, od tega četrto leto 14 (12 OŠ Prežihovega Voranca, 2 OŠ Zalog), in sicer kot izbirni predmet Latinščina I–III 37 učencev: OŠ Prežihovega Voranca 30 (I 13, II 5, III 12; poučuje Tea Kranjc) in OŠ Miklavž na Dravskem polju 7 (I 3, II 4 – starostno heterogeni skupini; poučuje Katjuša Kolar); kot интересно dejavnost 57 učencev: OŠ Prežihovega Voranca 11 (ena skupina: 6. razred), OŠ Zalog 24 (tri skupine – 1., 2., 3./4. leto učenja: 6. razred 10, 7. razred 6, 8./9. razred 8; poučuje Ana Ratajc), OŠ Milana Šuštaršiča 12 (ena skupina: 3.–6. razred; poučuje Gašper Kvartič), OŠ Franceta Bevka 10 (ena skupina: 5.–9. razred; poučuje Jelka Perne). Latinščina se poučuje tudi na zasebni OŠ Alojzija Šuštarja v okviru izbirnega predmeta Klasična kultura z latinščino (7.–9. razred, dve uri tedensko). Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport je 2. 11. 2016 objavilo javni razpis Razvoj in udejanjanje inovativnih učnih okolij in prožnih oblik učenja za dvig splošnih kompetenc ⁹⁸⁹ in Univerza v Ljubljani je prijavila projekt Jeziki štejejo (konzorcijski projekt) – 2017–2021/2022;⁹⁹⁰ partnerji v projektu so poleg prijaviteljice raziskovalne in visokošolske institucije ter konzorcij 26 slovenskih osnovnih in srednjih šol ter vrtcev; za področje osnovnošolske latinščine so predvidene: OŠ Prežihovega Voranca, OŠ Milana Šuštaršiča,⁹⁹¹ OŠ Alojzija Šuštarja⁹⁹² (vse tri iz Ljubljane) in OŠ Ivana Groharja iz Škofje Loke.⁹⁹³

Dodatek 2: Errata corrigé!

V prvem delu *Pregleda*, objavljenem v *Šolska kronika* 1–2/2016, so potrebni naslednji popravki oz. dopolnila:

983 Gl. op. 6.

984 Gl. *ibid.*, str. 106 (Uvod). S problematiko naj bi se spoznali tudi študenti latinščine, ki šele vstopajo v proces poučevanja.

985 Kolikor ljudi, toliko mnenj.

986 *Tempora mutantur, et nos mutamur in illis*. Časi se spreminjajo in mi se spreminjamo z njimi.

987 Sc. da nam ni uspelo uresničiti vizije tj. nobenega od predlaganih programov.

988 Sc. v danih razmerah preživeti tj. skozi šest desetletij ohraniti štiriletni (*sic*) pouk latinščine.

989 Dostopno: http://www.mizs.gov.si/si/javne_objave_in_razpisi/okroznice/arhiv_okroznic/okroznice_razpisi_in_javna_narocila/javni_razpisi/?tx_t3javnirazpis_pi1%5Bshow_single%5D=1486, pridobljeno 15. 2. 2017. Predvideni financer: MIZŠ – Evropski socialni sklad (kohezijska sredstva).

990 Vodja dr. Karmen Pižorn; projekt je trenutno (marca 2017) še v fazi ocenjevanja (vir: Janja Žmavc).

991 OŠ M. Šuštaršiča je letos uvedla latinščino že četrtrič (gl. op. 534).

992 Za OŠ A. Šuštarja (Zavod sv. Stanislava) gl. op. 4 in 96.

993 OŠ I. Groharja bo pouk latinščine predvidoma uvedla s šol. l. 2017/18 (vir: Marko Primožič).

- str. 120, op. 93, v. 2: V tradicionalnih latinskih paralelkah,
- str. 142, op. 231, v. 1–2: Po uveljavitvi nove zakonodaje,
- str. 144, op. 248, k OŠ M. Jarca dodati: Tatjana Polajner 1982/83,
- str. 151, Šole z latinščino, v. 4: 1988/89,
- str. 159, op. 342, v. 2: dodatni pouk (izjemoma interesne dejavnosti),
- str. 163, op. 372, v. 1: od uvedbe devetletke dalje.

Povzetek

Leta 1958 je bila osemletna gimnazija spremenjena v štiriletno in nekdanja nižjegimnazijska stopnja (1–4. razred, 11–15 let) je postala predmetna stopnja osemletne osnovne šole (5.–8. razred). Klasični gimnaziji v Ljubljani in Mariboru sta bili ukinjeni in njihovi oddelki priključeni šolam splošnega tipa. Predmetnik osemletne osnovne šole v obveznem delu ni dopuščal diferenciacije: pouk stare grščine je bil ukinjen, latinščina pa je dobila, odrinjena na obrobje, status fakultativnega predmeta od 5. do 8. razreda. Osemletni osnovni šoli je sledila devetletna, kjer je latinščina postala izbirni predmet od 7. do 9. razreda (12–15 let). Zaradi neustreznih razmer (prepozen začetek učenja, izločilna konkurenca živih tujih jezikov idr.) je število učencev z uvedbo devetletnega programa izjemno upadlo in stanje je postalo kritično. V vsej Sloveniji je uspelo pouk latinščine ohraniti kontinuirano skozi vseh šest desetletij eni sami šoli: OŠ Prežihovega Voranca, Ljubljana. Kljub prošnjam in zahtevam šolnikov in javnosti po ureditvi razmer šolske oblasti do sedaj (2015/16) niso ukrepale.

Viri in literatura

Viri

Arhiv OŠ Prežihovega Voranca, Ljubljana.

Bela knjiga v vzgoji in izobraževanju v Republiki Sloveniji (ur. Janez Krek in Mira Metljak), Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport, 2011, http://www.bela-knjiga2011.si/pdf/bela_knjiga_2011.pdf.

Časopisni viri (*Delo* 24. 3. 1973, 18. 4. 1975, 26. 4. 1975, 31. 5. 1975, 7. 6. 1975, 22. 4. 1992; *Ljubljanski dnevnik* 29. 4. 1975, 28. 5. 1977; *ITD* 11. 5. 1975, 14. 9. 1975; *Komunist* 19. 5. 1975; *Mladina* 23. 3. 1986; *Pavliha* 12. 5. 1975).

Gorup, Marjan in Pirkmajer Slokan, Aleksandra: Osnovna šola s poudarkom na poučevanju latinščine, *Keria* IV/1 (2002), str. 83–89.

Hriberšek, Matej: *Analiza metodičnega pristopa v slovenskih osnovnošolskih in srednješolskih učbenikih in priročnikih za klasične jezike od 1850 do 2000*, doktorska disertacija, Ljubljana: Filozofska fakulteta Univerze v Ljubljani, Oddelek za klasično filologijo, 2002.

Okoliš, Stane: *Zgodovina šolstva na Slovenskem*, Ljubljana: Slovenski šolski muzej, 2009.

Osnovna šola: vsebina vzgojno-izobraževalnega dela, Ljubljana: Zavod SRS za šolstvo, 1975.

- Osnutek poročila o večjezičnosti: prednost Evrope in skupna zaveza, *Evropski parlament* 2008/2225(INI).
- Pirkmajer, Aleksandra: *Latinščina za vsakogar I*, Ljubljana: Posebne edicije Feniks, 1987.
- Pirkmajer, Aleksandra Vesna: *Fundamenta Latina I: Poskusni delovni zvezek k učbeniku Fundamenta Latina I. prof. Ane Šašel za 5. in 6. razred osnovne šole*, Ljubljana: Zavod RS za šolstvo in šport, 1994.
- Pirkmajer, Aleksandra Vesna: *Latinščina za vsakogar*, Ljubljana: Državna založba Slovenije, 1993.
- Pirkmajer Slokan, Aleksandra: *Lingua Latina: učbenik za latinščino v 7.–9. razredu devetletnega osnovnošolskega izobraževanja*, Ljubljana: DZS, 2007.
- Pirkmajer Slokan, Aleksandra: *Sprehod po rimskem lapidariju Narodnega muzeja Slovenije: Vodnik za mlade*, Ljubljana: Narodni muzej Slovenije, 2004.
- Polajžar, Martina: *Mariborske gimnazije*, diplomsko delo, Maribor: Univerza v Mariboru, Filozofska fakulteta, Oddelek za slovanske jezike in književnosti, 2014.
- Predmetnik in učni načrt za osnovne šole*. V: Objave Sveta za šolstvo LRS – Sveta za kulturo in prosveto LRS – Sveta za znanost LRS – Zavoda za proučevanje šolstva LRS. Posebna izdaja. Ljubljana, avgusta 1959, II.
- Resolucija o nacionalnem programu za jezikovno politiko 2014–2018, *Državni zbor RS*, <http://pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=RESO91#>.
- Rustica Latina* : glasilo učencev latinskega jezika OŠ Prežihovega Voranca, Ljubljana, letniki 1–12, Ljubljana, 1993–2013.
- Sklepi Sveta Evrope o večjezičnosti in razvoju jezikovnih kompetenc, *Uradni list Evropske unije* C 183/26, [http://eur-lex.europa.eu/legal-content/SL/TXT/PDF/?uri=CELEX:52014XG0614\(06\)&from=SL](http://eur-lex.europa.eu/legal-content/SL/TXT/PDF/?uri=CELEX:52014XG0614(06)&from=SL).
- Slovenski šolski muzej (SŠM), arhivska zbirka: Pouk latinščine v osnovni šoli 1988–2014: zasebni arhiv Aleksandre Pirkmajer Slokan (fasc. I–X).
- Splošni zakon o šolstvu. *Uradni list FLRJ*, št. 28 (1958).
- Učni načrti za fakultativne predmete*, 3. zvezek, Ljubljana: Zavod SRS za šolstvo, 1982.
- Učni načrt za izbirni predmet Latinščina* (pripravila Predmetna kurikularna komisija za latinščino in grščino, Primož Simoniti et al.), Ljubljana: Zavod RS za šolstvo, 2004.
- Uvodni zakon za splošni zakon o šolstvu. *Uradni list FLRJ*, št. 28 (1958).
- Zasebni arhiv avtorice (ZAA).
- Zgodovinski arhiv Ljubljana (ZAL): LJU 463, OŠ Prežihovega Voranca Ljubljana (t. e. 1–5, 8, 13, 15).

Literatura

- Baskar, Bojan: *Latinščine, prosim! Latinščina in njeno izganjanje na Slovenskem, 1849–1987*, Ljubljana: Univerzitetna konferenca ZSMS, Knjižnica revolucionarne teorije, 1988.
- Gantar, Kajetan: Spomini na ustanovitev Društva za antične in humanistične študije Slovenije, *Keria* II/2 (2000), str. 239–242.
- Gabrič, Aleš: *Šolska reforma 1953–1963*, Ljubljana: Inštitut za novejšo zgodovino, 2006.

- Hederih, Darko: Latinščina v osnovni šoli: izkušnje, dileme, predlogi. *Vzgoja in izobraževanje* 24/4 (1993), str. 38-41.
- Hederih, Darko: Kaj pravijo "latinci"?. *Vzgoja in izobraževanje* 25/6 (1994), str. 31-35.
- Klasična gimnazija v Mariboru: 1940-1941, 1945-1959* (ur. Aleš Arih et al.), Maribor 1992.
- Kovač Ažman, Anja: Verba volant, scripta manent, *Didakta* 132/18-19 (2009/10), str. 4-8.
- Ledina: osnovna šola v Ljubljani od leta 1855: jubilejni zbornik ob 150-letnici šole* (ur. Gabrijela Škraba), Ljubljana 2005.
- Ljubljanski klasiki 1563-1965* (ur. Živka Črnivec et al.), Ljubljana 1999.
- OŠ Mirana Jarca: 50 let najbolj zelene šole v beli Ljubljani* (ur. Iris Kolenc Slabe), Ljubljana 2015.
- Pirkmajer Slokan, Aleksandra: Latinščina v osnovni šoli danes, včeraj, jutri, *Keria* III/1 (2001), str. 69-84.
- Pirkmajer Slokan, Aleksandra: Per vias antiquas – Po starodavnih poteh, *Didakta* 10/58-59 (2001), str. 86-87.
- Pirkmajer Slokan, Aleksandra: OŠ Prežihovega Voranca, Ljubljana: 50 let osemletke in 110 latinščine pod isto streho, *Keria* X/2 (2008), str. 165-180.
- Pirkmajer Slokan, Aleksandra: Latinske interesne dejavnosti, *Interes zbudi dejavnost* (ur. Natalija Komljanc et al.), Ljubljana: Zavod RS za šolstvo, 2007, str. 55-60.
- Pirkmajer Slokan, Aleksandra in Arko, Anton: *Lingua Latina: razstava o latinščini v javni osnovni šoli 1958-2015* (razstavni katalog), Ljubljana: Slovenski šolski muzej, 2015.
- Ragolič, Anja: Epigraphy as a tool for learning Latin, spletna publikacija *Europeana (Eagle project)*, Rim: Sapienza, 2014, str. 205-215, <http://www.eagle-network.eu/eagle-first-international-conference-proceedings-now-online/>.
- Sledi, ki ne zbledijo: Zbornik ob 60-letnici Osnovne šole bratov Polančičev Maribor* (ur. Tanja Gobar et al.), Maribor 2007.
- Šašel, Ana: *Fundamenta Latina I*, Ljubljana: Državna založba Slovenije, 1972.
- Šašel Ana: *Fundamenta Latina II*, Maribor: Založba Obzorja, 1986.
- Šašel Ana: *Fundamenta Latina III*, Maribor: Založba Obzorja, 1994.
- Zbornik ob 100-letnici šolskega pouka v zgradbi sedanje OŠ Prežihovega Voranca, Ljubljana* (ur. Aleksandra Pirkmajer Slokan et al.), Ljubljana 1999.
- Zbornik ob 50-letnici OŠ Prežihovega Voranca, Ljubljana* (ur. Damjan Perš et al.), Ljubljana 2008.
- Žmavc, Janja: Pouk latinščine v osnovni šoli ter njegovo mesto v sodobni vzgoji in izobraževanju, *Šolsko polje* XVI/1-2 (2005), str. 107-123.